

Diplomová práce

Na koni po Lanškrounsku

Krajinářsko-architektonická koncepce hipoturistiky po Lanškrounsku

**FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE**

Bc. Kateřina Dvořáková

ateliér Trevisan-Sklenář

magisterský studijní program

15120 Krajinářská architektura

LS 2024/25

Horses make a landscape look beautiful.
- Alice Walker

Na koni po Lanškrounsku

Krajinářsko-architektonická koncepce
hipoturistiky po Lanškrounsku

**FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE**

Bc. Kateřina Dvořáková
vedoucí práce: Ing. Jitka Trevisan
15120 Krajinářská architektura
Diplomní projekt
LS 2024/25

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Kateřina Dvořáková AR 2024/2025, LS	
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ) NA KONI PO LANŠKROUNSKU – KRAJINÁŘSKO-ARCHITEKTONICKÁ KONCEPCE HIPOTURISTIKY PO LANŠKROUNSKU (AJ) ON HORSEBACK AROUND LANŠKROUN – LANDSCAPE AND ARCHITECTURAL CONCEPT OF HIPPOTOURISM IN THE LANŠKROUN REGION	
JAZYK PRÁCE: ČJ	
Vedoucí práce:	Ing. Jitka Trevisan Ústav: 15120 – Ústav krajinářské architektury
Oponent práce:	Ing. Jitka Vágnerová
Klíčová slova (česká):	Lanškroun, slow tourism, slow destination, rekreace, hipoturistika, turistika, naučná stezka, louky a pastviny
Anotace (česká):	Předmětem diplomové práce je krajinný celek v okolí Lanškrouna, jehož součástí je zemědělská krajina území několika obcí s tradicí chovu koní. Lanškrounsko je součástí regionu Orlických hor a Podorlicka, kde se snaží o vytvoření první slow destination, nebo-li pomalého tempa turismu. Cílem práce je koncepce krajiny pro klidnou rekreaci s důrazem na možnosti a potřeby hipoturistiky, krajinné úpravy a propojení hodnot tohoto území. Řešení problematiky koní v této oblasti je spolu s vodou a turismem hlavním bodem, na který město Lanškroun v současné době klade největší důraz a má zájem je podpořit v celém Lanškrounsku. Hipoturistika dokáže propojit dva z výše uvedených bodů – koně a turistiku. Jelikož se však dosud nepodařilo rozvoj hipoturistiky rozvinout, je toto téma důvodem pro zamyšlení.
Anotace (anglická):	The subject of the diploma thesis is landscape complex in the vicinity of Lanškroun, which includes the territories of several municipalities with an agricultural landscape and a long history of horse breeding. Lanškrounsko is part of the Orlické hory and Podorlicko region, where efforts are being made to create the first slow destination, i.e. a slow pace of tourism. The aim of the thesis is to design a landscape for peaceful recreation with an emphasis on the possibilities and needs of hippotourism, landscape design and the connection of territorial values. The solution to hippotourism in this area, along with water and tourism, is the main point on which the city of Lanškroun places the greatest emphasis and is interested in supporting them throughout the Lanškrounsko region. Hippotourism can connect two of the previously mentioned points – horses and tourism. However, since the development of hippotourism has not yet been developed, this topic is a reason for reflection.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 26.5. 2025

podpis autora-diplomanta

Kateřina Dvořáková

FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

Zadání diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Bc. Kateřina Dvořáková
datum narození: 20.2.2001
akademický rok / semestr: 2024/25 / LS
studijní program: KA
ústav: 15120 – ústav krajinářské architektury
vedoucí diplomové práce: Ing. Jitka Trevisan
téma diplomové práce: Krajinářsko-architektonická koncepce hipoturistiky po Lanškrounsku

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Předmětem diplomové práce je celková koncepce s fokusem na rozvoj hipoturistiky (jezdecká turistika) na Lanškrounsku a navázání na páteřní hipostezky vedoucí pardubickým krajem. Lanškrounsko je součástí regionu Orlických hor a Podorlicka, kde se snaží o vytvoření první slow destination, tedy pomalého tempa turismu. Cílem práce je koncepce krajiny pro klidnou rekreaci s důrazem na možnosti a potřeby hipoturistiky, krajinné úpravy a propojení hodnot území. Hipoturistika je poměrně novým druhem rozvíjející se turistiky jež umožňuje využít volný čas v přírodě a vytváření si vztahu ke koni, krajině a celkově k životnímu prostředí. Snaha o vytvoření sítě místních hipostezek je zde opakující se záležitostí. Veškeré tyto snahy však ztroskotávají na údržbě tras, propagaci a vhodném značení. Místní tak využívají polní nebo lesní cesty, které v důsledku toho mohou trpět využíváním koňmi. Řešení hipoturistiky v této oblasti je spolu s vodou a turismem hlavním bodem, na který město Lanškroun přikládá největší důraz a má zájem je podpořit v celém Lanškrounsku. Jelikož se však dosud nepodařilo rozvoj hipoturistiky rozvinout je toto téma důvodem pro zamyšlení. Koncepce bude reagovat na místní stáje, jezdecká centra a jízdní, aby došlo k podpoře hipostezek místními rančery. Bude propojovat, podporovat a navazovat na hodnoty v území. Práce by měla vytvářet a popularizovat slow turism v regionu a samotnou hipoturistiku a vzdělávání veřejnosti o ní.

Cílem práce je:

- Vymezení řešeného území v rámci regionu
- Krajinářská koncepce a řešení pro vhodnost kombinace s hipoturistikou
- Zapojení hipoturistiky do turistických cílů

Vybraná část koncepce bude zpracována do detailu studie.

2/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

Portfolio bude obsahovat teoretickou a analytickou část a část návrhovou.
Výstupy a jejich měřítka budou konzultovány, určeny a odsouhlaseny během semestru.

3/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Portfolio
Poster
Fyzický model

Datum a podpis studenta 13.2. 2025 Kateřina Dvořáková

Datum a podpis vedoucího DP 11.2. 25

Datum a podpis děkana FA ČVUT

registrováno studijním oddělením dne

17.7. 2025
J. Trevisan

13/2/ 25 Krv

OBSAH

Úvod, cíl a metodika 7

TEORETICKÁ ČÁST

Hipoturistika 11

Hipostezky17

Referenční příklady hipoturistiky31

Naučné stezky37

Louka a pastviny.....41

ANALYTICKÁ ČÁST

Umístění 53

Historie 54

Současný stav 55

Přírodní podmínky 57

Cestní síť a zájmy v území 69

Rozhovory 77

Shrnutí 81

NÁVRHOVÁ ČÁST

Úvod do návrhu 87

Koncept 89

Návrh okruhu v detailu studie 95

ZÁVĚR A PODĚKOVÁNÍ 105

ZDROJE 106

ZDROJE OBRÁZKŮ 107

Úvod

Předmětem diplomové práce je krajinný celek v okolí Lanškrouna, jehož součástí je zemědělská krajina území několika obcí s dlouhou historií chovu koní.

Dříve se zde nacházelo několik vesnic, kdy Lanškroun byl v 2. polovině 13. století založen jako hlavní ekonomické centrum rozsáhlého lanškrounsko-lanšperského panství. Od nepaměti se však jedná o zemědělskou krajinu, kde s mnoha činnostmi byl spojen kůň. I když dnes koně již nezastávají zemědělské práce v takové míře, jak tomu bylo v minulosti, stále jsou běžnou součástí života, kdy jsou ať už v menším či větším počtu přítomní v mnoha zdejších domácnostech. Dnes se tedy jedná především o chov koní spojený se sportovním nebo rekreačním využitím s menším podílem zemědělských prací.

Snaha o vytvoření sítě místních hipostezek je zde opakující se záležitostí. Veškeré tyto pokusy však ztroskotávají na údržbě tras, propagaci a vhodném značení. Jelikož v České republice nejsou přísně definovány pravidla pro jezdecké stezky, lze na koni jezdit téměř kdekoli za předpokladu, že jezdec nevytvoří škody. Místní tak využívají polní nebo lesní cesty, které v důsledku toho mohou trpět využíváním koňmi a dochází také ke konfliktům mezi jezdci a zemědělci. Vytvořením sítě jezdeckých cest může pomoci ke zlepšení místních vztahů i k rozvoji tohoto druhu rekreace.

Výběr tématiky jsem si zvolila z důvodu zájmu města podpořit místní turistiku, koňskou tradici a zapojit tyto okruhy do slow destination. Hipoturistika je ideální možností spojení obou témat a navázání na slow tourism. Koncepce tak má potenciál stát se oporou rozvoje území a smířím řešením místních komplikovaných vztahů.

Cíl

Cílem diplomové práce je vytvoření krajinářsko-architektonické koncepce rekreace s důrazem na potřeby hipoturistiky, krajinné úpravy a propojení všech hodnot. Práce podpoří turismus, využije místních hodnot a potenciálů a bude komplexně řešit místní problémy.

Koncepce bude navazovat na páteřní hipostezky Pardubického kraje a zdejší cestní síť a turistické trasy. Bude reagovat na místní stáje, jezdecká centra a jízďárny, aby došlo k podpoře hipostezek místními rančery. Bude propojovat, podporovat a navazovat na hodnoty v území. Práce by měla vytvářet a popularizovat slow turism v regionu a samotnou hipoturistiku a vzdělávání veřejnosti o ní.

Metodika

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou, analytickou a návrhovou část a přílohy.

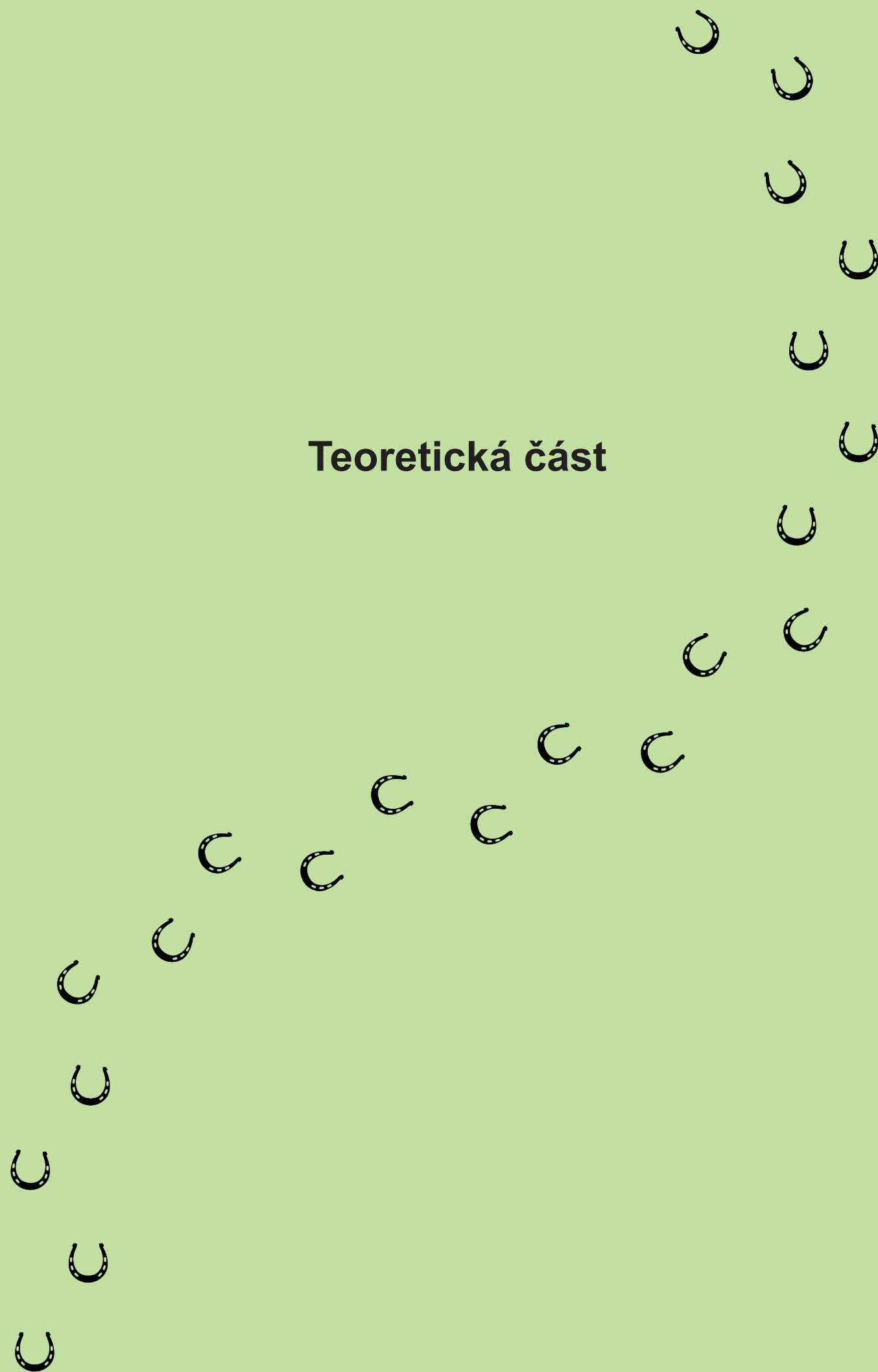
Teoretická část obsahuje seznámení s hipoturistikou a referenční příklady její metodiky. Tato část je dále rozvinuta o další informace v přílohách práce, kde je shrnuta celková historie koní, historie chovu a aktivit spojených s ní, účinky koně na člověka a další podobné druhy turistiky.

Analytická část je syntézou množství informací z webových portálů, knižních zdrojů a informací z rozhovorů s místními či odborníky a vlastních terénních průzkumů.

Poslední částí je návrh, který se zabývá celkovou koncepcí přeměny krajiny pro potřeby hipoturistiky a chovu koní. Samotný projekt je řešen jako koncepce, kdy jeden okruh je zpracován do detailu studie. Součástí je také plánek hipoturistických okruhů pro jednu obec. Plánek bude sloužit jako ukázka pro vznik dalších plánek pro jednotlivé obce.

Teoretická část

Hipoturistika

The essential joy of being with horses is
that it brings us in contact with the rare
elements of grace, beauty, spirit and
freedom

- Sharon Ralls Lemon

Hipoturistika

Tento druh turistiky a s ní související síť hipostezek (jezdeckých tras) a objektů je novou rozvíjející se formou rekreace. Jedná se o turistiku na koni, která umožňuje využití volného času v přírodě a vytváření si vztahu ke koním, krajině a životnímu prostředí. Stejně jako je tomu u pěší turistiky, cykloturistiky nebo běžeckého lyžování, se jedná o liniovou formu cestovního ruchu. Jezdectví je poslední dobou (mimo sportovního jezdecktví) vyhledávanou formou relaxace a aktivního trávení volného času. Její velkou výhodou je, že je aktivitou vhodnou pro dospělé i děti všech životních stylů. Jedná se o turistiku měkkou, která se při svém provozování snaží harmonizovat potřeby turistů a místního obyvatelstva, kdy nedochází k ničení přírody ani kulturní unikátnosti regionu. Součástí hipoturistiky mohou být i soutěžní formy, kdy jde například o zápočtové testy, výkonnostní odznaky, pomocné distanční jízdy, dostihy nebo westernové hry.

Anglický ekvivalent jezdeckého cestovního ruchu je horse riding tourism nebo horse-back tourism. V praxi se lze setkat s pojmy hippotourism nebo jezdecká turistika.

Historie

Tento trend se začal oproti jiným druhům turistiky rozvíjet později. V České republice se začala rozvíjet až po roce 2003, kdy začaly vznikat první projekty pro tuto turistiku v Jihočeském kraji pod pojmem Turistika na koni. V roce 2005 díky aktivním účastníkům těchto projektů vznikl specializovaný obor Klubu českých turistů.

Jihočeský kraj realizoval v letech 2004-2005 projekt Turistika na koni ve spolupráci s Klubem českých turistů. Stezky byly spolufinancované z Evropského fondu regionálního rozvoje. Byly vybírány vhodné stávající komunikace, které musely být dostatečně široké, aby se prováděly minimální terénní úpravy. Jejich značení prováděli dobrovolníci z řad členů občanských sdružení, kteří byli proškoleni rektory KČT. V roce 2005 zde již bylo 86 stanic.

V Plzeňském kraji se první stezky objevují kolem roku 2007, kdy zde byla otevřena 150 km dlouhá páteřní stezka spojující Drážďany s Bílovem.

V roce 2007 bylo na našem území evidováno (dle KČT) již kolem 600 km hipotras. Nejvíce kilometrů bylo vybudováno ve Středočeském, Královéhradeckém Pardubickém kraji. Dále pak v jižních Čechách, na Vysočině, Zlínsku a Krušných horách.

V roce 2008 bylo evidováno v celkovém počtu již na 1 400 kilometrů stezek.

Jak začít s jezdecktím a hipoturistikou

Nezákladnějším dovednostem jízdy na koni se může naučit prakticky každý a začít s jezdecktím se dá i v pozdějším věku. Pro své první krůčky je však velmi důležité najít si kvalitního cvičitele či trenéra a s jeho pomocí zvládnout základní jezdeckou „abecedu“.

Nejčastější způsob výcviku úplných začátečníků v jezdecktví je výcvik na lonži, kde jezdec ještě nemusí sám koně vést. Koně s jezdcem vodí cvičitel na dlouhé opratí (lonži). Cílem tohoto výcviku je seznámit jezdce se sedem, pobízením v krok nebo klus a osvojení si samostatného kontrolování vedení koně.

Následuje výcvik na jízdárně, kde si již jezdec osvojuje ovladatelnost koně. Jezdec samostatně koně vodí a provádí s ním obraty, zastavení a změny rychlosti pohybu. Z jízdárny nespěchejte hned do terénu. Čím jistější si v sedle budete, tím více si budete moci užít následné vyjížďky do přírody.

Ceny v jezdecktví

- Jezdecké lekce a výcvik**
Jednotlivé lekce (45-60 min.) - pro začátečníky 300 - 700 Kč
Jednotlivé lekce (45-60 min) - pro sportovní jezdecktví 800 - 1200 Kč
Permanentka (např. 10 lekcí) 3500 - 7000 Kč
- Závody a soutěže**
Startovné pro hobby závody (neoficiální jezdecké soutěže) 200 - 600 Kč
Startovné oficiálních jezdeckých soutěží (České jezdecké federace) 500 - 1500 Kč
- Vícedenní výcvik**
Jezdecký kroužek 1200 - 3000 Kč / měsíc
Jezdecký kroužek (1x až 2x týdně) 3000 - 12000 Kč / pololetí
Jezdecké tábory (na týden s ubytováním) 5000 - 8700 Kč
Příměstské jezdecké tábory (na týden bez ubytování) 4600 - 6400 Kč
- Náklady spojené s vlastnictvím koně**
Koupě rekreačního koně 20 000 - 120 000 Kč
Ustájení pastvinové (venkovní, bez boxu) 2500 - 4000 Kč / měsíčně
Boxové ustájení (včetně péče a krmení) 8000 - 15000 Kč / měsíčně
Výbava pro jezdce 5000 - 15000 Kč
Výbava pro koně 15 000 - 50 000 Kč

Výběr koně

Výběr vhodných koní hraje důležitou roli. Při jejich výběru je vždy nutné uvážit povahu každého jedince. Mezi hlavní vlastnosti koní by měl patřit klid, vyrovnaný charakter, přátelství s ostatními koňmi, měl by být nenáročný na stravu a důležité je aby byl zvyklý na uvazování a nebyl přílišně lekavý. Samozřejmostí pak jsou zdravé nohy a hřbet koně. Tyto vlastnosti nejlépe splňují plemena jako jsou hucul, shagya arab, appalosa, quarter horse, paint horse a chladnokrevníci norik, slezský norik a českomoravský belgik. Z poníků pak islandská a fjordský pony. Nicméně pro rekreační a turistické ježdění je možné volit téměř jakékoliv plemeno koně a jedince zvolit hlavně dle jeho povahy.

Při výběru dále rozhoduje trénovanost a připravenost koně na pobyt v přírodě a absolvování delších denních tras (v případě, že bychom mluvili o několikadenním putování). Na běžné vyjížďky není třeba koně nějak zvláštně připravovat, pokud je běžně zvyklý absolvovat vyjížďky několikrát týdně. Pokud však půjde o náročnější (celodenní a vícedenní) túry, musí se na ně připravit, nejčastěji ve formě denních vyjížděk, které musí být minimálně na 1 hodinu. U půjčených koní je zodpovědností majitele koně řádně připravit.

Pokud s jezdecktví začínáte, pravděpodobně si z počátku budete pro turistiku koně půjčovat z některé stáje či jízďarny. Prvotní výběr cvičitele a koně může být důležitým milníkem a je proto důležité volit zkušenou jízďarnu, cvičitele i koně. Dle mého názoru je proto nejlepší projít si jízďarnu v blízkém okolí svého bydliště včetně jejich historie, čemu se jízďarna věnuje a zda umožňují výcvik začátečníků. Z možností si vyberu jízďarnu, která mi svým způsobem bude sympatická a bude nejvíce vyhovovat mým požadavkům a zkušenostem. To samé platí i při výběru cvičitele. Cvičitele většinou vybírá jízďarna dle jeho časových možností, nicméně pokud by vám daný cvičitel a styl jeho výuky nevyhovoval, je vhodné obrátit se na správu jízďarny a požádat o jiného cvičitele, případně změnit jízďarnu.

Výstroj, co na sebe a s sebou

Pro delší výlety a cestování je z hlediska pohodlí vhodnější westernové sedlo nežli anglické. Westernové sedlo je pohodlnější jak pro koně, tak i pro jezdce. Lépe rozkládá jezdcovu váhu a má lépe řešené úvazky a úchyty pro uvázání sedlových brašen. To je velkou výhodou oproti anglickému sedlu, kde je potřeba speciální výbava.

Nedílnou součástí je samozřejmě uzdečka s otěžemi, kterými koně částečně ovládáme. Dále je to ohlávka a vodítko nebo dlouhé lano k uvázání koně. Použití dlouhého lana však může být nebezpečné, jelikož se v něm může kůň zamotat.

Jezdec by se měl obléknout do pohodlných kalhot či rajtek, nízkých nebo vyšších pevných bot, které mohou být doplněny chapsy pro ochranu holení a lýtek. Hodí se svrchní díl s kapsami, kam si jezdec může uschovat drobnosti a případně i mapu. Zároveň by měl být vybaven jezdeckou přilbou a případně několika reflexními bezpečnostními prvky.

Výstroj a oblečení se samozřejměm liší podle délky cesty a počasí v závislosti na ročním období. Důležité je mít s sebou mapy, telefon a seznam nouzových čísel (na veterináře, kováře, dopravu koní). Pokud se bude jednat o delší výpravu tak samozřejměm jídlo, pití, houbu pro umytí koně, věci na nocování a další potřebné vybavení.

Není podmínkou mít kvalitní jezdecké oblečení. Je možné si obléct jakékoliv oblečení, které bude příjemné při sedu v sedle tak i při přestávkách. Vhodná je alespoň pokrývka hlavy, pokud si nevezmeme přilbu, a bunda či pláštěnka podle předpokládaného počasí. Za mě jsou velkou výhodou rukavice, ať už na koně či kolo, které nám chrání ruce proti odření od otěží nebo větví stromů, kterými se můžeme prodírat při nízkém nasazení korun. Pokud nemáte jezdecké boty, je vhodné volit pevné boty s hladkou podrážkou a podpatkem.

Výstroj pro koně

anglické sedlo^[1]

westernové sedlo^[2]

kožená sedlová brašna^[3]

nylonová sedlová brašna^[4]

uzdečka s otěžemi^[5]

ohlávka^[6]

vodítko^[7]

Výstroj pro jezdce

jezdecká přilba^[8]

jezdecké boty^[9]

jezdecké kalhoty (rajtky)^[10]

chapsy^[12]

jezdecké rukavice^[11]

jezdecký bičík^[12]

Doporučené předměty s sebou

vesta

pláštěnka

list s kontakty

kšiltovka^[13]

reflexní kamaše pro koně

mobilní telefon

svačina

Základní formy hipoturistiky:

Tyto základní formy členění ukazují, jakým způsobem je vhodné vytvářet cestovní podmínky a druhy jezdeckých tras. Dále z těchto podmínek vychází základní rozdělení cestní sítě pro koňskou turistiku (hipoturistiku) dle metodiky značení Klubu českých turistů (KČT).

- Vycházky

V případě vycházek se jedná o jízdu v jednoduchém až náročném terénu, dle možností a zkušeností jezdce, která trvá v rozmezí 1-4 hodiny. Při této době se překoná vzdálenost 7-30 km. Vycházky obsahují složku pohybovou, technickou a poznávací a není pro ně potřeba žádná speciální výbava či výstroj. Pokud se však plánují přestávky, je vhodné s sebou mít ohlávku a vazák, kterými lze v případě potřeby koně uvázat. Během vycházek se jezdec učí pravidlům jízdy na koni v terénu a pro koně, kteří jsou jinak většinou na jízďárnách, je to také příjemná relaxace.

- Výlety a túry

Tato forma hipoturistiky trvá zpravidla celý den, při níž se překonává vzdálenost mezi 30-70 kilometry. Mají opět všechny tři složky, které jsou popsane výše u vycházek, ale v případě výletů a túr se klade větší důraz na složku pohybovou a poznávací. Výstroj jezdce by měla být rozšířena o lékárníčku, pláštěnku, a především už i o ohlávku s vazákem. Stejně jako putování (třetí forma hipoturistiky) nelze túry a výlety svou náročností srovnávat s krátkou vyjížďkou. Je potřeba nejprve pracovat na svých jezdeckých dovednostech než se pustíme do delších turistických výletů.

- Putování

Zde hovoříme o několika celodenních túrách, které jsou spojeny do jednoho celku. Dominantní je zde složka poznávací. Putování je velmi organizačně náročné a je k němu zapotřebí zázemí služeb podél naplánované trasy. Můžeme jej rozdělit na dva druhy.

Prvním je hvězdicovitě putování, kdy se vždy plánují celodenní okruhy s totožným místem začátku a cíle, kde je k dispozici ubytování jezdců a ustájení zvířat. Není tedy potřeba přidávat další vybavení než je potřebné pro výlety a túry.

Druhým způsobem je řetězové putování, kdy se postupuje po předem domluvené trase. Je organizačně náročnější, jelikož je potřeba nést s sebou veškeré potřebné vybavení, nebo jej zajistit v cílech jednotlivých etap.

Organizace

Nejlépe se nám pojede na jaře a na podzim, a proto je vhodné plánovat delší putování na tyto části roku. Podzim má výhodu, že již není není mladá tráva a můžeme narazit na plody například u ovocných stromů.

Pro denní etapu je optimální když si naplánujeme trasu v rozmezí 10-20 km, kterou urazíme v tempu kroku asi za 1,5 - 4 hodiny. Při takto kratších úsecích není třeba spěchat a máme tak prostor i pro různé odbočky z naplánované trasy i čas pro občerstvení a odpočinek, jak náš (jakožto jezdců), tak i pro koně. Zkušení jezdci si samozřejmě následně denní etapy prodlužují dle svého uvážení a svých schopností. Pro plánování délky trasy, kterou jsme na koni schopni urazit (pokud je dostatečně trénovaný), se nejčastěji odrazíme od vzdálenosti kterou jsme schopni překonat jako pěší turisté. V sedle pak zvládneme ujet až dvojnásobek této vzdálenosti.

Pokud plánujeme několika denní trasu, je vždy potřeba si s dostatečným předstihem zajistit nocleh ať už na jezdecké stanici nebo tábořišti. Je proto vhodné si s sebou na cestu přibalit seznam kontaktů na stanice podél naší trasy, kdybychom z důvodu zdržení nemohli do předem naplánované stanice dorazit.

Délku trasy by jezdec měl vždy plánovat podle svých dovedností a v případě skupiny dle dovedností nejméně zkušeného jezdce. Pro lepší popis obtížnosti trasy je tedy vhodné u nově vzniklých tras a u stávajících hipotras doplnit informace požadované jezdecké zdatnosti, které jsou :

- 1 - základní znalosti jízdy
- 2 - pokročilé znalosti jízdy a základní dovednosti jízdy v terénu
- 3 - jezdec zkušený v terénu na vlastním (známém) koni
- 4 - jezdec zkušený v terénu i při zapůjčení cizího koně

Způsob jízdy

Během hipoturistiky se koně pohybují převážně krokem, na vhodných místech (pružný terén, dobře přehledný úsek, jsme-li na cestě sami) lze klusat či cválat. Tyto úseky jsou většinou známé místním, kteří nám tyto informace mohou sdělit, nebo je vhodné je uvést v popisu trasy. Rychlejší tempo nevolím v nepřehledném terénu, který neznáme, vyhneme se tak možnosti vzniku nebezpečných situací jak pro jezdce s koněm, tak i pro další osoby pohybující se na cestě. Platí pravidlo, že tempo se udává podle podle nejslabšího jezdce a nejméně trénovaného koně.

Z důvodu bezpečnosti by mezi sebou jezdci měli udržovat dostatečné rozestupy. Také platí, že by se skupina měla řídit pokyny průvodce nebo vedoucího jezdce. Narazíme-li na překážku, jakou může být například spadlý strom, není vhodné je přeskakovat. Máme-li možnost, je vždy lepší překážku krokem obejít a upozornit na ni u nejbližší jezdecké stanice, aby došlo k jejímu odstranění.

Mapy hipoturistiky

Bez mapy vyrážíme většinou pouze na krátké vyjížďky, nebo do území, které velmi dobře známe. Mimo samotné sítě hiposteze jsou v mapě uvedeny informace o okolní krajině. Mapy jezdeckých stezek jsou u nás vydávány teprve od roku 2005 a mají různá měřítka i formu. Většinou obsahují důležité kontakty, jako například kontakt na místního kováře, jezdecké stanice, a také základní pravidla o chování na stezkách.

Velkou nevýhodou je, že mapy vznikají většinou pouze jednorázově v rámci daného projektu. Tyto mapy jsou zdarma k rozebrání, ale pouze do rozebrání nákladu. Pokud byste měli tedy zájem o získání mapy ve vaší oblasti, je třeba se obrátit na organizátory turistiky na koni daného kraje.

14

Na koni po Lanškrounsku | Krajinářsko-architektonická koncepce hipoturistiky po Lanškrounsku

FA ČVUT

ZS 2024/25

Bc. Kateřina Dvořáková | vedoucí práce: Ing. Jitka Trevisan

15

Kontakty lze nalézt na stránkách odboru KČT - Turistika na koni (<http://www.turistikanakoni.cz/pages/kontakty.php>).

Jediné mapy, které lze v současné době zakoupit s vyznačením hipoturistických tras jsou mapy edice turistických map 1:50 000 od Kartografie Praha, které vyšly v letech 2010-2011. Jedná se o mapy č.50 Českobudějovicko, č. 62 Novohradské hory, č. 78 Chřiby, č. 79 Bílé Karpaty a č. 80 Vizovické vrchy. Tyto mapy si můžete zakoupit na stránkách Kartografie (<https://www.kartografie.cz/turisticke-mapy/>). Obsahuje-li mapa zákres hipostezek lze zjistit na přebalu mapy, kde je kromě symbolu pěšího turisty, cyklisty a infocentra i symbol jezdce na koni. Další možností, kde najít značené hipostezky jsou mapy od KČT 1:50 000, které jsou v prodeji na stránkách Království map (<https://www.kralovstvimap.cz/klub-ceskych-turistu/>). Zde lze najít celkem 14 map a opět je potřeba hledat symbol jezdce na koni na přebalu mapy. Speciální mapa jezdeckých stezek je mapa Turistika na koni - Jihočeský kraj v měřítku 1:200 000. Tato mapa zobrazuje síť stezek v celém Jihočeském kraji a část stezek v Rakousku. Další speciální mapou je mapa Středočeské jezdecké stezky, která je rozdělena do tří map. Tyto mapy však aktuálně nejsou na internetu dostupné k zakoupení. Jejich dostupnost v knihkupectví či prodejnách map nebyla zjištěna.

Elektronické mapy jezdeckých stezek v ČR se, dle předsedkyně odboru KČT - Turistiky na koni Mileny Andrlové, připravují již od roku 2008, nicméně doposud, kromě malé části v okolí Přírodního parku Novohradské hory a Přírodního parku Vyšebrodsko na hranici Jihočeského kraje s Rakouskem (odkaz: <https://www.konskestezky.eu/jezdecka-mapa-hipostezky-online/>), nejsou k dispozici.

Pravidla

- Podobně jako cestování po pěších turistických trasách má také hipoturistika svá pravidla:
- V jedné turistické skupině může jet maximálně 10 koní. Jedná-li se o větší skupinu, musí se rozdělit a nechat mezi sebou dostatečnou vzdálenost. Ve vztahu k životnímu prostředí i provozu jsou nejvýhodnější skupinky po 3-8 koních.
 - Na stezce se jen málokdy cválá, a to zejména u dlouhých jízd, převážně se koně pohybují krokem. Cválejte pouze v bezpečných a přehledných úsecích. V úzkých ohybech cest jeďte raději krokem.
 - Při putování ve velmi svažitém terénu se často vodí koně na ruce – jezdec sesedá a vede koně.
 - Pokud se rozhodnete tábořit mimo stanici, učiňte tak na vyhrazeném tábořišti nebo na místě, kde vám to povolil majitel pozemku.
 - Volně pobíhající psi z bezpečnostních důvodů nepatří do prostoru tábořišť a jezdeckých stanic.
 - Buďte ohleduplní k ostatním uživatelům stezek. Upozorněte lidi před sebou, že budete předjíždět a zpomalte tak, abyste je bezpečně minuli. Předjíždíme zásadně v kroku a zleva.
 - Mějte na paměti, že ostatní lidé na stezce nemusejí znát koně a jejich reakce. Váš kůň může být první, kterého ostatní uživatelé stezky poznají. To, jak se chováte, vytváří obraz jezdců v očích veřejnosti. Nezapomeňte, jste v té chvíli představitelem všech jezdců.

Srovnání s pěší a cyklo turistikou

	PĚŠÍ TURISTIKA	CYKLOTURISTIKA	HIPOTURISTIKA
Rychlost pohybu	pomalejší	rychlejší	rychlejší
Ohledy na roční dobu	NE	ANO	ANO
Bezpečnost		doporučena přilba, povinně do 15-ti let	doporučena přilba, povinně do 18-ti let
Náklady	nízké	střední	vysoké
Při neznalosti terénu	může jít dál	může jet dál, jít pěšky vedle koly	většinou se musí vrátit
Odklizení trusu po koních			NUTNÉ
Odpočinek	téměř kdekoliv	téměř kdekoliv	potřeba úvaziště
Dodržování zásad a pravidel	CHKO, NP	CHKO, NP	celoplošné
Vhodná výstroj		pumpička a lepicí sada	sedlové brašny
Zajištění ubatování	není nutné	není nutné, výhodou	téměř nutné + zajištění ustájení a krmení pro koně

[1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13]

Hipostezky

Hipostezky

U nás se velmi často jezdí ve volném stylu ježdění v krajině. Během toho se jezdec setká s množstvím povrchů (včetně průchodu vodou), čímž rychleji získává kondici při překonávání různých překážek. Jelikož na mnoha místech nejsou vytvořeny stezky pro koně, dochází tak k častým kolizím s vozovkami, kdy je potřeba je vždy, alespoň minimálně v daném případě využít. K další konfrontaci může docházet s majiteli a nájemci pozemků a zemědělskými či lesními hospodáři. Zároveň dochází k častým střetům s jinými uživateli cest, ať už jde o turisty, cyklisty, jiné jezdce nebo dopravní prostředky. Při volné jízdě je však nutné dodržovat a respektovat hygienická pásma ochrany vod a zvláště chráněná území. Určitě se tak jezdci musí vyhnout vjíždění do lesů mimo lesní cesty, do chráněných území, která zakazují vjezd jezdčům a také silnicím 1. třídy.

Většina potencionálních jezdců dnes žije ve městech, odtud také pak přichází impulzy k vybudování sítí jezdeckých stezek a příslušenství k nim. Je nutné podotknout, že využití hipostezek není povinné a lze jezdit ve volné krajině, pokud nezpůsobím škodu.^[1,2,3,4,5,6,7,9]

Výhody jezdeckých stezek

- Jistota průchodnosti, snazší orientace a větší informovanost o okolní krajině – značení stezek
- Bezpečný pohyb jezdců na koni – minimalizace kolizí s jinými uživateli cest, podjezdná výška stromů
- Snížení rizika střetu s podněty, které mohou plašit koně
- Předcházení vzniku škod zaviněním jezdce – jízda skrze zemědělské kultury nebo pastviny
- Zvýšený komfort vybavení pro koně na stanicích – úvaziště, ohrady, napajedla
- Významné prodloužení turistické sezóny – nejvhodnější období pro hipoturistiku je jaro a podzim (teploty během ročního období)
- Ekonomický přínos – jak pro stanice, tak i další služby v okolí (ubytování, stravování, kulturní trávení volného času, sportovní rekreace...)^[1,2,3,4,5,6,7,9]

Povrchy

Povrch je velmi důležitý, jelikož může ovlivnit zdraví a pohodlí koní. Tvrdé materiály mají negativní účinky na klouby, ale je příznivý pro šlachový aparát a opačně je tomu u povrchů měkkých. U hlubokých měkkých povrchů může dokonce dojít ke kulhání koně což pro ně může být osudné. Pružný povrch je ideální pro jízdu na koni.^[1,2,3,4,5,6,7,9]

- Tvrdé povrchy (zpevněné povrchy)

asfalt ^[14]

dlažební kostky ^[15]

zámkové dlažba ^[16]

beton ^[17]

skály ^[18]

suchá pole a louky ^[19]

- Pružný povrch

lesní cesty ^[20]

polní cesty ^[21]

louky ^[22]

trávníky ^[23]

hlinitopísčité cesty ^[24]

- Měkký povrch

Zavlažovaná nebo mokrá louka, mokré lesní cesty s měkkými podklady.

- Hluboký povrch (podmáčené, bahnité a sypké materiály)

podmáčené louky ^[25]

zoraná a mokrá pole ^[26]

bahnité cesty s výmoly ^[27]

jílové povrchy ^[28]

štěrky ^[29]

písky ^[30]

kačírek ^[31]

Horses lend us the wings we lack.

- Pam Brown

Hodnocení podkladu trasy (označení velkými písmeny):

Parametry povrchů a profilů trasy se rozdělují do 3 skupin, které se značí velkými písmeny.

- A – dobrý podklad (pružný, je po něm možnost cválat bez omezení)
- B – střední podklad (tvrdší nebo hrubší terén, po kterém je možno klusat bez omezení, ale cválat jen kratší čas)
- C – špatný podklad (tvrdý nebo bažinatý terén, pro cval nevhodný a klus jen omezeně, někdy nutnost vedení koně v ruce)

Obtížnost hipostezky

Obtížnost tras se udává číselným kódem, jako je tomu u horolezeckých tras.

Stupně vertikálního a horizontálního profilu:

- 0 – velmi lehký terén (pastviny, písčné pláže)
- 1 – lehký terén (rovina)
- 2 – středně těžký terén (zvlněný terén s občasnými kratšími výstupy a sestupy)
- 3 – těžký terén (dlouhé strmé výstupy a sestupy)
- 4 – velmi těžký terén (prudké výstupy a sestupy, strže a srázy, které je možné absolvovat jen s koněm v ruce)
- 5 – nesjízdný terén (lavičky, mostky, schody, žebříky)

Hierarchie stezek

Rozdělení stezek je o 3 úrovních, jde o páteřní stezky, regionální cesty a lokální cesty a okruhy.

Páteřní síť

Jde o hlavní cesty táhnoucí se skrz celou zemi nebo území kraje. Jsou nadnárodního významu a na hraničních bodech na sebe navzájem navazují, nebo zde předpokládají jejich budoucí napojení. V ideálním případě budou jednou spojovat celou Evropu. Pro cestování v rámci putování jsou stezky rozděleny do úseků o délce 30-70 km (denní vzdálenost), na jejichž počátcích a koncích se nachází koňské stanice.

Regionální cesty

Jsou stezky spojující jednotlivé páteřní trasy s lokálními okruhy, nebo propojují jednotlivé páteřní cesty mezi sebou. Mají regionální význam a doplňují turistické možnosti, čímž podporují rekreační využití. Lze se bavit o poznávání daného regionu a možnosti pobytu v jeho přírodě.

Lokální cesty a okruhy

Jejich délka je od několika mála kilometrů až po desítky. Jsou lokálního významu a zájem na jejich vybudování mají obecní a regionální instituce a jezdecké kluby. Tyto hipotrazy lze rozdělit do dvou kategorií.

První je okružní cesta v okolí jezdeckých center. Jsou tak největším přínosem pro místní poskytovatele jezdeckých i jiných služeb. Často slouží pro pravidelnou jízdu, čemuž odpovídá četnost i frekvence využití. Jsou určeny především pro komerční jezdeckou turistiku, KČT je nezřizuje ani neudržuje. Vznikají tak na základě aktivit majitelů a správců místních stájí.

Druhým typem jsou motivační trasy za určitým cílem, jakými jsou například památky a přírodní bohatství. Často se jedná o odbočky z okružních cest, ale i cest páteřních a regionálních. Jejich význam je hlavně rekreační až komerční.

Jízdařenské okruhy

Tyto okruhy nemají narozdíl od běžných jezdeckých turistických tras evidenční číslo, nevybavují se směrovkami ani tabulkami a značkař KČT je značí a provádějí jejich údržbu pouze na základě Dohody o provedení práce, uzavřené mezi majitelem stáje a příslušným značkařem, na základě které jim budou uhrazeny všechny náklady (tj. materiál, cestovní náklady i práce). KČT je sám od sebe nezřizuje ani neudržuje, vznikají tedy na základě aktivit majitelů a správců sítí, popřípadě obce.

Městské jezdecké okruhy

Městské jezdecké okruhy jsou jezdecké stezky vedoucí městem. Pokud zapadají do koncepce tvorby sítě jezdeckých stezek v ČR, mohou být po odsouhlasení Sekcí značení jezdeckých stezek Rady značení KČT brány jako regionální či místní jezdecké trasy. Podle tohoto principu jsou pak vyznačeny stejným způsobem jako ostatní jezdecké trasy (zpravidla zelenou nebo žlutou barvou) a vybaveny potřebnými směrovkami a tabulkami. Pokud nezapadají do značení sítě jezdeckých stezek, bude se k nim přistupovat jako k místním okruhům, a značení i přístup k nim bude stejný jako u jízdařenských okruhů. S městskými okruhy jsem se já sama zatím v realitě nesetkala, jelikož nejsou příliš obvyklé a většinou se jedná pouze o nutné průjezdy městem.

Metodika značení

Tato metodika odpovídá metodice značení turistických pěších tras dle Klubu českých turistů (KČT). Četnost a výška umístění pěších značek vyhovuje, lépe než jiné druhy značení, také jezdcům. Je velmi důležité uvést, že toto značení nezle používat bez dohody s KČT. Pokud bychom bez součinnosti s KČT vyznačili trasu dle metod KČT sami, porušujeme autorská práva komunitárního vzoru, který je podobný právům ochranné známky. To platí pro všechna značení dle metodiky KČT.

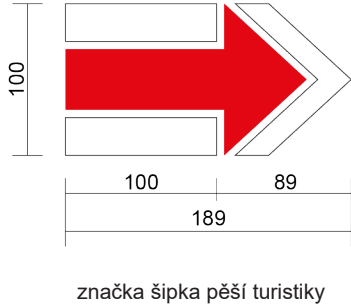
Jezdecké značky

Jezdeckou značku tvoří bílý čtverec o rozměrech 10 x 10 cm, uvnitř kterého je souměrně umístěn barevný kruh o průměru 6 cm. Šířka mezery mezi bílou a barevnou částí je 0,5 cm. Jízdařenské okruhy mají vlatní značku, kterou tvoří barevná podkova o velikosti 7 x 7 cm na bílém čtverci o velikosti 10 x 10 cm, jako je tomu u běžné jezdecké značky. Pro lepší viditelnost, především pro větší vzdálenosti, se používá čelní značka s větším rozměrem – tzv. volavka. Její velikost by měla být nejméně 0.001 vzdálenosti z níž je viditelná. Například tedy při vzdálenosti 200 m je její rozměr 20 x 20 cm a zároveň by ale neměla být větší než 30 x 30 cm. Pokud volavku nelze vyhotovit ve tvaru čtverce (kvůli nedostatku místa/plochy) přizpůsobí se její šířka objektu.

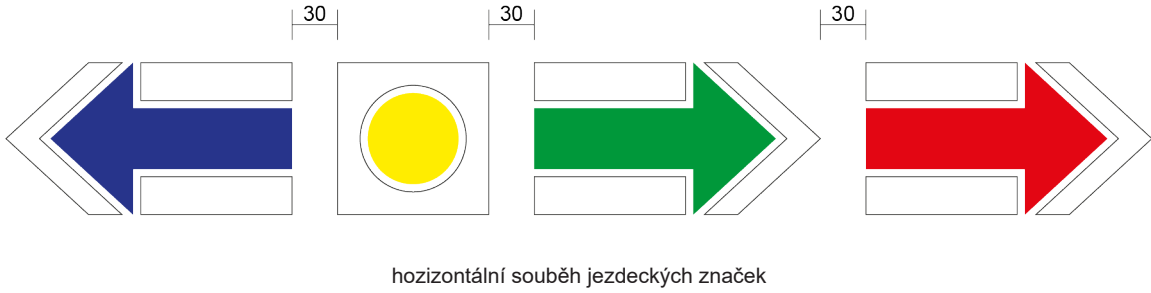
Šipky

Provedení šipek je shodné se šípkami u místního značení pěších tras. Jednoduchá pásová šipka má základ v pěší turistické značce, která je rozšířena o 8,9 cm o hrot šipky. Hrot je lemován bílou barvou o šířce 1,5 cm a mezi vedoucí barvou hrotu šipky a bílou barvou hrotu je mezera 0,5 cm. Dvoj šipka vznikne přimalováním hrotu na opačnou stranu jednoduché šipky, dle stejné metodiky značení.

Souběh tras

Na souběhu jsou značky jednotlivých vedoucích barev umístěny na jeden objekt. Pořadí značek se drží posloupnosti barev ve směru shora dolů červená, modrá, zelená a žlutá. Pokud nelze vícebarevnou značku umístit na jeden objekt, je možné namalovat jednotlivé značky vedle sebe s mezerou 3 cm. Pak se značky řadí v posloupnosti zleva doprava šipky doleva, jednoduché značky a šipky doprava. Hierarchii barev pak řadíme od krajů ke středu od červené po žlutou.

V případě souběhu se značenou trasou jiného přesunu je umísťujeme 10 cm nad každou pěší nebo lyžařskou značkou a 20 cm pod každou cykloznačkou. ^[14]

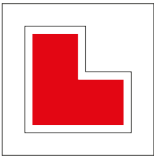
Odbočky turistických tras

V délce do 1 km k cíli odbočky se odbočky značkují zvláštními významovými značkami. Základ tvoří čtvercové pole bílé barvy 10 x 10 cm a ve středu je umístěn symbol příslušného významu v barvě totožné s trasou, ze které odbočují. Mezi bílým podkladem čtverce a symbolem cíle odbočky je mezera o tloušťce 0,5 cm. Značkování odboček ze značených tras je vždy obousměrné, tedy jak pro směr k cíli odbočky, tak i směr zpět na průběžnou trasu. Vedoucí barva odbočky je shodná s barvou průběžné trasy. Začíná-li odbočka na křížení různých vedoucích barev, bude barva odbočky totožná s barvou, která je hierarchicky nejvýš. Pokud by odbočka měla začínat do 50 m od křížení, konce nebo začátku trasy umístí se tvarová značka odbočky již v tomto místě. Pokud v místě křížení některá z tras končí, nelze ji odbočkou prodloužit. Je pak potřeba zvolit další barvu v pořadí dle hierarchie.

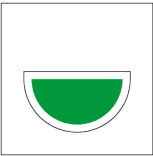
- Druhy zvláštních významových značek pro odbočky do 1 km:
 - Značka k vrcholu nebo vyhlídce
 - Na základním bílém čtverci je umístěn barevný trojúhelník s velikostí základny 6 cm a výškou 5,2 cm. Základna trojúhelníku je umístěna 1,5 cm od spodní strany čtverce a 2 cm od obou bočních stran.
 - Značka zříceniny, hradu, nebo jiného objektu
 - Na základním bílém čtverci je umístěn barevný úhelník tvaru „L“ s dlouhými stranami o délce 6 cm a krátkých stranách o délce 3 cm. Úhelník je umístěn 2 cm od každé strany čtverce a je tak ve středu značky.
 - Značka studánky nebo pramene
 - Na základním bílém čtverci je barevný půlkruh se středem oblouku ve středu čtverce. Průměr oblouku je 6 cm.
 - Značka k zajímavému objektu
 - Tato značka vede například k jeskyni, pomníku, skalnímu útvaru, přírodní či kulturní památce. Na základním bílém čtverci je barevný úhelník tvaru obráceného “T”. Základna obráceného „T“ je v celé šířce čtverce a odbočka je 3 cm vysoká. Tvar je od spodní strany čtverce 2 cm vysoko. ^[14]

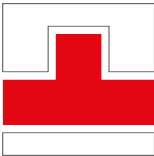
značka vrcholu nebo vyhlídky

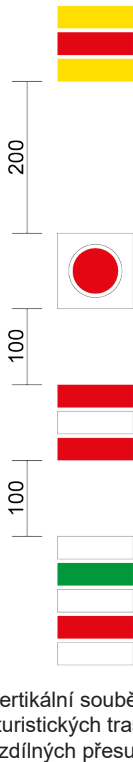
značka zříceniny

značka studánky

značka jiného zajímavého objektu

Zvláštní skupiny značek

- Plechové
 - Plechové značky používáme pouze pokud je chceme přibít na mrtvé dřevo, tedy na sloupky, ploty, ohrady a podobně. Nikdy se nepřibíjejí do živého dřeva stromů.
- Samolepící značky
 - Tyto značky se většinou používají v případech, kdy je kladen důraz na estetický vzhled značky, většinou v místech, kde prochází trasa zástavbou (městem, obcí), lázeňskou zónou či se nachází v blízkosti kulturně historických objektů. Lze je však lepit pouze na objekty s hladkým, neporézním a nenásákavým povrchem (ocelové sloupky, plastové předměty, zadní strana dopravní značky ...). Samolepkovou značku se snažíme přilepit bez pokrčení a následně ji od středu do krajů přitlačujeme k povrchu, kam jsme ji nalepili. Při souběhu více turistických tras samolepky sestříháme dle závazného značení souběhu. ^[14]

Rohová značka

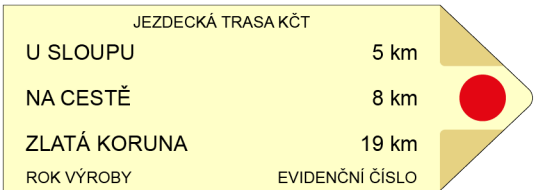
Zvláštním typem je rohová značka, která se umísťuje na nárožích a hranolových sloupech. Takto se umísťují pouze pěší turistické pásové značky. Značka přechází z čelní strany objektu na boční. Na boční straně je ve velikosti klasické značky a na čelní straně je o polovinu šířky značky kratší. ^[14]

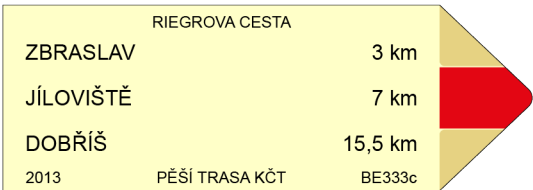
rohová značka

Směrovky

Směrovka se vždy vztahuje k jedné barvě trasy, na které se uvádějí postupné cíle se vzdálenostmi. V záhlaví směrovek je uveden druh přesunu (pěší, jezdecká, cyklo trasa) a zřizovatel, tedy KČT a případně další spolupracující subjekt. Toto označení se přesouvá do zápatí pokud je trasa pojmenovaná, tehdy je v záhlaví uveden název turistické trasy. Při dolním okraji směrovky je vlevo uveden rok výroby směrovky a v pravo její evidenční číslo. Hlavní textovou náplní je zpravidla třířádkový text cílů, které jsou řazeny sestupně dle vzdálenosti cíle. Nejvýš je tedy nejbližší cíl a nakonci cíl nejvzdálenější. Vlevo jsou napsány názvy cílů a vpravo pak jejich vzdálenosti, zaokrouhlené na poloviny kilometrů.

směrovka běžné jezdecké trasy

směrovka pojmenované turistické trasy

Směrovky a tabulky jsou pro všechny typy tras rozměrově a tvarově totožné. Rozdílné je pouze rozmištění textu, jeho velikost a barva povrchové úpravy. Dle barvy povrchové úpravy rozlišujeme:

Béžové = pěší, jezdecké a vozíčkářské směrovky

Oranžové = lyžařské směrovky

Žluté = cyklistické směrovky

směrovka jezdecké trasy

směrovka cyklotrasy

směrovka lyžařské trasy

V hrotu směrovky se nachází symbol značené trasy s příslušnou barvou značené trasy. Pokud po značené trase vede evropská nebo mezinárodní dálková cesta je v hrotu směrovky uvedeno její číslo. ^[14]

Směrovky neznačkových tras

Tyto směrovky mají bezbarvé hroty a v záhlaví je uvedeno „Neznačkováná trasa KČT“. Používají se pokud v blízkosti značené trasy vede odbočka k významným objektům, nicméně tato odbočka není značenou trasou. Směrem od cíle se opět umísťuje směrovka zpět na značenou trasu. ^[14]

směrovka neznačkové turistické trasy

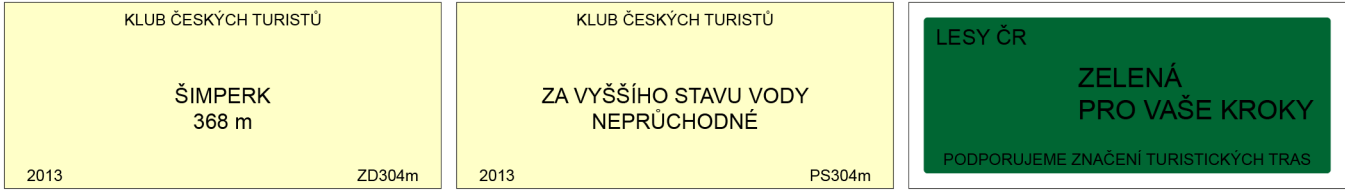
Tabulky

Na křižovatkách, rozcestích a na důležitých bodech trasy se mimo směrovek také umísťují informační tabulky míst. Většinou se jedná o místa všeobecně známá a snadno zjistitelná. Těmto tabulkám se tedy říká „tabulky místního názvu“, které jsou někdy doplněny o informace daného místa, nebo objektu.

Pokud je účelné o určitém objektu či místě uvést podrobnější informace, které se nevejdou k popisu tabulky místního názvu (např. zeměpisné souřadnice pro obtížně identifikovatelná místa) použijí se tabulky popisné. Na ně je možné také uvést QR kód, obsahující jakékoliv další informace a zajímavosti.

Na místech, kde by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti nebo zdraví, či se turista mohl dostat do jakýchkoliv nesnází, se umísťují tabulky s výstražnými texty.

Po rozhodnutí vyšších značkářských složek je také možno umístit sponzorské tabulky, obsahující název sponzora, který se významně podílí na turistickém značení. ^[14]

tabulka místního názvu

tabulka s výstražným textem

sponzozská tabulka

Turistická informační místa

Jsou to všechna místa, kde jsou umístěny směrovky, tabulky a případně turistické vývěsné mapy. Hlavními informačními místy jsou vždy začátek nebo konec turistické trasy a jejich křížení, která nejsou uvnitř obce. Mezi hlavními informačními místy jsou pak mezilehlá informační místa, která se umisťují maximálně po 4 km u pěší turistické trasy, 6 km u lyžařské trasy a 8 km u cyklotrasy. Pro hipostezky se informační místa umisťují stejně jako u pěší turistiky, tedy maximálně po 4 km. Tato místa jsou zpravidla taková, která se dají snadno určit (křižovatky, samoty, hájovny, typické terénní tvary...)

Tabulky se umisťují vždy nad směrovku a zároveň se tabulky a směrovky umisťují vždy na jeden objekt. Pouze pokud by bylo směrovek příliš mnoho a nejvyšší by byly příliš vysoko a spodní příliš nízko, rozdělí se na dva nebo více objektů stojících vedle sebe.

Hierarchie pořadí tabulek a směrovek je shora dolů následující:

- Tabulka místního názvu
- Směrovka cyklotrasy
- Směrovka jezdecké trasy
- Směrovka lyžařské trasy
- Směrovka pěší turistické trasy
- Směrovka vozičkářské trasy
- Tabulka popisná
- Tabulka výstražná
- Tabulka horské služby
- Tabulka sponzora
- Tabulka s QR kódem

Pokud se umisťují směrovky souběhu několika značených tras, umisťují se směrovky dle hierarchie barev. Pokud je na jednom informačním místě více než 6 směrovek je možné směrovky řadit v soustavách přednostně podle směru a následně dle barevné hierarchie (např. nejprve všechny šipky ukazující vpravo, ty řazené dle barevné hierarchie a následně umístění šipky vlevo, které jsou opět řazený dle barev).

Směrovky a tabulky se upevňují na ocelové nebo dřevěné směrovníky a jiné vhodné objekty (betonové a kovové sloupky, stromy). Na stromy se směrovky a tabulky upevňují pomocí dřevěných lišt, na ty jsou připevněny tabulky a směrovky a lišta se připevní ke stromu. ^[14]

Umístění

Značky se umisťují pro oba směry pohybu trasy samostatně. Pokud existuje více vhodných objektů pro umístění značek, neumisťují se značky pro oba směry na jeden objekt. Zatáčí-li cesta, umisťuje se značka přednostně na vnější stranu oblouku. Je-li trasa vedena po silnici pro motorová vozidla, jelikož podél schází chodník, umisťují se značky (pokud je to možné) po levé straně vozovky v příslušném směru trasy. Nejčastěji se umisťují značky přibližně pod úhlem větším než 45° k ose směru cesty.

Značky pěší turistiky se se umisťují ve výšce očí průměrně vysokého člověka, což je přibližně 160 cm nad zemí. Při příkrém klesání cesty se umístí výše. Níže se umístí naopak při stoupajícím terénu. Značky a šipky hipostezek se umisťují ve výšce 180 cm a při značení v stoupajícím a klasajícím terénu se snažíme řídit stejnou metodikou jakou u tras pěší turistiky.

Na dlouhém dobře přehledném úseku, kde se trasa nekřížuje s jinou cestou (není tedy možnost z cesty odbočit), se značení umisťuje ve vzdálenosti max po 250 m. Těmto značkám se říká značky útechové a mají turistu utvrdit ve správnosti své cesty. Jinak platí, že by z místa první značky měla být vidět značka následující.

Kreslené značky se v okolí směrovek provádí stejně jako kdyby zde směrovky nebyly. Značky jsou tedy na směrovkách zcela nezávislé. Je to z důvodu, kdyby došlo z jakéhokoliv důvodu k odtranění směrovky, aby značky i nadále mohli turistu spolihlivě vést. Zároveň se většinou směrovky neumisťují na objekt, kde je již vyznačena turistická značka a naopak.

Pro rozcestí se umisťují vždy dvě značky v těsné blízkosti mezi sebou. První je naváděcí značka, která se umisťuje hned za rozcestím, nejlépe tak, aby byla viditelná již od příchodu na rozcestí a jednoznačně udávala směr značené trasy. Tato značka se však neumisťuje přímo v rozcestí či na jeho okraji. V tomto místě se může použít značka s šipkou. Šipky se zároveň musí na rozcestí umístit vždy pokud se odbočuje z cesty vyššího řádu (široká cesta) na cestu nižšího řádu (lesní pěšina). Druhou značkou za naváděcí je značka potvrzovací, která má turistovi potvrdit správnost směru odbočení z rozcestí. Pokud je na rozcestí umístěna značka se šipkou, za rozcestím se již značí pouze značka potvrzovací, jelikož funkci naváděcí značky v tomto případě převzala značka šipky na rozcestí. ^[14]

Brody a přívozy

Brody na trase jsou turistickým informačním místem. Na každém z břehů je umístěna směrovka, která udává směr pokračování stezky. Pokud na druhém břehu začíná značená turistická trasa jiné vedoucí barvy je na tento začátek umístěna informační směrovka i na opačném břehu. ^[14]

Objekty pro umístění značky

Značky a šipky v terénu malujeme na vhodné objekty způsobem shodným s pravidly umisťování značek a šipek pěších tras. Rovněž hustota značení jezdeckých a pěších tras je shodná.

Objekty se vždy volí tak, aby poloha značky byla co nejvýhodnější z hlediska spolehlivosti značení (snadná viditelnost, jasné označení směru trasy). Nejčastějšími jsou svislé objekty (stromy, sloupky, sloupky, okapové svody ...), které jsou trvalého rázu, tedy takové, u nichž předpokládáme, že v dohledné době nebudou odstraněny, nebo opravovány. Také je třeba přemýšlet nad povrchem, který by měl zajistit dostatečnou životnost značky. Při umístění je třeba dále vzít v úvahu proměnlivost prostředí, jakou je například růst vegetace. Značku je tedy třeba umístit tak, aby ji okolní vegetace a jejich větve do tří let nezakryly. Poloha značky na objektu jednoduše musí zajistit viditelnost celé značky ze směru příchodu a zároveň naznačovat směr cesty.

Nejvhodnějšími objekty jsou stromy. Pokud mají hrubou strukturu kůry je potřeba podklad značky upravit oškrábáním vrchní vrstvy (nesmíme poškodit povrch kmene do hloubky, kdy začne vytékat míza). Dále to jsou betonové objekty, kovové předměty (stožáry, sloupky, okapové svody), impregnované dřevěné sloupky a předměty, trvanlivě usazené kameny a skály nekryté vegetací a značkařské kolíky v úsecích, kde nejsou k dispozici vhodné objekty.

Mezi nevhodné objekty, které používáme pro značkování zcela výjimečně patří omítnuté stěny, kamenné stěny, tyčové a drátěné ploty některé druhy stromů (např. bříza, kvůli své světlé kůře), silniční a kamenné nebo betonové patníky, pomníky, kostely, kaple a kříže (zde v nevyhnutelném případě umisťujeme značku velmi citlivě do spodní části), rubové strany dopravních značek a jejich sloupky.

Objekty, na které je zakázáno značkovat jsou hraniční kameny státní hranice, železniční zařízení (sloupky výstražných křížů, břevna závor, stožáry ...), pohyblivé předměty (vrata, okenice, mobiliář ...), dočasně složený materiál (složené dřevo, stavební materiály ...), lícová strana dopravních značek.

Pokud chceme umístit značku na soukromý objekt (stěny domů, ploty) je vždy potřeba mít souhlas majitele nebo uživatele.

Směrovky a tabulky pro jezdecké stezky jsou textově i barevně shodné se směrovkami pěších tras s tím, že v jejich záhlaví je uveden text „Jezdecká stezka KČT“ a v hrotu směrovek je zobrazen kruh, barevně odpovídající dané jezdecké trase. Tyto směrovky a tabulky se umisťují podle pravidel shodných s pravidly umisťování směrovek a tabulek pěších tras. Při souběhu tras malujeme značky na stejný objekt pro více tras. Na společných informačních místech s trasami jiných přesunů jsou směrovky jezdeckých tras umisťovány nad směrovkami pěších a lyžařských tras a pod směrovkami cyklotras.

Určení barvy konkrétní jezdecké stezky odpovídá systému barevného odlišení u pěších značených tras. Tzv. „páteřní stezky“ (S-J větve, Z-V větve, tranzit hraniční apod.) jsou značeny červeně, zatímco „vedlejší větve“ jsou značeny modře. Regionální a místní jezdecké trasy, popřípadě odbočky k úvazištím nebo jezdeckým stanicím, označujeme zeleně a žlutě. Je nutné dbát na to, aby se, pokud možno, nekřížily jezdecké stezky téže barvy, či aby se hlavní větve tranzitu při svém rozdělení nebo dalším dělení nerozdělily na barevně stejně značené stezky. Každé nové značené jezdecké stezce je přiděleno její celostátně platné třímístné evidenční číslo, které odpovídá její barvě: červené trasy č. 101 – 299, modré trasy č. 301 – 499, zelené trasy č. 501 – 699 a tlusté trasy č. 701 – 899. Barvu i evidenční číslo nově plánovaným trasám centrálně přiděluje pověřený pracovník Sekce značených stezek Rady značení KČT. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Údržba

Na údržbě značení, které vzniklo v součinnosti KČT, se Klub českých turistů podílí. První provedení údržby probíhá rok po vyznačení stezky a následně údržbu provádí jednou za 3 roky, kdy se kontroluje a obnovuje její stav. Součástí je kontrola prostupnosti a stavu stezky, kontrola viditelnosti značek, směrovek a tabulek (zda ji nezakrývá vegetace, nebo není oprýskaná barva), případná náhrada za chybějící značku, směrovku nebo tabulku (odstranění objektu - např. pokácení stromu; odcizení zvláštní značky, směrovky, tabulky).

Jízdárenské okruhy, městské okruhy a naučné stezky nefinancuje KČT. KČT může dané práce provést pouze při podepsání Dohody o provedení práce, kdy veškeré práce s obnovou spojené budou KČT uhrazeny provozovateli (obec, místní jízdárny...^[1,2,3,4,5,6,7,8]).

Návrh stezky

Pokud navrhujeme novou stezku, která vede přes soukromí pozemek, je vždy potřeba zajistit souhlas majitele pozemku s vedením turistické stezky. Pro tvorbu a projektování hipostezky je nutné dodržovat stanovené všeobecné požadavky:

- Technické – vhodná šířka cesty, podélný sklon, příčný sklon, vhodná šířka tělesa cesty, konstrukční vrstvy a parametry objektů podél cestní sítě
- Specializované – minimální zábor produkčních ploch, návaznost na technologické postupy v lesnictví zemědělství, veřejné dopravě atd., vhodná protierozní opatření a monitoring
- Krajino-estetické – využití možností terénu (rozhledny, přírodní a kulturní zajímavosti), plynulé vedení trasy
- Ekonomické – vedení přes pozemky v soukromém vlastnictví, využití stávajících sítí polních či lesních cest, minimalizace pozdějších nákladů na provoz a údržbu
- Minimalizace narušení celospolečenských funkcí zpřístupněné krajiny – minimalizace souběhu cest

Snažíme se trasy navrhovat tak, aby nedocházelo ke kolizím s jinou značenou turistickou nebo cyklistickou trasou. Není-li to možné lze na souběhu tras vyznačit stezku, má-li komunikace šířku minimálně 2 m. Pokud se nejedná o zpevněnou cestu a hrozí nebezpečí poškození povrchu stezky je nutné ji na obou koncích osadit upozorněním pro jezdce.

Vznik značené hipostezky neznamená povinnost jezdců používat výhradně tuto stezku.

Z hlediska výběru trasy jsou riziková místa:

- Silně frekventované silnice
- Brody v širších, hlubokých a kamenitých vodních tocích
- Průjezd městy a obcemi
- Ohrazené pastviny
- Neprostopná místa z důvodu zájmů ochrany přírody či legislativy
- Zemědělsky využívané plochy
- Souběh s cyklistickými stezkami

Znalosti a zkušenosti v problematice projektování stezek jsou základním předpokladem pro vytvoření kvalitní sítě hiposteze. Celý komplex požadavků na tvorbu jezdeckých stezek musí být vědomě směřován k trvalosti a dlouhodobé udržitelnosti sítě stezek, s čímž jsou neodlučitelně spjaty požadavky kladené na samotné uživatele stezek. [1,2,3,4,5,6,7,8]

Pravidla

- Nevjíždí se do luk, polí a lesních prostorů – mimo účelové komunikace.
- Dbá se místních omezení a nařízení na daných částech stezky.
- Ohleduplnost k ostatním uživatelům – bezpečné míjení zásadně v kroku a zleva.
- Na frekventované cestě se jezdí v zástupu.
- Upozorněte stanice stezek na možné problémy – vyvrácený strom, poškozené značení, sesuv půdy ...
- Každý jezdec vjíždí na stezku na vlastní nebezpečí – nelze požadovat náhradu za újmu.
- Cválejte pouze v bezpečných a přehledných úsecích, překážky z důvodu bezpečnosti raději překročte nebo obcházejte.
- Úzké ohyby cesty projíždějte krokem.
- Odvezte si s sebou všechny odpadky a nezapomeňte ze stezky odstranit i trus vašeho koně - součástí výbavy jezdce by tak měla být lopatka a pytel na trus, případně je potřeba se na místo vrátit a trus uklidit (především na cestách v obci, či jiné turistické trase), minimálně je vhodné trus odklidit z cesty za krajnici, pokud se nejedná o frekventovanou trasu.
- Volně pobíhající psi na stezku nepatří. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Provoz a údržba

Údržba komunikace je pravidelná (cyklická) péče za účelem zajištění její provozuschopnosti a prevence oprav. Součástí údržby je odstraňování drobných závad, preventivní opatření proti poškození jednotlivých částí cestního tělesa a zejména udržování všech odvodňovacích zařízení v činnosti.

U jezdeckých stezek se jedná spíše o údržbu sezónní, přesněji letní. Ta sestává z těchto činností:

- Údržba cesty a jejího zpevnění – to zahrnuje opravu porušených míst regulaci okolní vegetace kontrolu čistoty (odstraňování koňského trusu je povinností majitele koně)
- Kontrola a údržba správného odvodnění tělesa stezky, tzn. kontrolu příčného sklonu cesty a bezproblémový odvod srážkové vody z ní, aby se předešlo ničení cesty po deštivém počasí
- Údržba cestních objektů, která spočívá v péči o úvaziště, čištění svodnic jsou-li na stezce, kontrole mostků a propustků
- Údržba značení a směrových informačních tabulí se týká pravidelného překreslování značek, kontroly, případně výměny poškozených směrových cedulí a informačních tabulí a sloupků dle potřeby

Řešení systému údržby je nejjednodušší, zodpovídají-li za ni samotní uživatelé stezek, tedy majitelé a chovatelé koní. Nebo je řešení otázky na zřizovateli stezky (nejčastěji obec). Na pátevní stezce nesou zodpovědnost za stav úseku stezky mezi stanicemi vždy dvě sousední koňské stanice. U lokálních sítí závisí koordinace údržby stezky na domluvě zřizovatelů.^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Financování

Možnosti financování jsou různé. Ve většině krajů se to snažili řešit přes dotační programy na rozvoj venkova. Pro občanská sdružení je ale získání finanční dotace velmi náročné. Pro první značení hipotezek jsou získávány finanční prostředky v jednotlivých krajích České republiky od krajů v rámci fondů EU. V menším rozsahu pak z rozpočtů měst, obcí či národních parků.

Vyznačit průměrný denní úsek (asi 20 km) s odchylkami dle místních podmínek lze přibližně za částku 20 000 Kč (cena z roku 2008). [1,2,3,4,5,6,7,8]

Objekty podél hipostezek

Slouží jak jezdcům, tak koním. Nabízí tedy přenocování a další služby projezdce i koně. Jejich provozovateli jsou nejčastěji soukromníci a jsou komerčního charakteru. Svou roli hrají zejména na páteřních stezkách nebo jako výchozí bod, pro lokální jezdecké okruhy. V mnoha krajích již existují seznamy evidující všechny stanice a jejich služby. Některé stanice rovněž umožňují široké spektrum dalších aktivit – půjčení kola, míčové hry, bazén, hřiště, rybaření, apod.

Požadavky na stanice

- Možnost přenocování pro 3-4 koně a jezdce
- Pevná ohrada
- Možnost zakoupení sena či jádra
- Přístup k vodě
- Možnost základní hygieny pro jezdce
- Možnost postavit stan
- Kontakt na veterináře, kováře, přepravce s přívěsem pro koně

Typy stanic

Samoobslužná

Poskytuje základní zázemí pro odpočinek jezdce i koně, které jsou uvedeny výše. Pro koně je zde vymezena ohrada nebo pastvina s elektrickým ohradníkem. Pokud možno by zde měl být uveden kontakt na místní restaurační zařízení či prodejnu potravin.

Domácí stanice

Poskytují rozšířené zázemí. Je zde možnost boxového ustájení či ohrady s přístřeškem, ohrada nebo pastvina. Pro jezdce by zde mimo stanování mohlo být k dispozici i ubytování pod střechem.

Komerční stanice

Poskytují komplexní služby. Pro koně je zde boxové ustájení, ohrada, nebo pastvina. Bývá zde venkovní nebo krytá jízďárna, která poskytuje výcvik koní a jezdců. Umožňují zapůjčení koně, zajištění průvodce a přepravu koní. Většinou bývají součástí ubytovací objekty a sociální, restaurační zařízení či prodejna potravin.

Dále jsou u nás certifikovány stanice a body na stezkách dle vybavenosti na bod na stezce, malou stanicí, domácí stanicí, profí stanicí. Obsahem odpovídají zatížení dle předchozího členění, kdy malá a domácí stanice jsou rozdílné v množství poskytovaných služeb a ubytovacího a sociálního zázemí. Malá stanice je tak něčím mezi samoobslužnou stanicí a stanicí domácí. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Úvaziště

Objekt sloužící ke krátkodobému přivázání koně. Nejčastěji na místech, která jsou vhodná k odpočinku, kdy se poblíž nachází přístřešky, lavičky, altány, tábořiště, místa na koupání, brody či místo u restaurace a pamětihodností.

Jednoduchá úvaziště dělíme na 2 typy, přímé a rohové. Podmínkou pro jejich vybudování je místo dostatečně velké (minimálně 5x3 m) a bezproblémové v rámci vlastnických vztahů. Na jejich nákladech se zpravidla podílejí majitelé služeb, kteří o úvaziště mají zájem. Ti se také zavazují k udržování samotného úvaziště a jeho okolí.

Jedná se většinou o dřevěnou konstrukci z masivního dřeva s 1 či více podélnými břevny s podpěrami, které jsou zapuštěny do země do hloubky 0,8 – 1 m. Výška konstrukce nad zemí je přibližně 1 – 1,2 m ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Odpočívadla

Slouží pro odpočinek jezdce a jsou většinou budována spolu s úvazišti. Mohou mít podobu altánků nebo přístřešků. Lépe vybavená odpočívadla disponují i tábořištěm a dalšími doplňky, jako jsou mapky lokalit a informační panely. Součástí by měly být také odpadkové koše. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Informační panely

Informují jezdce a okolí o stezce a síti tras v dané oblasti. Jejich umístění je žádoucí na místech východiště, křížení páteřních tras s lokálními okruhy, kulturní a přírodní zajímavosti a v bodech panoramatického výhledu.

Musí splňovat stejné parametry jako tabule pro pěší. Obvykle se jedná o panely 1-1,5 x 0,7-1 m. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

úvaziště ^[32]

odpočívadlo ^[33]

informační panely ^[34]

Legislativa hipoturistiky a hipostezek a související právní předpisy

Na rozdíl od mnoha zemí nejsou v Česku možnosti jízdy na koni na veřejných prostranstvích zákony drasticky omezovány. V České republice dále neexistuje specifická legislativa upravující trasy pro hipoturistiku. Lze se tedy jen řídit pravidly, která jsou specifikována v jiných zákonech. Pravidla a doporučení pro jezdce, která jsou uvedena již dříve v částech hipoturistika a hipostezky, jsou poskytnuty KČT, která vychází také z relevantních legislativních a veterinárních předpisů.

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.

Tento zákon nijak zvlášť pohyb jezdců na koních neupravuje, ale v případě chráněných území se uplatňují obecně platná omezení, a to ustanovení odstavce 2, § 16 o zákazu vstupu do 1. zóny národního parku mimo vyznačené cesty. Při zřizování stezek je nutno postupovat podle §63 zákona. „Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.“ To se však nevztahuje na zastavěné či stavební pozemky, dvory, sady, vinice, chmelnice a pozemky pro chov zvířat.

Zákon o lesích č. 289/1995 Sb.

Tento zákon je jedním z klíčových legislativních podkladů, regulujících pohyb jezdců na koni v přírodě. Jezdec na koni není pro zvěř tak rušivým elementem jako cyklista nebo pěší turista. Nejdůležitější ustanovení jsou soustředěna do § 19 a § 20 lesního zákona, v kterých je stanoveno, že každý má právo do lesa vstupovat, ale jen při dodržování přesných pravidel a nařízení. Odstavec 20 také uvádí že je zakázáno ve všech lesích jezdit na kole, koni, lyžích nebo saní mimo lesní cesty.

Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb.

Zákonem o myslivosti není jízda na koni nijak omezena, avšak není přípustné, aby při jízdě na koni docházelo k rušení a plašení zvěře a aby koně volně pobíhali po honebních pozemcích. Také zakazuje vlastníkům zvířat nechat je volně pobíhat v honitbě.

Silniční zákon č. 411/2005 Sb.

Silniční zákon, kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, upravuje pohyb jezdců na zvířatech po veřejných komunikacích. „Průvodce vedených nebo hnaných zvířat je účastník provozu na pozemních komunikacích, který doprovází zvířata jdoucí jednotlivě nebo ve stádech po pozemní komunikaci; průvodcem vedených nebo hnaných zvířat není chodec vedoucí psa.“ „Řídit vozidlo nebo jet na zvířeti může pouze osoba, která je dostatečně tělesně a duševně způsobilá k řízení vozidla nebo jízdy na zvířeti a v potřebném rozsahu ovládá řízení vozidla nebo jízdu na zvířeti a předpisy o provozu na pozemních komunikacích.“ Je-li zřízen samostatný pruh pro jezdce na zvířatech musí jej jezdci využít. Na vozovce jezdec musí jet při pravém okraji vozovky a nejsou-li tím ohroženi chodci smí jet po pravé krajnici. Průvodce vedených zvířat smí vést pouze 2 zvířata a ta k sobě musí být spřažena.

Veterinární zákon č. 166/1999 Sb.

Veterinární zákon a prováděcí právní předpisy upravují povinný rozsah očkování a vyšetření nutných pro zabezpečení přesunu koní. Pro přesun koní je od roku 2007 platná novelizace pravidel. V případě přesunu koní mimo kraj je třeba 1krát za 2 roky vyšetření na hřebí nákazu a infekční anémii koní. Povinné je očkování proti chřipce koní, proti tetanu a neméně důležité je odčervení koně. K ověření zdravotní způsobilosti koně a pro evidenci pohybu koní slouží průkaz koně, který musí mít jezdec při turistice s sebou.

Zákon o ochraně zvířat proti týrání č. 243/1992 Sb.

Zákon společně se stavebním zákonem upravuje požadavky na ustájení koní s ohledem na spokojenost provozovatelů stanic. Obsahuje též podmínky pro přepravu koní. ^[1,2,3,4,5,6,7,8]

Referenční příklady hipoturistiky

Referenční příklady hipostezek mimo v zahraničí

Pokud cestujeme mimo území kraje jsme povinni s sebou mít průkaz koně s potvrzením o řádném očkování proti chřipce. Tento průkaz je mimo jiné také vyžadován na každé stanici, kde se s koněm budeme chtít ubytovat. Zvláštní pozornost je pak třeba věnovat dokladům, které s sebou musíme mít pokud překročíme státní hranice. Většinu informací se dozvíme na veterinární správě.

Island

Je jedním z regionů s rozvinutou hipoturistikou. Méně zkušeným jezdcům se zde zapůjčují koně většinou na 1-2 hodiny, jsou jim vybráni koně a majitel či zaměstnanec farmy je následně doprovází po trase, kterou koně dobře znají. Trasy zde tedy nejsou značeny jako je tomu v jiných zemích. Pokročilým jezdcům jezdecké kluby nabízejí několikadenní vyjíždky ve volné přírodě, kdy za den urazí přibližně 40 km. Ubytování bývá zajišťováno na jiných farmách nebo v chatkách podél tras. Kvůli náročnosti terénu je jezdcí přiděleno více koní, většinou 3-5. V jedné skupině tak jezdí kolem 10 jezdců a 30-40 volně pobíhajících koní, jezdí se tedy spolu se stádem. To musí být správně vedeno, aby nedocházelo k poškození životního prostředí, zejména vzácných rostlin. Hlavní sezóna je zde během letních měsíců, nicméně jsou zde nabízeny i zimní vyjíždky. Místní farmy často umožňují mimo samotné vyjíždky i seznámení s místní kulturou, historií zdejšího chovu koní a zapojení do tradičního života na farmě.

Obecně se po krajině Islandu může turista volně pohybovat a užívat si krásy místní krajiny, nicméně musí být opatrný, aby nepoškodzoval nebo jinak nezneškodnocoval okolní přírodu. Je tedy povoleno přecházet neobdělávaný soukromý pozemek bez zvláštních povolení, ale majitelé pozemků mohou omezit trasy značkami či oplocením. Státní pozemky, jako například chráněné oblasti a lesní pozemky, jsou až na pár výjimek přístupné všem.^[1,2,3,4,5,6,7]

	Eldhestar
	Jízdu Islandskou krajinou můžeme prožít například s centrem Eldhestar u města Hveragerði na jihu Islandu. Toto centrum nabízí mimo zážitkové jízdy na Islandském koni, jehož chov má na Islandu dlouholetou tradici, i ubytování ve stylu venkova. Pokud budete mít štěstí je zde možné i vidět polární záři.
	Farma Eldhesrat (Vellir) rozvíjí své aktivity již od roku 1986, aby mohli zajistit dobrodružství respektující místní přírodu. Nachází se asi 30 minut jízdy od Reykjavíku mezi sopečnými horami. Oblast kolem sopky Hengill oplývá nádhernými údolími s horskými prameny, ve kterých je i možnost na chvíli zrelaxovat. Je zde možnost vybrat si z několika druhů jezdeckých zájezdů pro nezkušené i zkušené jezdce v průběhu celého roku.
	Jezdí se se stádem volně pobíhajících koní přesně tak, jak Islandané jezdili po staletí a tato zkušenost je zážitkem na celý život, jelikož tento způsob se prozatím praktikuje pouze na Islandu. Vyjíždky se sestávají z půldenních, denních a kombinovaných výletů. Kratší výlety jsou zde přibližně na 2-5 dní a pro zkušenější je zde možnost delších túr v místní divočině na 5-7 dní. ^[15]

hipoturistika s Eldhestar^[35]

hipoturistika s Eldhestar^[35]

hipoturistika s Eldhestar^[35]

Anglie

Národní síť stezek byla vytvořena na stávajících cestách, které dříve sloužili jako kupecké. Následně jsou spojkami propojeny a doplňovány o soukromé jezdecké obvody. Lze je tak rozdělit stejně, jako je tomu u nás, na tři základní úrovně. Národní stezky jsou označovány bílým číslem na červeném podkladu. Důležité regionální trasy spojují národní a jezdecké obvody, nebo jsou již součástí jezdeckých obvodů. Jsou značeny bílým číslem na modrém podkladu. Okružní jezdecké trasy mají délku 5-15 km a jsou budovány obecními nebo regionálními institucemi a jezdeckými kluby. Označovány jsou dle jednotlivých místních značení.

Velmi oblíbenými jsou zde stezky v Národním parku New Forest, který se nachází na jihu Anglie a je znám svými rozlehlými lesy, vřesovišti a volně se pohybujícími poníky. Dále Yorkshirské vřesoviště v severní Anglii, kde jsou stezky doprovázeny dramatickými scenériemi, kdy jsou vhodné především pro jezdecké túry. A nebo Costwolds, kde stezky procházejí malebnou krajinou s vesnicemi a množstvím historických památek.

Rakousko

V Rakousku platí velice přísná pravidla pro pohyb koní v terénu. Kvůli těmto omezením je vytváření systému značených stezek v podstatě nutností. Pohyb po těchto stezkách je dokonce i v některých místech zpoplatněn a výtěžek se používá na údržbu stezek a značení. Klade se zde také velký důraz na možnost hospodářského přínosu pro zemědělce, který je spojen s provozem jezdecké turistiky.

V Rakousku je zvláštností, že jakýkoliv vstup do lesa, ať už se jedná o pěší, cyklo nebo jezdeckou turistiku, kempování nebo jen pouhý prostup lesem, je povolen pouze po souhlasu vlastníka pozemku neboou správce lesní cesty. Pokud tento souhlas či povolení neexistuje, je zde jakákoliv z uvedených činností zakázána. Nařízení o značení v lesích stanovuje, že je přístupnost umožněna pouze tehdy je-li u vstupu uvedena příslušná značka. Jedná o značku min. 35 x 45 cm bílé barvy, která má nahoře a vespod žlutý pruh a v bílém poli je je černým písmem vyznačena povaha a

No hour of life is wasted that is spent in the saddle.

- Winston S. Churchill

rozsah povoleného použití. Nápisy mohou být ještě doplněny o symboly povolených aktivit. Majitelé však mohou svůj souhlas dát pouze několika konkrétním osobám a značka pro veřejnost se zde v tomto případě neumísťuje.

Nejlépe propracovaný systém hipostezek je v oblasti Mühlviertel. Značky jsou zde vytvořeny z hliníkových čtvercových tabulek s emblémem koňské hlavy - bílá koňská hlava na oranžovém čtverci. Hliníkové tabulky jsou následně instalovány na dřevěných sloupcích, nebo sloupcích z recyklované plastické hmoty, ale jsou vždy čtvercového průřezu. Ty jsou pak doplněny dalšími hliníkovými čtvercovými tabulkami o stejném rozměru, které udávají údaje o směru a vzdálenosti. Majitelé usedlostí a penzionů se zde aktivně zapojují do vytyčování a údržby stezek. Celý systém je po záštitou organizace EUREGIO.

Na rozdíl od Česka je zde zpracovaný velmi propracovaný systém kritérií pro kvalitu stanic, ty jsou následně hodnoceny 1-4 podkovami dle příslušné klasifikační kategorie. Je zde také zavedeno množství propagačních materiálů spojených s hipoturistikou, včetně popisu jednotlivých stanic.

V Horním Rakousku jsou vybírány poplatky za užívání jezdeckých stezek prostřednictvím zakoupených známek s určitou dobou platnosti (jednodenní, týdenní, měsíční nebo roční). Znamky se prodávají v koňských stanicích nebo ubytovacích zařízeních. Pravidla provozu jsou zde podobná pravidlům motorové dopravy. Vydávána jsou také pravidla chování na stezkách, která se víceméně shodují s pravidly u nás. ^[1,2,3,4,5,6,7]

Mühlviertler Alm

Pro trailové jezdce (jezdce v terénu) nabízí areál Mühlviertler Alm v Horním Rakousku mnoho služeb a 700 kilometrů rozsáhlo síť jezdeckých stezek. Místní krajinu charakterizují mírné kopce, lesy a široké pláně. Celý region se již řadu let specializuje na bohatou nabídku akcí pro všechny milovníky koní. K odpočinku a přenocování po dobu turistiky je podél sítě stezek kolem 50 jízďáren a jezdeckých ubytoven. Pro otužilce je zde i možnost zimních vyjížděk zasněženou krajinou. Jezdci odtud mohou vyrazit na svém či zapůjčeném koni. ^[16]

zimní hipoturistika v Mühlviertler Alm ^[36]

zimní hipoturistika v Mühlviertler Alm ^[36]

Národní park Kalkalpen

Krásy národního parku Kalkalpen jsi lze užít i v koňském sedle. Je zde síť jezdeckých stezek v Národním parku Kalkalpen a jeho okolí v celkové délce 300 kilometrů, kterou zde vytvořil Národní park ve spolupráci s Österreichische Bundesforste AG (Státní společnost pro správu lesů a přírodních zdrojů). Mimo přímé jízdy na koni jsou zde možné ještě vyjíždky kočárem a možnost zde navštívit muzeum kočárů Grüber, které je jedno z největších v celém Rakousku.

Jízda v Národním parku Kalkalpen je povolena od 15. dubna do 31. října, ale mimo park jsou jezdecké stezky otevřeny celoročně. Jezdit se smí pouze po vyznačených cestách. Pokud se projíždí skrze oplocené pastviny, je potřeba za sebou vždy zavřít vrátka. Jsou zde možné vyjíždky s průvodcem na zapůjčeném koni, nabízí ale také jezdecké lekce pro začátečníky, nebo lekce westernového stylu jízdy. Pro výlety na vlastním koni se zde nachází několik společností poskytujíc přenocování jak pro vás, tak i pro vašeho koně. ^[17]

hipoturistika v Národním parku Kalkalpen ^[37]

hipoturistika v Národním parku Kalkalpen ^[37]

jezdecká stanice u parku Kalkalpen ^[37]

Německo

Německá pravidla pro pohyb koní v terénu jsou dost podobná pravidlům u nás. Značené stezky jsou vodítkem a pomůckou pro orientaci, nejsou však nutností, jako je tomu v Rakousku. Jsou zde vydávány mapy v měřítku 1:50 000 a 1:25 000 s jezdeckými trasami, které jsou zpracovány i v elektronické podobě, například na Outdooractive (*https://www.outdooractive.com/en/horse-rides/germany/horse-rides-in-germany/1457312*).

Nejlépe zpracovanou sítí je část v oblasti Norimberku, kde vznikla rozsáhlá iniciativa propojení volnočasových aktivit s jezdeckou turistikou. Německo pro nové budování hojně využívá dotace a granty z EU z programu LEADER. ^[1,2,3,4,5,6,7]

Francie a Itálie

V těchto státech nejsou aktivity v oblasti jezdecké turistiky organizovány centrálně. Systematiku mají v každé oblasti rozdílnou a jen několik oblastí využívá systémy značení.

Spojené státy americké

Přestože jsou na tomto kontinentu koně nejkratší dobu (vyhynutí koní a znovu dovezení s kolonizací Ameriky), má zde jezdecká turistika dlouhou tradici. Existuje zde řada jednotných předpisů týkající se bezpečnosti jezdců a ochrany přírody. Kůň je zde stále součástí dopravních prostředků, proto zde není problém s vytvářením stezek jako něčeho nového, jako je tomu v Evropě.

Austrálie

V Austrálii funguje rozsáhlá vzdělávací a osvětová činnost ohledně tohoto způsobu turistiky. Vydává se zde mnoho instruktážních materiálů, kdy jsou v menší praktické verzi snadno využitelné přímo v sedle. Týkají se především pravidel chování na stezce a pravidel chování v přírodě.

Hipostezky v ČR

Stále stoupá počet stájí, které se začínají orientovat na turistiku. Téměř v každé vesnici lze najít někoho, kdo chová koně pro radost bez sportovní ambice. V České republice se tato turistika organizovaně začala rozvíjet po roce 2003, kdy vznikaly první projekty v Jihočeském kraji pod názvem Turistika na koni. Základní know-how systému stezek se odtud následně rozšířilo do ostatních krajů. Až v roce 2005 vznikl specializovaný odbor Klubu českých turistů - Turistika na koni. Vzniklo tak u nás několik kilometrů značených jezdeckých stezek a podél nich funguje síť stovek jezdeckých stanic pro přenocování koní a jezdců. Nicméně jak jsem již uvedla v kapitole Hipostezky, v současné době mapy s přehledem jednotlivých stezek nejsou dostupné online a lze je získat či zakoupit v infocentru města, kameném obchodě s mapami či online.

Projekty odboru KČT - Turistika na koni se věnují kromě vytváření systému sítě jezdeckých stanic a stezek také:

- Budování uzazišť podél stezek
- Otázkám vzdělávání jezdecké veřejnosti - školení o dopravě, veterinární péči, zdravotvědě
- Pořádání studijních cest a exkurzí - po Česku i zahraničí
- Vybavování stanic mobilními boxy pro převoz koní hostů
- Vydávání map a propagací stanic a turistiky na koni

Pardubický kraj

Region je protkaný 600 kilometry koňských turistických stezek.

Prochází jím také 3 páteřní stezky. Severojižní vede z Vídně přes Vysočinu a východní Čechy do Podkrkonoší, jejímž plánovaným cílem je až spojení s Baltickým mořem. Východozápadní stezka spojuje střední a východní Čechy, Orlické hory a severní Moravu. A třetí trasa míří ze Železných hor na jižní Moravu.

Atraktivními jsou však i regionální a místní trasy. Jsou jimi například stezky kolem Sečské a Křižanovické přehrady, hradu Lichnice a hřebčína ve Slatiňanech. Za jedinečnou stezku je označována stezka vedoucí z Jezbořic do Dražkova, která kolem Labe prochází i centrem Pardubic.

Nachází se zde kolem 50 koňských stanic nabízejících ustájení, pronájem, přepravu koní, ubytování pro jezdce, výuku jízdy, průvodce na stezky a další služby, kterými jsou třeba projíždky kočárem nebo pobytové jezdecké tábory.

Středočeská hipostezka

Slavnostní otevření této stezky proběhlo v roce 2006. Trasy tvoří přibližně 1 000 kilometrů a stezka je rozdělena na 4 mapy (úseky) SEVER – JIH. Jejím hlavním cílem bylo propojení tras skrze celé Čechy a navázání na stezky Ústeckého kraje.

První etapa proběhla v roce 2005, kdy počátek byl označen v obci Libešice (okres Litoměřice) a zakončena byla v Doksech (okres Kladno). Ve druhé etapě byla stezka napojena na českobudějovickou stezku a vznikly zde části II a III. V roce 2007pak došlo IV. etapou k napojení na Golčův Jeníkov do Živohoště (krajem Vysočina).

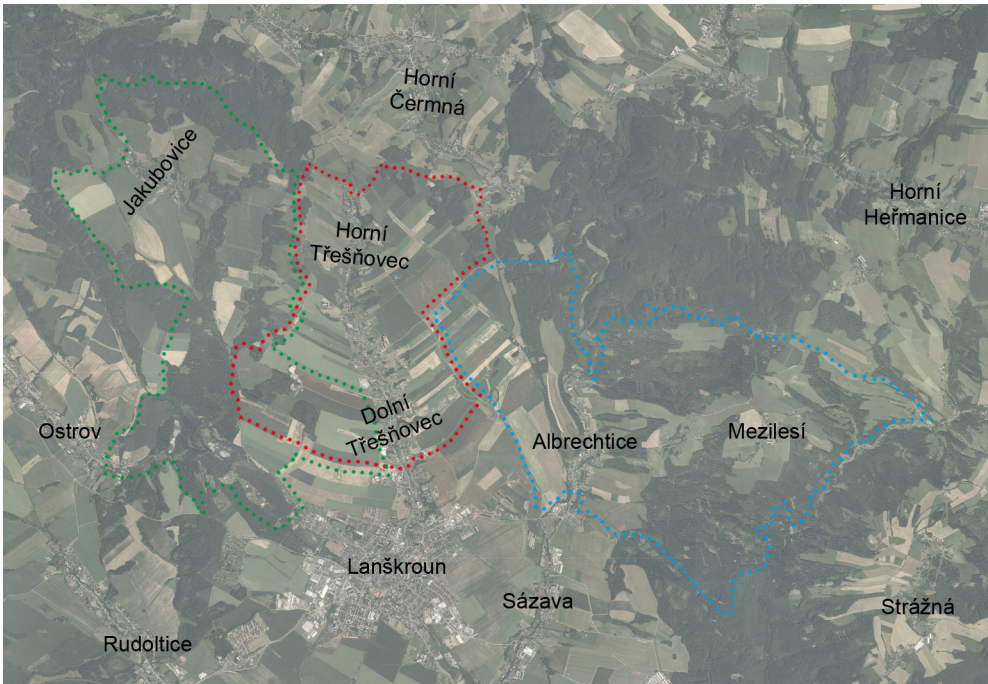
Jižní Čechy

Jihočeský kraj realizoval v letech 2004-2005 projekt Turistika na koni ve spolupráci s KČT. Stezky byly spolufinancované z Evropského fondu regionálního rozvoje. Byly vybírány vhodné stávající komunikace, které musely být dostatečně široké, aby se prováděly minimální terénní úpravy. Jejich značení prováděli dobrovolníci z řad členů občanských sdružení, kteří byli proškoleni rektory KČT. V roce 2005 zde bylo již 86 stanic.

Hipostezky na Lanškrounsku

V okolí města Lanškrouna jsou vyznačeny tři hipostezky. Všechny mají výchozí bod, a to jízdárnu Sportovního jezdeckého klubu Střední zemědělské školy v Dolním Třešňovci. Nicméně již nějakou dobu nejsou funkční z důvodu rozkradení značek a nedůsledné údržby.

- Hipotrasy A – značená v terénu červeně, měří 15,3 km a vede ve směru Dolní Třešňovec – Mariánská Hora – Nepomuky – Sebranice – Dolní Třešňovec.
- Hipotrasy B – značená v terénu zeleně, měří 22,4 km a vede ve směru Dolní Třešňovec – Mariánská Hora – Jakobovice - Ostrov – Lanškroun – Dolní Třešňovec.
- Hipotrasy C – značená v terénu modře, měří 27,6 km a vede ve směru Dolní Třešňovec – Sázavské údolí – Herbortice – Albrechtice – Dolní Třešňovec.^[1,2,3,4,5,6,7]

Mapa hipostezek na Lanškrounsku

V současné době však nejsou hipostezky funkční, protože byl zvolen nevhodný způsob značení a místní neměli potřebu ani snahu tyto stezky udržovat. Značení bylo vytvořeno formou dřevěných tabulek s podkovami v dané barvě okruhu. Tyto štítky však mizí a turisté postupně rozkradli a již nedošlo k jejich obnově a nahrazení. Také jelikož v České republice prozatím není legislativně omezen pohyb jezdců po veřejných cestách, místní neměli potřebu je proto udržovat. Dnes jsou však již některé vztahy místních zemědělců a rančérů napjaté kvůli vznikajícím škodám a nové vytvoření stezek by tak mohlo být pro rančery výhodou.

Zbývající značka u SZeŠ

Zbývající značka podél modré pěší turistické trasy

Naučné stezky

Naučná stezka

Jedná se o druh venkovní značené turistické trasy, která seznamuje návštěvníky s přírodovědnými či kulturními zajímavostmi okolí. Základním typem je naučná stezka pro pěší, nicméně vznikají naučné stezky také pro cyklisty, vodáky a běžkaře. Každá stezka má nejčastěji kolem 10-15 zastavení a jejich délka je různá, od několika set metrů až po desítky kilometrů.

Informační panely

Od běžné turistické trasy se naučná stezka liší sérií informačních tabulí, které jsou rozmístěny na jednotlivých zastaveních po trase naučné stezky. Informační tabule nejčastěji uvádějí pořadové číslo zastavení, které jsou číslovány vzestupně od místa začátku stezky k jejímu konci, a texty o místních zajímavostech jsou často doplněny různými ilustracemi. Mohou také uvádět mapku stezky s vyznačením dalších zastávek. Mimo jiné by měly vždy obsahovat název naučné stezky.

Informační panely naučné stezky ^[38]

Informační panely nejčastěji seznamují návštěvníky s fungováním krajiny, výskytem vzácných a zajímavých druhů rostlin a živočichů, pozoruhodnými geologickými jevy a dalšími přírodními zajímavostmi.

Jiné jsou zaměřeny na kulturní aspekty jako jsou například zajímavosti o lidových stavbách, archeologických nalezištích, technických památkách nebo o celé historii sídla.

Téma každého místa zastavení se ideálně odvíjí přímo od toho, co lze pozorovat na daném místě. Například zastávka „U mokřadu“ informuje o funkci mokřadů v krajině a jejich fauně a flóře.

Další druh stezek se označuje jako tématická naučná stezka. Takováto stezka se zaměřuje na jeden určitý jev, například historická důlní díla, rybníkářství, lesnictví, faunu, dendrologii a další. Panely podél této naučné stezky pak postupně rozvíjí informace k jednomu danému tématu. Například u tématické naučné stezky o dendrologii budou informace o jednotlivých druzích dřevin, členění na keřové a stromové patro, listnaté a jehličnaté dřeviny, jak mohou poznat druhy stromů a podobně.

Texty

Nikdy by se nemělo jednat o dlouhé bloky textů připomínající texty z odborné encyklopedie či skript. Účelem není říct návštěvníkovi úplně vše o dané problematice a zahltit ho informacemi. Texty by měly fungovat interakčně a kontaktně, aby dokázali v turistovi vzbudit zájem o danou problematiku. Obecně se tedy snažíme o co nejkratší texty systematicky strukturované a srozumitelné všem. Proto je namísto vyhnout se cizím slovům, zkratkám, žargonům a neobvyklým výrazům.

Modernizace

S nástupem internetu se poslední dobou rozmáhá trend QR kódů na místo klasických informačních panelů. Jde o finančně úspornou formu novodobých naučných stezek, kdy se investoři nemusí zabývat nákladnou opravou velkých informačních tabulí, ale pouze štítku s vyznačením zastavení a případným QR kódem s odkazem na webové stránky s textem. Další variantou ke QR kódům jsou dostupné informace ke stažení z internetu pro danou naučnou stezku a místa tak již nemusíme vybavit samostatným QR kódem, anebo je variantou placená či volně dostupná brožura v infocentrech, občerstveních, trafikách, známkových místech a podobně. ^[18,19,20]

Metodika značení

Pro značení se používají podobné zásady jako pro pásové turistické značení metodiky KČT. Nicméně jelikož jsou naučné stezky zřizovány nejruznějšími subjekty, způsob značení se často liší a vybočuje ze standardu kvality při porovnání se značením prováděného KČT. Značení stezek je tak velice různorodé od dodržování smluvené značky, přes specifická značení pomocí různých symbolů až po zcela chybějící značení, kdy jsou podél cesty umístěny pouze informační tabule. Ať už tak jsou stezky sebezajímavější a vedou atraktivní lokalitou, je-li stezka špatně a nekvalitně značena je její přínos sporný.

Naučné stezky se nejčastěji zřizují na trasách běžné turistické trasy, či místní turistické trasy. Charakter naučné stezky získá značená trasa vybavením informačními panely, které zajistí pořizovatel naučné stezky. Turisté jsou na souběžnou naučnou stezku upozorněni na směrovkách textem a piktogramem naučné stezky. Zvláštní značky naučné stezky se používají na informačních panelech a v průvodcích. Ta je tvořena šikmým zeleným pruhem, který je veden z levého horního rohu do pravého spodního rohu a dvěma trojúhelníky bílé barvy, které vyplňují zbytek plochy čtvercové značky. Mezi bílou a zelenou barvou je bezbarvý pruh o tloušťce 0,5 cm. Číslo zastavení se značí oranžovou číslicí ve středu značky. K

Ani u nás se moc dlouho neohlížíme.

Jdeme prostě dál, otevíráme nové dveře a

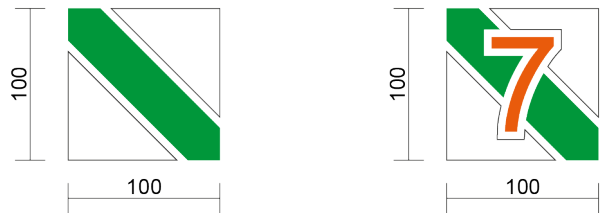
děláme nové věci, protože jsme zvědaví.

A zvědavost nás vede po neprobádaných

stezkách. Jdi prostě dál.

- Film: Meet the Robinsons

vlastnímu značení trasy v terénu se tvarová značka používá jen výjimečně. ^[14,18,19,20]

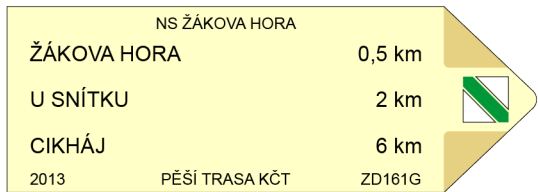

značka naučné stezky

značka stanoviště naučné stezky

Směrovky naučné stezky

Tyto směrovky obsahují v textové ploše název stezky a její symbol dle metodiky KČT a zahlaví a zápatí s obsahem jako v metodice ostatních tras. Hrot je v barvě vedoucí trasy po které naučná stezka vede. Pokud načná stezka vede po části značené pásové (pěší turistické) trase, uvádí se název naučné stezky v záhlaví a za texty jednotlivých cílů, jimiž naučná stezka prochází, se značí její symbol. Směrovky zvláštních naučných stezek (tedy takové, které nejsou na značené pěší turistické trase, jsou provedeny jako směrovky jiných tras přesunu, kdy je na jejich hrotech umístěn symbol naučné stezky. ^[14,18,19,20]

směrovka naučné stezky

Financování a údržba

Výstavba a údržba naučných stezek, která mimo počáteční investice přináší i řadu nákladů za opravy informačních panelů, bývá poměrně nákladná. Náklady na zřízení běžné naučné stezky dosahují i stovek tisíc korun a více. Mnozí zřizovatelé zapomínají na otázku životnosti informačních panelů, které ve venkovním prostředí musí odolávat přírodním vlivům, a jejich životnost je tak značně omezena v závislosti na výběru materiálů. Z výběru jednotlivých materiálů se následně liší pořizovací a údržbová cena. Pokud se na začátku tvorby naučné stezky investuje více do kvalitních materiálů a zpracování, mohou být následné finance za údržbu nižší a naopak. Velmi často se pak náklady ještě zvyšují o opravy spojené s vandalismem, který je bohužel běžnou součástí všech obcí a měst. ^[18,19,20]

Evidence

Jen velice málo naučných stezek je zřizováno ve spolupráci s KČT. Jejich budování v ČR tak není centrálně řízeno ani povinně evidováno. Dnes je již většina naučných stezek dostupná i s popisem na internetu, či jsou jakou letáky a brožury umístovány do městských a turistických informačních center.

Průběžně doplňovaný kompletní přehled naučných stezek v ČR je dostupný na webových stránkách Naučné-stezky.cz (<https://www.naucne-stezky.cz/>), kde jsou seznamy stezek rozděleny podle jednotlivých krajů a následně v abecedním pořadí. Pro každou stezku je zde krátký popis s informacemi, kde ji najdeme (včetně zeměpisných souřadnic), jakou má náročnost, jaká je její náplň a fotodokumentace z místa. Kromě funkčních naučných stezek zde lze nalézt také zrušené stezky. Vzhledem k finanční náročnosti, kterou si mnoho zřizovatelů neuvědomuje na počátku jejího vzniku, jak jsem již psala výše, mnoho naučných stezek během jednoho roku zanikne a pár desítek vznikne. Tento web spravuje pouze jedna dvojice dobrovolníků, kteří nejsou součástí žádné organizace, a proto je potřeba si případně funkčnost naučných stezek ověřit i z jiných zdrojů. Nicméně na stránkách jsou uváděny komentáře od jiných nadšenců do naučných stezek, kteří sem přidávají aktuální poznatky z různých naučných stezek. Pokud tak máte v plánu někam vyrazit, lze zde najít informace třeba i pro vaši naučnou stezku. ^[18,19,20]

Louky a pastviny

Trvale travní porost – Louky a pastviny

Trvale travní porost

Pozemky trvale travních porostů (dále také jako TTP) jsou převážně pokryty trávou nebo jinou travně bylinnou směsí. Zákon nestanovuje o jak velkou plochu se musí jednat, ale definuje, k jakému účelu pozemek má sloužit (pastva, sklizeň píce, zdroj krmiva pro zvířata, podpora biodiverzity, ochrana půdy). Historicky tyto plochy představovaly jediný zdroj píce, nicméně s rozvojem zemědělské výroby se postupně zmenšovaly až do 80. let 20. století ve prospěch orné půdy. Na našem území se dnes jedná o druhou nejrozsáhlejší skupinu zemědělských půd, hned po orné půdě. Obecně jsou trvale travní porosty velmi významným krajinným prvkem, který slouží jako přirozená bariéra proti šíření škodlivých látek. V jistých případech mohou být TTP využity pro rekreační účely (procházky, turistika), pokud to není v rozporu s ochranou přírody a krajiny.

Aby byl pozemek uznán jako trvale travní porost, musí kromě určeného účelu být trvale zatravněný a půda nesmí být obráběna alespoň 5 let. V praxi se v ČR TTP nejčastěji využívají k produkci biomasy pro zkrmení hospodářskými zvířaty. Jedná se tedy a pastvu, výrobu sena a výrobu siláže. Kromě produkce krmiva jsou TTP využívány k ochraně půdy před erozí, podpoře biodiverzity. Tyto funkce jsou velice důležité pro zdraví životního prostředí a udržitelné zemědělství. Vzhledem k rostoucímu důrazu na environmentální aspekty zemědělství se význam TTP stává stále významnější. Zapojený travní porost totiž využívá až 70% dešťových srážek.

Nejčastěji pěstované druhy

- Trávy
 - Jílek vytrvalý (Lolium perenne) – oblíbený pro vysokou krmnou hodnotu a schopnost rychlého růstu. Nicméně je velmi konkurenční travinou pro ostatní druhy trav.
 - Tritikále (Triticosecale) – kříženec pšenice a žita. Využívá se pro krmné účely.
 - Ovsík vyvýšený (Arrhenatherum elatius) a lipnice liční (Poa pratensis) – využívají se kvůli jejich velké odolnosti a krmné hodnotě.
- Jeteloviny
 - Jetel luční (Trifolium pratense) a jetel bílý (Trifolium repens) – ceněny jsou pro svou schopnost fixovat atmosférický dusík v půdě, čímž se zvyšuje její úrodnost.
- Byliny
 - Černucha setá (Scorzonera hispanica) a vojtěška (Medicago sativa) – tyto byliny přispívají k vylepšení struktury půdy a jsou významné pro svůj vysoký obsah bílkovin.

jílek vytrvalý ^[39]

tritikále ^[40]

ovsík vyvýšený ^[41]

jetel luční ^[42]

jetel bílý ^[43]

černucha setá ^[44]

vojtěška ^[45]

Tyto a další druhy jsou často kombinovány do směsí, aby se dosáhlo optimálního výsledku z hlediska krmné hodnoty, odolnosti vůči chorobám a schopnosti adaptace na specifické podmínky stanoviště. Výběr konkrétních druhů a jejich poměr ve směsi závisí na cílech hospodaření, klimatických podmínkách, typu půdy a požadavcích na udržitelnost. Druhové složení je zároveň ovlivněno způsobem využívání porostů

Zakládání trvale travních porostů

Půdy pro pastevní porosty by měly být dostatečně propustné a únosné pro zvířata. Z tohoto pohledu se jako nejvhodnější jeví písčité a hlinité půdy. Nevhodné pro pastvu jsou půdy jílovité, které mají malou propustnost, jsou špatně provzdušněné, zátěž na nich vede k nadměrnému utužení půdy.

Při zakládání a regeneraci pastvy se vždy spolupracuje s odborníky, kteří přesně na míru místním podmínkám, požadavkům majitele a hlavně pro daná hospodářská zvířata navrhnou složení travní směsi a doporučí způsob údržby. To se týká především větších ploch, pro menší plochy nám odborníci pomohou vybrat z běžně nabízených travních směsí.

Nové založení

Při zakládání nových travních porostů se před setím doporučuje středně hluboká až hluboká podzimní orba do hloubky 150 až 180 mm, případně až 300 mm, se současným urovnáním povrchu a rozdrobením skýv. Jetelovino travní porosty můžeme zakládat čistým výsevem nebo do krycí plodiny. Trvalé travní porosty jsou většinou zakládány čistým výsevem. Nejvhodnější je založení porostu brzy na jaře, ihned jakmile to dovoluje stav půdy. Termín setí je v rozmezí od 15. 3. až 15. 5. Čistým výsevem můžeme travní porosty zakládat také na podzim, kdy je nejvhodnější výsev v období od 5. 8. až 30. 9. Při jarním výsevu vytvářejí mnohé trávy již v roce výsevu četná stébla a květenství. Jiné trávy vytvářejí ve větší míře stébla až po přezimování.

Little things seem nothing, but they give peace, like those meadow flowers which individually seem odorless but all together perfume the air.

- Georges Bernanos

Přísevy

Druhovou skladbu pastvin lze upravit přísevy, kdy je potřeba vytvořit podmínky pro klíčení a zapojení osiva do vzcházejícího porostu. Při zakládání jetelovinotravních porostů do krycí plodiny je předseťová příprava stejná jako k jarním obilninám. Nutné je pečlivé urovnání povrchu půdy. Hloubka setí je od 12 do 20 mm. Důležitá je včasná sklizeň krycí plodiny, aby se podsev mohl úspěšně vyvíjet. Musí být tedy dostatečně oslabena konkurence původního travního drnu.

Přiseté travní porosty ošetřujeme po přísevu přesečením, zejména při jarním termínu přísevu, kdy původní travní porost rychle obrůstá a je silně konkurenční. Přesečení provádíme při výšce původního porostu 200–300 mm, přičemž sečeme nad úroveň vzcházejících rostlin. V případě rychlého obrůstání původního porostu opakujeme přesečení po 2–3 týdnech. V roce přísevu se nedoporučuje aplikovat statková hnojiva z důvodu možnosti poškození přísevu.

Radikální obnova

Radikální obnova pastevních porostů zaoráním původního travního drnu a následným výsev nové směsi je vhodná pouze za určitých předpokladů. Hladina podzemní vody by měla být 40 až 60 cm, hloubka orané vrstvy 15 až 20 cm, hloubka půdního profilu 20 až 30 cm, svažitost pod 15°. Nevhodná jsou stanoviště na kamenitých půdách a na erozně ohrožených svazích. V případě radikální obnovy na neoraných stanovištích (mělké půdy s mocností ornice < 15 cm) je možné provádět přípravu půdy frézováním. Radikální obnovu využíváme u porostů s vysokým zastoupením plevelných, málo hodnotných a jedovatých druhů. V případě radikální obnovy degradovaných travních porostů je vhodné ošetření původního travního drnu totálním herbicidem. Herbicid se aplikuje 2 až 3 týdny před plánovaným zásahem (orbou).

V roce založení je vhodné využívat travní porost pouze sečením, tj. provedení odplevelovacích sečí a případné využití hmoty pro výrobu konzervovaných krmiv. Pastvu je lepší zahájit až rok po provedení obnovy.

Ošetřování travních porostů

Základní údržba

- Seč nebo pastva probíhá od jara do 31. července a po letních měsících do 31. října.
- U pozemků s výměrou větší než 12 ha musí zůstat při první seči 3-15% plochy nepokosena.
- Na základě souhlasného stanoviska místně příslušného orgánu ochrany přírody lze měnit termín seče a případně jednu seč vynechat.
- Lze aplikovat hnojiva obsahující dusík lze pouze do celkové dávky 160 kg/ha, pokud není podmínkami uvedeno jinak.
- Udržet v kontrolním období (většinou od 1. června do 30. září) minimální intenzitu chovu hospodářských zvířat 0,3 VDJ/ha a maximální intenzitu 1,5 VDJ/ha.

Velká dobytčí jednotka (VDJ) je jednotkou pro přepočet různých hospodářských zvířat na srovnatelný základ, aby bylo možné posoudit zatížení na pastviny. Hodnoty pro vybraná hospodářská zvířata jsou následující:

- Kráva = 1 VDJ
- Ovce = 0,1-0,15 VDJ
- Koza = 0,1-0,15 VDJ
- Prase = 0,3 VDJ
- Kůň = 0,8 VDJ

Z minimální hodnoty intenzity a uvedených VDJ lze následně spočítat kolik jedinců můžu na daném pozemku mít. Nicméně lze použítí jiný způsob, a to výpočtem zatížení pastviny, který je uveden například na webové stránce Zootechnika.cz (*https://www.zootechnika.cz/clanky/pastva-zvirat---vypocet-zatizeni-pastviny.html*)

Údržba cenných travních porostů – AEKO

Cílem ochrany jsou zvláště chráněná území (národní parky a jejich ochranná pásma, CHKO, oblasti Natura 2000), ale také volná krajina. Termíny sečí budou optimalizovány dle charakteru stanoviště a potřeb rostlinných společenství a živočišných druhů (ptáci, hmyz). Společnou podmínkou pro jednotlivé druhy luk je udržení minimální a maximální intenzity chovu zvěře na pozemku TTP, které je shodné s hodnotami pro základní údržbu travních porostů. Další informace ohledně provádění sečí (termínu, způsobu seče), limitů pro hnojení, termínů přepasení zvěře atd. se rozlišuje pro louky:

• Mezofilní a vlhkomilné louky hnojené / nehnojené	• Louky, kde se vykytují modrásci
• Horské a suchomilné louky hnojené / nehnojené	• Suché stepní trávníky a vřesoviště a málo úživné pastviny
• Trvale podmáčené a rašelinné louky	• Druhově bohaté pastviny
• Louky, kde se vyskytuje chráštál polní	

Povrchová úprava

- Smykování

Smykování patří mezi nejdůležitější mechanické zásahy na pastvinách. Urovnává krtince, mraveniště a další nerovnosti, které mohou být příčinou kontaminace píce zeminou. Smykování je významným preventivním opatřením proti parazitům. Zlepší přístup UV záření k zárodkům parazitů obsažených v exkrementech a přispívá tak k jejich likvidaci. Na smykování travních porostů jsou nejvhodnější luční smyky.
- Válení

Válení je nezbytné u nově založených porostů. Nakypřenou půdu válíme na jaře a na podzim. Oslabuje se konkurence jednoletých plevelů a omezí se vymrzání kulturních druhů. Válení přispívá k urovnání povrchu a omezuje vystoupavé trsy hustě trsnatých druhů. Tato skutečnost usnadňuje sklizeň a je prevencí vůči kontaminaci píce zeminou. V případě pastevních porostů může být válení diskutabilní. Pastviny na rozdíl od lučních porostů mají více utuženou půdu. Válení může zapříčinit další utužení a negativně ovlivnit druhovou skladbu porostu, podpořit druhy s přizemní listovou růžicí a zapříčinit ústup kulturních druhů trav a jetelovin.
- Vláčení

Čím později v průběhu vegetace je vláčení realizováno, tím je rizikovější. Mohou být poškozeny kulturní druhy trav a jetelovin a podpořen nástup plevelů. Samotné vláčení je možné považovat spíše za škodlivé. Žádoucí je spojit vláčení s přesevem, tj. paralelně s vláčením.

Regulace plevelů

Plevelné druhy se rozšiřují díky chybám v obhospodařování. Příčinou jejich rozšíření může být nadměrné utužení půdy a s tím související nedostatek vzduchu v půdě, příliš nízké a intenzivní kosení (spásání), kdy jsou zasaženy odnožovací uzliny trav, přehnojení kejdou, kdy jsou potlačeny nízké druhy a podpořen rozvoj šťovíků.

Nejlepším opatřením proti rozšíření plevelů je prevence. Porosty je třeba sklízet před vysemeněním plevelných druhů. S tím souvisí sečení nedopasků. Optimální je střídavé využívání porostů (sečení a pastva). Důležité je udržet hustý travní drn. Nezapojený travní drn je místem pro růst plevelů.

Samotná regulace zaplevelení může být přímá a nepřímá. Přímá regulace je prostřednictvím herbicidů. Účinek je rychlý, ale krátkodobý. Příčiny zaplevelení je třeba analyzovat a společně s využíváním herbicidů upravit i stanovištní podmínky. Herbicidy není možné využívat v podmínkách ekologického zemědělství, kde je třeba spoléhat na nepřímou regulaci zaplevelení. Základem úspěšného biologického boje proti plevelům je narušit ukládání rezervních látek u plevelných druhů a podpořit hodnotné druhy trav. Do půdy je třeba navrátit živiny, zajistit vyvážené hnojení, podle situace snížit nebo naopak zvýšit zatížení, odčerpávat přebytečné živiny z půdy.

Hnojení

- Hnojení dusíkem

Hnojení dusíkem ovlivní výnosy a kvalitu píce. Patří k prvkům, které rostliny přijímají v největším množství, jeho nedostatek se významně podílí na poklesu produktivity rostlin, které jej získávají z půdy v anorganické formě.

 - Zřetelně ovlivňuje sezónní nárůst píce, stimuluje odnožování
 - Zvyšuje velikost listů a prodlužuje dobu trvání zelených listů
 - Podporuje rozvoj kulturních druhů trav
- Hnojení fosforem

Fosfor ovlivňuje růst kořenů. Fosfor společně s dusíkem snižuje negativní dopady sucha na travní porosty. Při nedostatku fosforu jsou rostliny křehké a snadno se poškodí.

 - Podporuje rozvoj jetelovin, ale dostatek fosforu je samozřejmě nezbytný také pro růst trav
 - Jeho suplementace je nezbytná také při hnojení močůvkou, kejdou či při košárování

- Hnojení draslíkem

Draslík (K) výrazně ovlivňuje produkční schopnost rostlin, zvyšuje čistý výkon fotosyntézy, zvyšuje odolnost vůči mrazu, vláhovému deficitu, chorobám a škůdcům. Při nedostatku draslíku se zvyšuje riziko poléhání porostů, klesá odolnost vůči nízkým teplotám a suchu. Při používání statkových hnojiv není nutné použití draselných minerálních hnojiv.

 - Může podpořit rozvoj jetelovin a bylin
 - Nadměrná aplikace draselných hnojiv vede k rozvoji plevelných druhů

- Hnojení hořčíkem

Hořčík je nenahraditelný pro proces fotosyntézy, zvyšuje odolnost proti parazitům a houbovým chorobám. Nedostatek hořčíku se projeví na světlé barvě rostlin a zastavení růstu.

- Hnojení vápníkem
 - Vápník má významnou úlohu v půdotvorném procesu. Nedostatek se projeví poruchami na kořenovém systému, olamováním kořenů.
- Statková hnojiva
 - Ze statkových hnojiv se používá močůvka, kejda, chlěvský hnůj. Nově se využívá digestát z bioplynových stanic.

Sečení

Sečení v optimální zralosti podporuje rozvoj a zvětšuje podíl vzrůstnějších druhů. Nižší druhy jsou v důsledku déletrvajícího zastínění potlačovány a hustota porostu se snižuje. Maximálního výnosu sušiny u nehnojených travních porostů na chudších půdách se dosáhne zpravidla při jednosečném využití, u polokulturních až kulturních porostů na stanovištích se střední zásobou živin nebo při dostatečném hnojení za dvousečného využití. Při trojsečném využití lze vysoké výnosy sušiny dosáhnout pouze na úrodných půdách s optimálním vodním režimem a při vysoké úrovni hnojení nejvýkonnějších porostů. Na 1. seč připadá 50-70% celkové sklizně. Optimální termín 1. seče, v době počátku až plného vymetání převládajících druhů trav v porostu, zajistí současně maximální výnos stravitelných živin, kvalitu píce a optimální podmínky pro obrůstání a výnosy následujících sečí. Ranější seč znamená zvýšení kvality a nižší výnos píce, pozdnější naopak. Optimální výška sečení trvalých travních porostů je 30-40 mm, dočasných travních porostů s převahou volně trsnatých trav 40-50 mm a jetelovinotrav přibližně 50-60 mm.

Ekonomie – zemědělské a krajinné využití

V případě TTP je ve většině případech na území České republiky jedná o funkci ekologickou. I když je na TTP možné pěstovat biomasu, vzhledem k lokalitám nejsou naše oblasti příliš úrodné. Produkce tak není dostatečně velká a ani příliš výnosná oproti plodinám pěstovaných na orné půdě. Ekonomický potenciál tak v současné době nelze příliš využít. V ČR chybí navazující energetická infrastruktura pro zpracování biomasy a distribuce dobytka má své limity. Pokud se vlastník pozemku rozhodne pro přeměnu pozemku na TTP, je do značné míry závislý na dotacích.

Způsob obhospodařování

- Intenzivně obhospodařované TTP
 - Tyto TTP jsou pravidelně hnojené, často sečené nebo intenzivně pasené. Jejich cílem je maximalizovat produkci krmiva.
 - Největší přímý příjem je spojen s prodejem krmiva (sena, siláže). Tento příjem je závislý na kvalitě a množství produkce. Některé louky lze využít i pro rekreační účely nebo jako součást agroenvironmentálních programů (rozvoj a ochrana lokalit s citlivým hospodařením).
- Extenzivně obhospodařované TTP
 - Jsou to TTP méně často hnojené a sečené, s nižší intenzitou pastvy. Porosty jsou často využívány v rámci programů na podporu biodiverzity a ochranu přírody. Ochranné programy mohou poskytovat příjmy při splnění určitých kritérií jako je zachování biodiverzity, ochrana půdy a podpora udržitelného zemědělství.

Dotace na TTP

Vlastníci TTP mohou dostat oprávnění k získání dotací a podpor z různých zemědělských a environmentálních programů včetně dotací od Evropské unie a ze státního rozpočtu. Programy nabízejí finanční kompenzace za dodržování určitých standardů. Dotace mohou být typu:

- Přímé platby
 - Toto je základní forma podpory pro zemědělce, která se většinou odvíjí od plochy zemědělské půdy a souvisejících standardů. Přímé platby mohou zahrnovat základní platbu na plochu, zelenou platbu za udržitelné zemědělské praktiky a další specifické platby jako platby pro mladé zemědělce.
- Agroenvironmentální a klimatické platby
 - Jsou určeny zemědělcům, kteří se zavážou k provádění praktik přesahujících běžné legislativní požadavky s cílem zlepšit životní prostředí, krajinu a vodní zdroje, podpořit biodiverzitu a přispívat k boji proti změně klimatu. Příkladem je extenzivní hospodaření na TTP, zachování tradičních travních porostů, omezení používání hnojiv a pesticidů nebo zavádění pastevního hospodaření.
- Platby za přírodní omezení nebo specifická opatření
 - V některých oblastech je možné dosáhnout na dotace dostupné zemědělcům, kteří hospodaří na půdách s přírodními nebo specifickými omezeními, kde je zemědělství obtížnější, ale zároveň klíčové pro udržení krajiny a biodiverzity.
- Programy rozvoje venkova
 - Další finanční prostředky mohou být získány v rámci programů rozvoje venkova, které podporují modernizaci zemědělských podniků, diverzifikaci (různorodost) venkovské ekonomiky a zlepšení kvality života ve venkovských oblastech.

Louky

Louka je přírodní společenstvo nebo zemědělská kultura, kterou tvoří společenství různých druhů trav, jetelovin a bylin. Botanicky, geologicky, knižně i nářečně ji můžeme označit také pojmem niva či lučina. Definice louky zahrnuje přítomnost trvalého travního porostu, který se pravidelně obnovuje přirozenou cestou nebo sečením. Stromy a keře se zde vyskytují velice málo, čímž si zachovávají svůj otevřený charakter. Přitahují množství divoké zvěře a podporují flóru i faunu. Z hlediska kulturní krajiny jsou louky také důležité pro svou estetickou hodnotu a mohou být místem pro rekreační aktivity. Ekologicky jsou velice důležité pro mnohé zvířecí námluvy, hnízdění, shromáždění potravy, opylující hmyz a pro drobnou zvěř jako úkryt, je-li výška trávy dostatečně vysoká. Stejně jako ostatní krajinná společenství budou i louky vytaveny změnám důsledku postupně se měnícího klimatu, především z důvodu změn srážek a povětrnostních podmínek. Tyto plochy však mají veliký potenciál ve zmírňování změny klimatu, jelikož pohlcují uhlík. Hluboce zakořeněné trávy totiž ukládají v půdě jeho značné množství. Půdní uhlík je důležitý pro kapacitu půdy, která se ta stává organicky bohatou. Takovouto vrstvu půdy můžete znát také pod pojmem ornice.

Druhy luk

Louky lze rozdělit na uměle vytvořené a na přirozeně vzniklé.

Přirozeně vzniklé

Příkladem přírodních luk jsou stepi, alpské louky, nebo zaplavované louky na místech s vysokou hladinou podzemní vody, typicky v blízkosti vodního toku. Vznikají na místech, kde environmentální faktory dané oblasti zabraňují růstu dřevin a podle typu prostředí jsou klasifikovány na:

- Alpínské louky
- Pobřežní louky
- Záplavové louky
- Stepi
- Prérie
- Celina
- Pampa
- Lesostepi (savany)
- Pouštní louky

aplínská louka ^[46]

pobřežní louka ^[47]

záplavová louka ^[48]

step ^[49]

prérie ^[50]

celina ^[51]

pampa ^[52]

lesostep ^[53]

pouštní louka ^[54]

Uměle vytvořené louky

Označují se jako louky s druhotnou vegetací. Ve středoevropských podmínkách je touto vegetací tvořena převážná většina luk. Vznikly jako náhradní společenstvo původních listnatých a smíšených lesů a jsou dlouhodobě udržovány lidskou činností, což jim brání k opětovné přeměně v les. Intenzivní zemědělské postupy (přílišné sečení, používání minerálních hnojiv, hnoje a insekticidů) mohou mít za následek pokles četnosti organismů a druhového složení. Historicky se vytvářely za účelem zvýšení efektivity v zemědělství spojené právě se zkrmněním domácích zvířat. Dnes jsou již nové zemědělské postupy a louky tak z velké části ztratily svůj původní účel. Může se ale jednat i o polopřirozené travní porosty, které mají převahu původních druhů z dané oblasti. Ekologickým faktorem, který určuje podobu lučního společenstva je vlhkost, dle jejího množství se louky dále dělí na jednotlivé typy.

Polopřirozené louky

- Suché louky
 - Jsou teplomilné a suchomilné porosty, kdy lze některé využít jako chudé pastviny pro ovce a kozy. Jsou velmi druhově bohaté a mají značný význam pro místní biodiverzitu.
- Mezofilní louky
 - Nachází se v mírně vlhkých polohách od nížin do podhůří. Obvykle jsou na hlubších, humózních půdách. Jsou zemědělsky velmi produktivní, kdy je možné provést seč obvykle dvakrát do roka.
- Střídavě vlhké louky
 - Tyto louky se nachází v polohách od nížin po hory na živinami chudých půdách. Louky tak nejsou příliš produktivní. Na jaře jsou ovlivňovány podzemní vodou a v létě naopak silně vysychají.
- Vlhké aluviální louky
 - Aluviální louky jsou vysoce produktivními porosty v údolních nivách řek. Jsou často zaplavované, čímž jsou hnojeny nánosy bahna. V létě při poklesu výšky vodní hladiny mohou mírně vysychat.
- Vlhké pcháčové louky
 - Jedná se o náhradní vegetaci po mokřadních olšinách a jasano-olšových luzích. Vyskytují se od nížin do hor na těžších, humózních, trvale vlhkých, ale nezaplavovaných půdách. Často je můžeme najít v blízkosti potočních niv.

46

Na koni po Lanškrounsku | Krajinařsko-architektonická koncepce hipoturistiky po Lanškrounsku

FA ČVUT

ZS 2024/25

Bc. Kateřina Dvořáková | vedoucí práce: Ing. Jitka Trevisan

47

- Smilkové louky

Podhorské a horské louky, které se rozkládají na živinami chudých kyselých substrátech. Zastoupení druhů se zde liší v závislosti na nadmořské výšce. Při horní hranici lesa jsou zde zastoupeny alpské druhy. Podhorské oblasti naopak opanují rostliny teplomilnější. Vzhledem k jejich nízké produktivitě se pouze občasné využívají jako chudé pastviny.

Louky se mohou dále dělit na různé typy podle jejich využití a stanovištních podmínek (jako dle vlhkosti, jak je uvedeno výše). Každý typ má své specifické rostlinné a živočišné společenství.

Další typy luk

- Přechodné louky

Z polí, pastvin nebo jiné vymýcené půdy se při neudržování a obdělávání může stát přechodná louka, kde dochází k bujnému růstu trav a dalších druhů bylin. Tento stav se však většinou stává pouze dočasným do doby, než se zde opětovně usadí křoviny a stromy, či je člověk znovu nezačne obdělávat.
- Zemědělské louky

Louky, které se využívají jako zdroj sena. Tráva se nechává vyrůst a následně se kosí a suší. Vzniklé seno se poté uskládňuje na zimu, kdy se využívá jako základní krmivo pro domácí zvířata i lesní zvěř. Kromě sena může být tráva sklizena a konzervována fermentací ve stavu s vyšším obsahem vlhkosti (siláž). Tato metoda umožňuje dlouhodobé skladování krmiva, které je vhodné pro přežvýkavce. V poslední době také roste využití luk jako zdroje biomasy pro energetické a biotechnologické účely. Bývají intenzivně hnojeny a sečeny několikrát do roka. Jejich druhová diverzita a ekologická hodnota je většinou nízká. Využitím poznatků z biologie, ekologie, pedologie, pícninářství, pěstování rostlin a výživy zvířat se zabývají obory lukařství a pastvinářství, kdy se snaží zajistit kvalitní výrobu píce z travních porostů.

Pastviny

Rozdíl mezi loukou a pastvinou je v tom, že na pastviny jsou vypouštěna hospodářská zvířata, která ji spásají, zatímco na loukách je tráva systematicky sečena a sušena.

Pastvina je tedy pozemek s převážně bylinným vegetačním krytem, který slouží pro pastvu hospodářských zvířat (krávy, ovce, kozy koně …). Tato metoda zkrmování zvířat je přirozená a pomáhá tak udržovat zdraví zvířat, jak čerstvou pastvou, tak i přirozeným pohybem. Jako pastviny jsou nejčastěji využívány horské a podhorské louky. Pastva zde může probíhat volně, nebo na trvale či dočasně ohrazených pozemcích. Mimo výhod z hlediska zdravotního stavu zvířat má pastva také výhody ekologické a ekonomické (snížení dodatkové energie a nákladovosti). Pastva s optimálním zatížením byla a je nejpřirozenějším a nejlevnějším způsobem obhospodařování a využívání travních porostů v méně příznivých podmínkách.

Před příchodem průmyslového zemědělství byly pastviny hlavním zdrojem pro pastevecká zvířata. Asi až do poloviny 19. století se na lukách běžně kombinovala pastva a seč pro seno. Později se účelově oddělily pozemky pro louky a pastviny, čímž došlo i ke změně typické vegetace. Oproti kosené louce jsou pastviny více povrchově narušovány z důvodu pohybu zvířat, přímým a průběžným hnojením a výskytem typických pastevních plevelů. Za tyto plevely jsou označovány takové rostliny, které dobytek z nějakého důvodu nespásá. Jsou jimi tedy pichlavé rostliny (jalovec obecný, bodláky, pcháče), příliš tuhé rostliny (třezalky, ostřice, metlice), jedovaté a nepoživatelné druhy (prýšce, mateřídoušky). Kvůli častým narušením se zde většinou vyskytují převahy jílků a pohánky.

Pastevní píce

Tento termín je používáný pro označení rostlin nebo směsi rostlin, které jsou využívány pro pastvu zvířat. Jde o vegetaci, která je přirozeným zdrojem potravy pasoucích se hospodářských zvířat. Píce zahrnují různé druhy trav, jetelovin a bylin, které poskytují nutriční hodnoty potřebné pro zdraví a růst zvířat. Kvalita pastvy se liší v závislosti několika faktorů, kterými jsou druh půdy, klimatické podmínky, správa pastviny a dostupnost vody.

Mezi hodnotné druhy trav patří jílek vytrvalý a lipnice luční, které se vyznačují vysokou kvalitou píce a odolností vůči sešlapu. Na pastvinách tak vytváří hustý a pevný drn. Dalším typickým zástupcem píce z jetelovin je jetel plazivý, nicméně ve velké míře způsobuje zvířatům nadýmání. Hodnotnými bylina pak jsou smetanka lékařská, krvavec toten, kontryhel obecný, nebo řebříček obecný.

Jedovatým druhům se zvířata vyhýbají, nicméně i tak je potřeba jejich výskyt kontrolovat. Jsou jimi například pryskyřník prudký, řeřišnice luční, straček přímětník, nebo přeslička bahenní, kdy některé druhy mohou svoji jedovatost ztratit při sušení.

Pro zajištění dostatečně vyvážené stravy zvířat je nutno pastevní píci doplňovat dalším krmivem a případně obměňovat druhy rostlin. Správné řízení pastvin a udržování kvality píce jsou klíčové pro udržitelné zemědělství, jelikož dochází k přispívání ochrany půdy, podpoře biodiverzity a efektivnímu využívání zemědělské půdy.

Rozdíly pastvin dle druhu hospodářského zvířete

Krávy

Zejména dojnice, které produkují mléko a masná plemena. Pastva je pro krávy důležitá nejen pro získání krmiva, ale také pro jejich zdraví. Skot reprezentuje řada plemen s různými nároky na krmení. Pastva se využívá zejména u krav bez tržní produkce, jelikož u dojnic dochází ke snížení produkce mléka. Na rozdíl od ovcí nebo koz patří skot mezi pastevní generalisty (nevybíravé zvíře), čímž konzumují širokou škálu rostlinných druhů.

Trávy by měly ve společenstvích zaujímat nejvyšší podíl a to 70-80 %. K méně hodnotným druhům trav jsou řazeny takové, které vytváří hustě trsnaté drny, čímž dochází ke snížení objemu píce. Další významnou součástí jsou jeteloviny a nejméně početnou skupinou jsou byliny, které se používají spíše v lučních porostech. V porostech mají spíše mimoprodukční význam a přispívají především k druhové diverzitě a estetické funkci. Nejčastěji se ve směsích vykytuje jitrocel kopinatý, kontryhel obecný, řebříček obecný, smetanka lékařská, krvavec toten nebo kerblík lesní. Mezi méně hodnotné pak patří kohoutek luční, kopretina bílá, sedmikráska chudobka, kostival lékařský nebo šalvěj luční. Jedovaté rostliny, které musíme hlídat, jsou například pryskyřníky, řeřišnice luční, oměj šalamounek, bohlav plamatý ale také kapradiny.

Příklad složení pastevní směsi pro skot

- Festulolium kostřavovité 15%

- Jílek vytrvalý 4n 11%

- Kostřava luční 15 %

- Srha laločnatá 50%

- Jetel plazivý 9 %

Koně

Jsou paseni především pro rekreační účely nebo jako pracovní zvířata. Pastva je pro ně důležitá pro získání kvalitního krmiva a udržení dobré fyzické kondice. Zajímavým faktem je, že vhodné složení pastvin a luk je pro koně různé v závislosti na plemeni. Bylinami, které jsou možné v omezeném množství zapojit, jsou např, smetanka lékařská, řebříček obecný, bedrník, jitrocel kopinatý, kmín kořený a krvavec menší, a ty které se snažíme zcela odstranit jsou kopřivy, bodláky, pryskyřník prudký, přeslička bahenní a ocún jesenní. Tyto nežádoucí plevely je možné postupně odstranit opakovaným sečením, to většinou dvouděložné byliny vyčerpá a následně tak z porostu vymizí. Travní směsi však převážně tvoří trávy z 90-100 %, které dokáží vytvořit hustě zapojený travní drn. Celé společenstvo je většinou typické vysokým obsahem vlákniny v píci. Zároveň nejsou příliš žádoucí leguminózy kvůli vysokému obsahu bílkovin. Leguminózy jsou dvouděložné rostliny s plodem ve formě lusků a patří mezi ně jetel, vojtěška, hrách, fazole a další. Dále se volí druhy s nízkým obsahem fruktanů (cukrů), které mohou být pro koně rizikové (obezita). Ty jsou součástí mnoha jetelovin, a proto nejsou pro některá plemena vhodná. Kromě vhodnosti pro koně se však musí volit trávníky na základě vhodnosti výsevu do volné krajiny, kdy jsou za nežádoucí považovány některé nepůvodní druhy.

Obecně mají koně rádi:

- Tvrdé píce** – příliš měkké trávy způsobují koliku, kterými trpí nejvíce ze všech hospodářských zvířat

- Hořké píce** – například štírovník je hořkou jetelovinou, která koně nenadýmá. Někdy se doporučuje také jetel plazivý drobnolistých odrůd. K úvaze pak připadají, některé cenné byliny jako je například řebříček obecný, jitrocel kopinatý, pastinák luční, bedrník aj.

- Suché trávy** – ve smyslu suché na omak. Mokré, zvadlé či dokonce zapařené rostliny jetelů jim nedělají dobře. Výjimku tvoří tažní chladnokrevníci, kteří naopak jeteloviny přijímají ve větší míře. I přes výše uvedené se jeteloviny mohou využívat, ale neměly by svým obsahem překročit 10 %.

Příklad složení pastevní směsi pro koně:

- Jílek vytrvalý 4n 15 %

- Bojínek luční 25%

- Kostřava červená 11%

- Kostřava rákosovitá 9%

- Lipnice luční 13%

- Ovsík vyvýšený 2%

- Festucoidní mezirodový hybrid 20 % (kříženec kostřavy a jílku s převahou znaků kostřavy)

- Loloidní mezidruhový hybrid 5 % (kříženec kostřavy a jílku s převahou znaků jílku)

S rozvojem ekologického pojetí zemědělství roste zájem o druhově pestré travní směsi s marginálním podílem bylin. Tento současný fenomén rozvíjí nejen estetickou složku vnímání barev a vůní, ale zcela nezanedbatelně zvyšuje biodiverzitu porostu, který tak umožňuje bytí některým druhům motýlů a hmyzu. Zachování druhově bohatého společenstva je závislé na zemědělském hospodaření. Výrazné snížení pestrosti původních květnatých luk v nedávné době přineslo používání minerálních hnojiv a přesévání luk intenzivnějšími odrůdami trav a jetelovin. Produkce píce se zvýšila, ale rozmanitost rostlinného společenství se zmenšila. Správná volba složení pastevní travní směsi pro koně může být i příležitostí, jak při zachování všech výživových požadavků na kvalitu píce zvýšit druhovou pestrost jinak chudého porostu.

Koně dávají přednost travním porostům ve stádiu metání, tedy těsně před kvetením, jelikož touto dobou obsahují množství bílkovin a jsou velice šťavnaté. Tato doba nastává na jaře až začátku léta v závislosti na druhu trav a bylin.

Platí, že na 1 ha pastviny patří maximálně dva koně, velikost je ale také určena z místních podmínek (srážky, nadmořská výška, úrodnost), které určují výnosy pastviny, a dále závisí na délce pastevního období. Dospělí jedinci denně spasou 50-60 kg zelené hmoty.

Systemy pastvy

Kontinuální

Kontinuální pastva je definovaná jako nepřetržité pasení zvířat během roku nebo pastevní sezóny na jedné pastvině (oplůtku). Tento systém je uplatňován na rozsáhlých plochách přirozených travních porostů při nízkém zatížení (obsazení) pastviny nebo na menších, intenzivně obhospodařovaných pastvinách s vysokým zatížením zvířaty.

Rotační

Rotační pastva je spásání dvou a více ploch (oplůtků), kde se střídá doba pasení s dobou obrůstání porostu. Doba spásání pastviny je závislá na době obrůstání porostu, na podmínkách prostředí a počtu zvířat, který může být stálý nebo variabilní. [21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34]

Analytická část

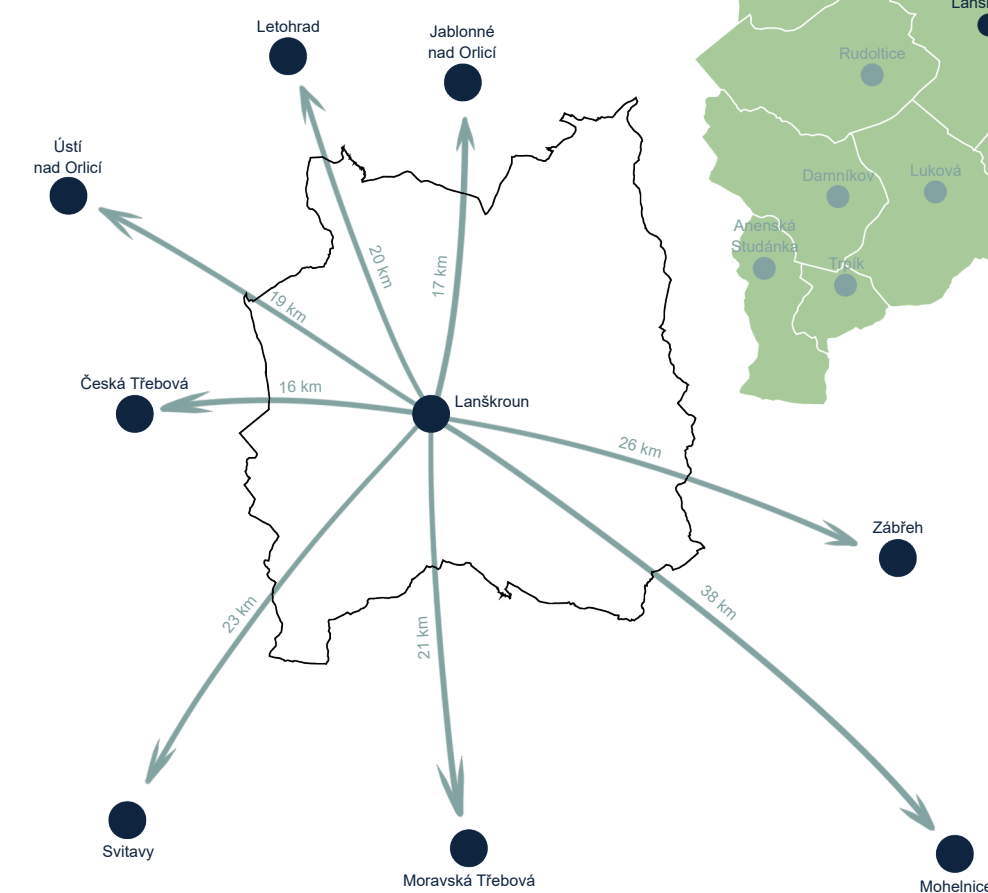
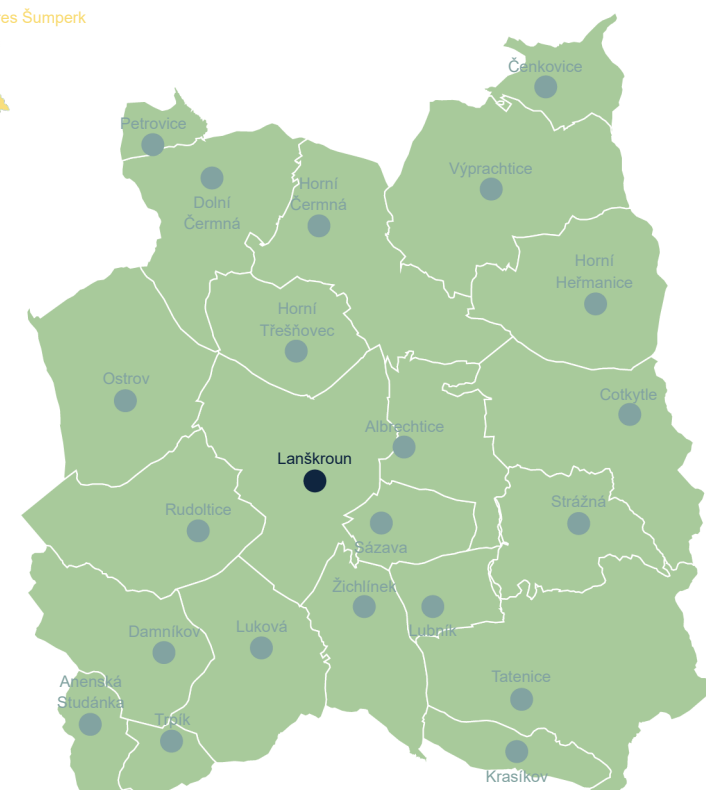
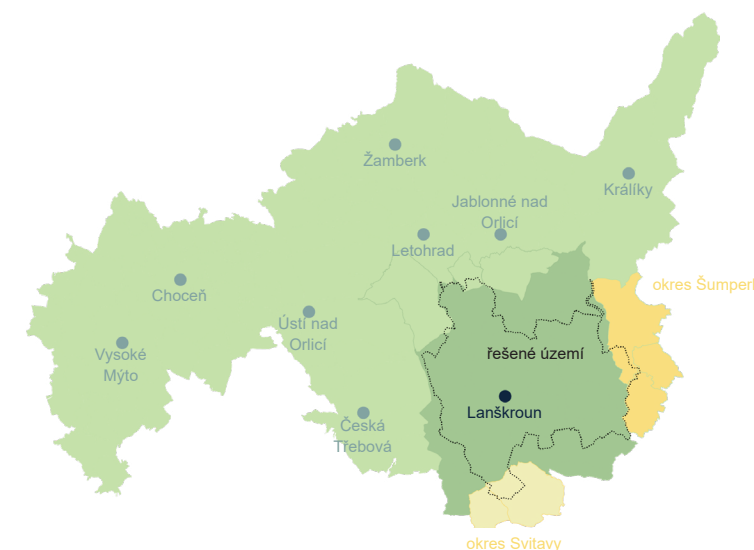
Umístění

Zájmová lokalita se nachází v Pardubickém kraji na území obce s rozšířenou působností Lanškroun v podhůří Orlických hor a Údolí Moravské Sázavy na východě Čech, v blízkosti historické zemské hranice s Moravou přibližně 190 km od Prahy. Území se nachází v okrese Ústí nad Orlicí v jihovýchodní části a jedná se o území 22 obcí. Žije zde přibližně 23 tisíc obyvatel, kdy samotný Lanškroun tvoří 9800 obyvatel. Celková plocha území ORP zabírá asi 275 km².

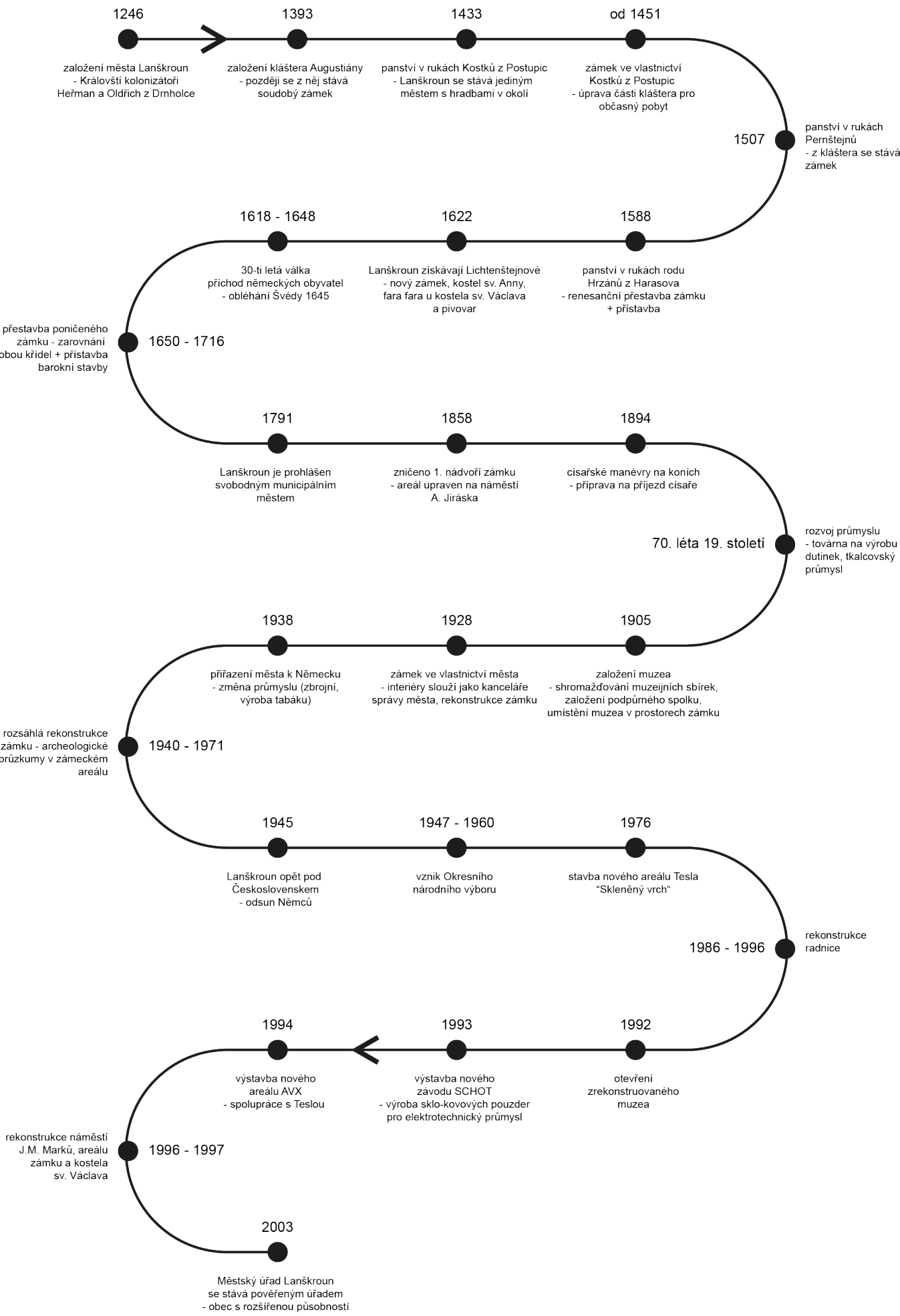
V rámci návrhu bylo řešené koncepční území dále rozšířeno v rámci okresu Ústí nad Orlicí na území obcí Dolní Dobrouč, Verměřovice a Bystřec. Dále do okresu Svitavy v Pardubickém kraji na území obcí Mladějov na Moravě a Rychnov na Moravě a dále na území Olomouckého kraje okresu Šumperk na území obcí Štítý, Drozdov a Jedlí.

Analitická část je rozpracována na základě prvotního předpokladu, kdy jsem uvažovala rozvoj stezek na území ORP Lanškroun. K rozšíření území došlo až v návrhové části při uvažování trasování sítě hiposteze, které bylo ovlivněno výpupy analitické části a to současným stavem cestní sítě a rozmístěním jízďáren. Nalezení řešeného území bylo součástí této práce a odvíjelo se právě od výše zmíněných výstupů této části.

Historie

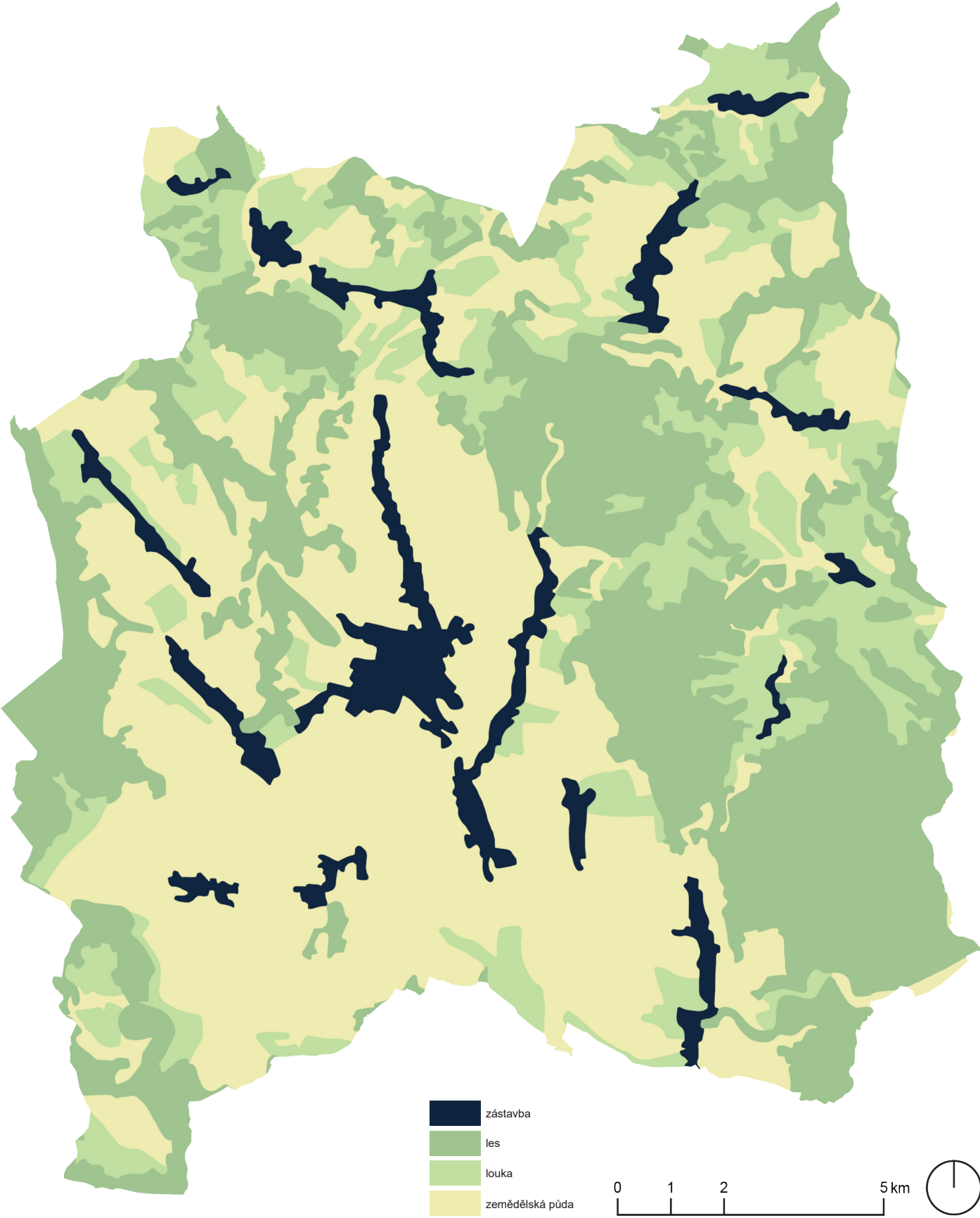

Současný stav

Většina území je svým charakterem klasifikována jako vrcholně středověká nebo pozdně středověká krajina Hercynia, jde tedy o lesní krajinu s rozvojem zemědělství již v době středověku, kterou si udržela až do současnosti. Dnes je většina regionu krajinou lesozemědělskou a zemědělskou s plochami lesů a menší mírou urbanizované krajiny.

V současnosti se tedy krajina až na další rozvoj místních obcí výrazně nezměnila. Většinu území zabírá zemědělská půda, která je obehnaná lesy, zástavbou nebo loukami.

Hustota osídlení je na většině územích obcí v rozsahu 25-100 obyvatel na kilometr čtverečný. Největší hustota obyvatel je je v obci Lanškroun s 250-1500 obyvatel/km² a nejmenší zase v obcích Anenská Studánka, Stražná a Cotkytle s pouhými 25 obyvateli/km².

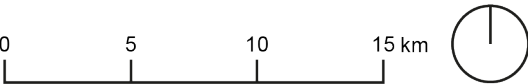
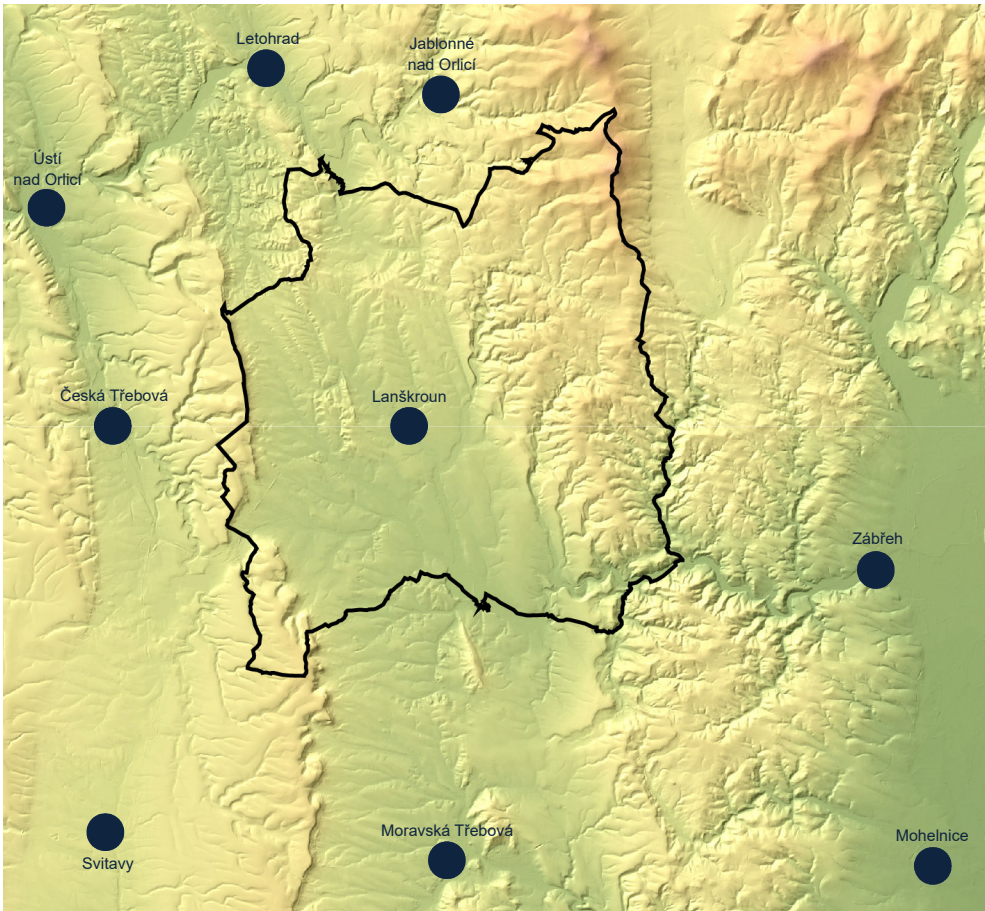
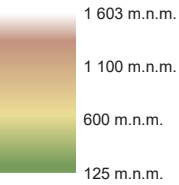

Přírodní podmínky

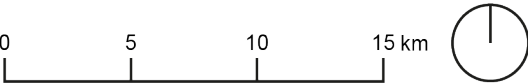
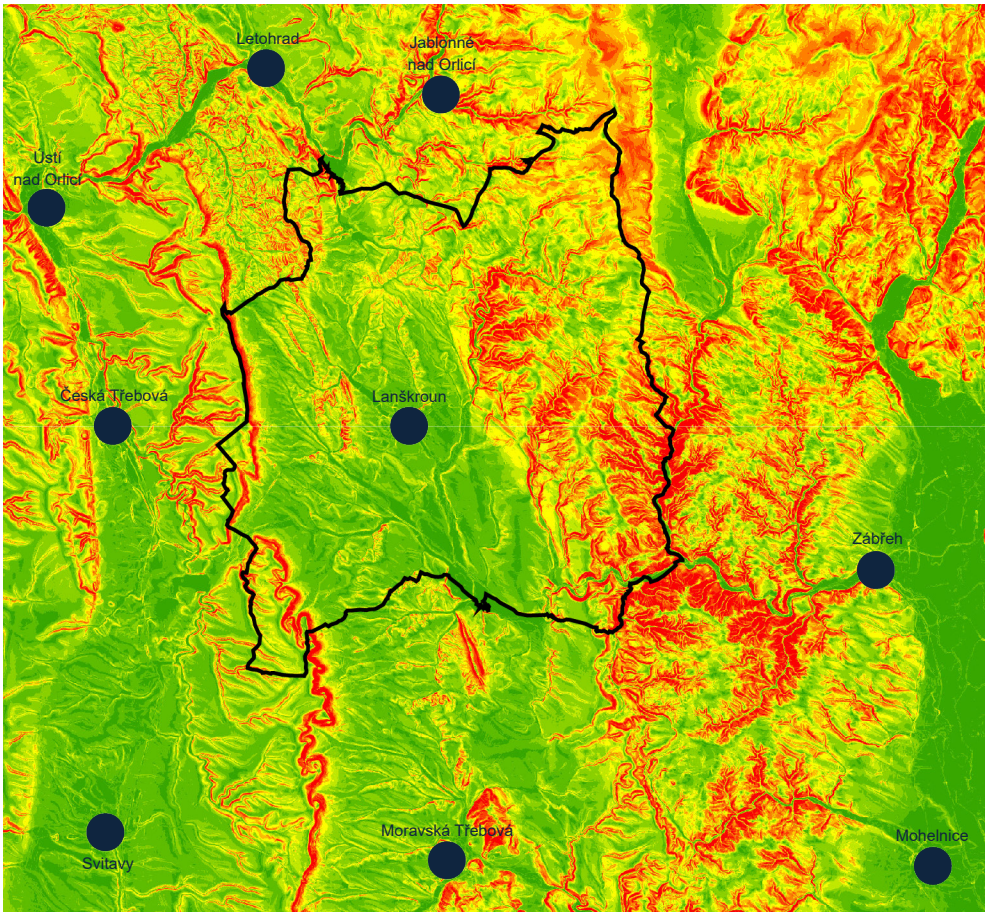
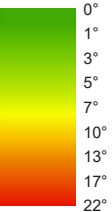
Reliéf

Region se nachází v nadmořské výšce 370-720 metrů. Jelikož se lokalita nachází v údolí, terén směrem na východ i západ stoupá a celé území je zvlněného charakteru.

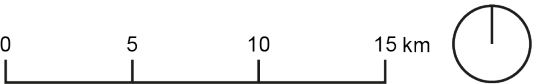
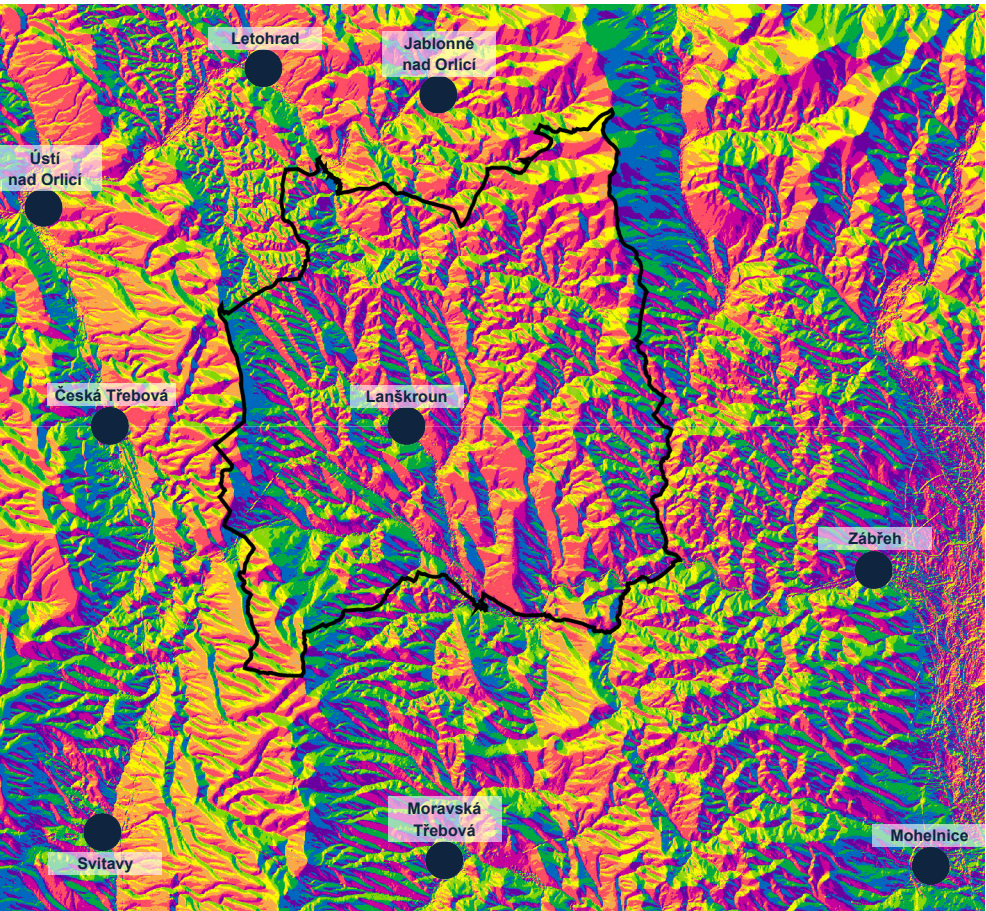
Sklonitost

Výrazný terén je především na východní straně, kde se táhne Zábřežská vrchovina. Na západní hranici pak tvoří terénní zlom Hříva, která navazuje na Hřebečovský hřbet.

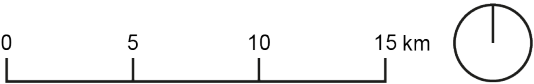
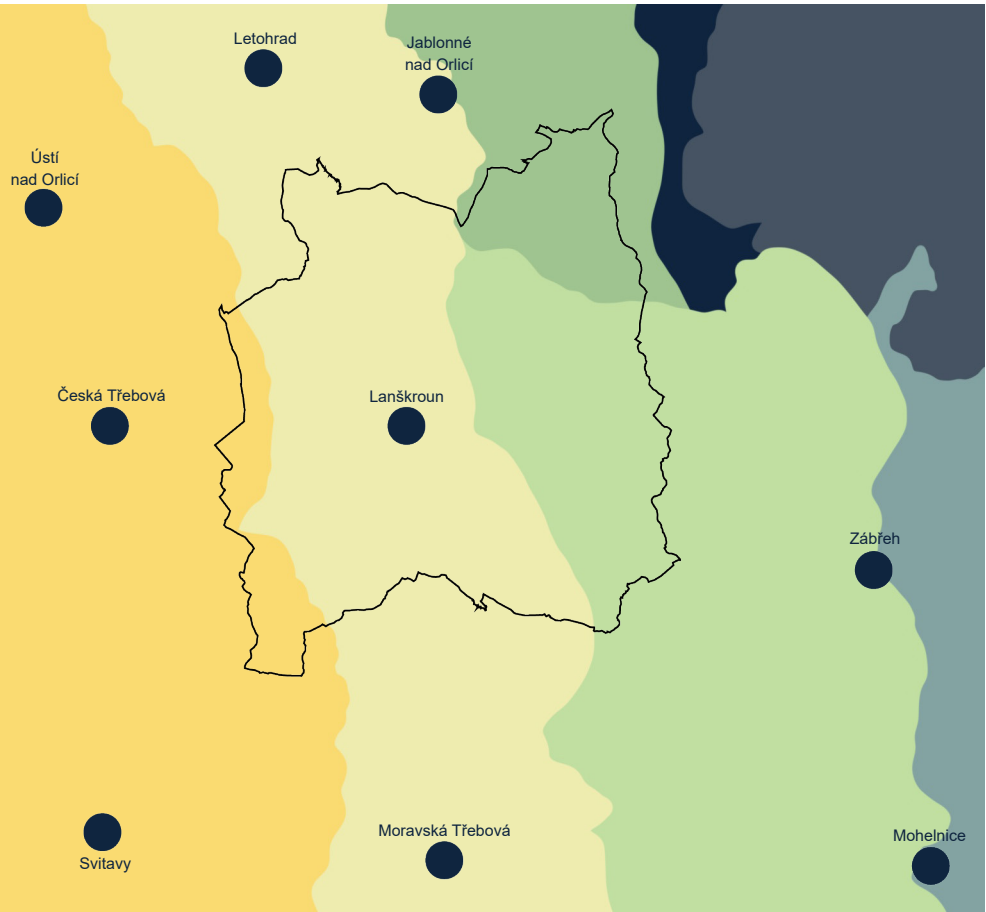
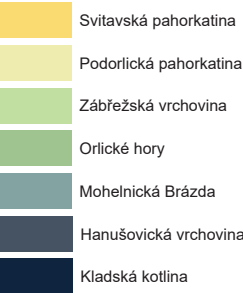
Expozice

Kvůli zvlněnému terénu je zde expozice velmi pestrá. Východním směrem převažuje jihozápadní a severozápadní expozice, zatímco západním směrem má převahu východní a jihozápadní expozice.

Geomorfologie

Region zasahuje do 2 subprovincií – Krkonošské subprovincie a České tabule. Do oblastí Krkonošské subprovincie zde spadají oblasti Jesenická a Orlická a oblast patřící pro Českou tabuli zde tvoří Východočeská tabule. Lokalita dále spadá pod 4 geomorfologické celky – Svitavské pahorkatiny, Podorlické pahorkatiny a Orlických hor, které jsou součástí Orlické oblasti a Zábřežské vrchoviny, která je částí Jesenické oblasti.

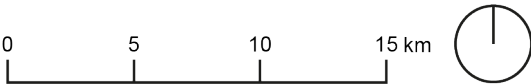
Geologie

Většina území je na podloží z prachovců, slepenců, slínovců a dioritu. Na území se však také nachází horninová podloží ze spraší, kamenitého a hlinitého sedimentu a podél vodních toků je tvoří nivní sedimenty.

- spraše
- kamenitý a hlinitý sediment
- pískovce
- prachovce, slepence, slínovce
- nivní sediment
- amfibolit, metagabro, metaprachovce
- diorit
- rula, pararula, perlová rula

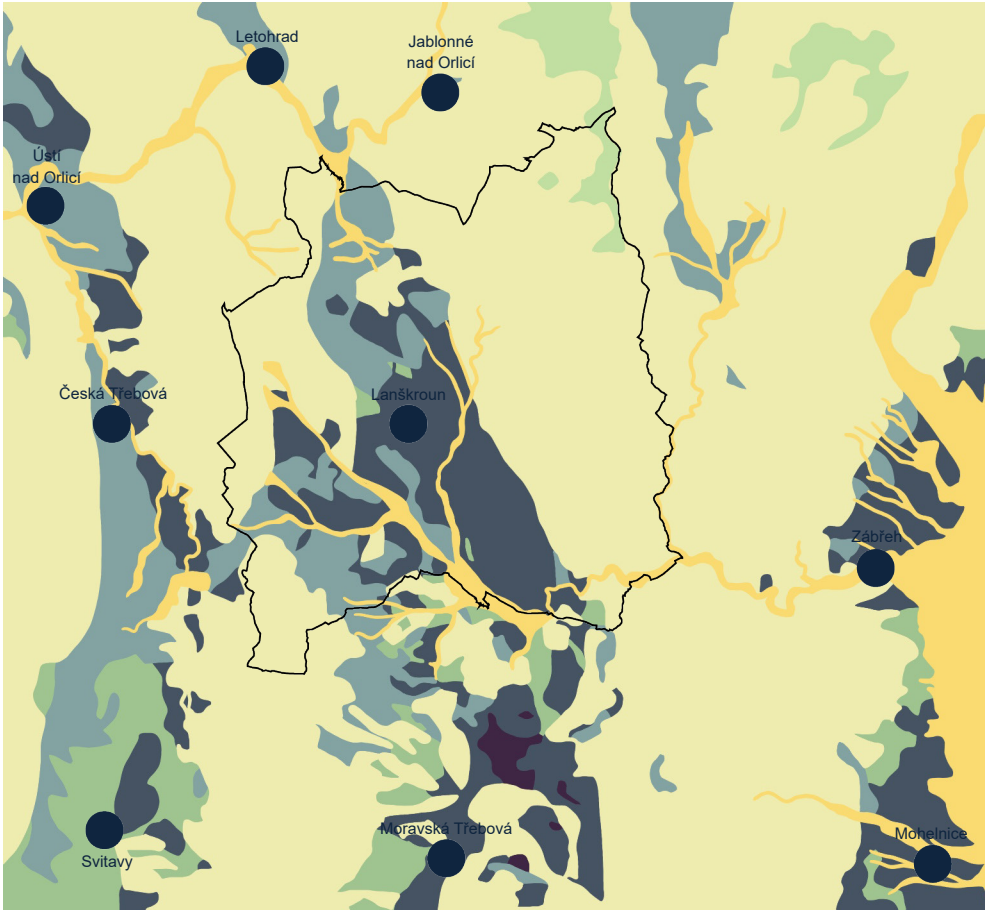
Mapa geologie

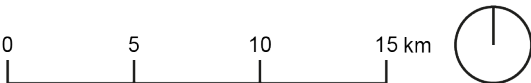
Pedologie

Asi polovinu plochy území tvoří kambizem. Dále zde převažují hnědozem a gleje či pseudogleje. V okolí vodních toků je soustředěna fluvizem.

- fluvizem
- kambizem
- podzol a kryptopodzol
- luvizem
- glej a pseudoglej
- hnědozem
- černozem

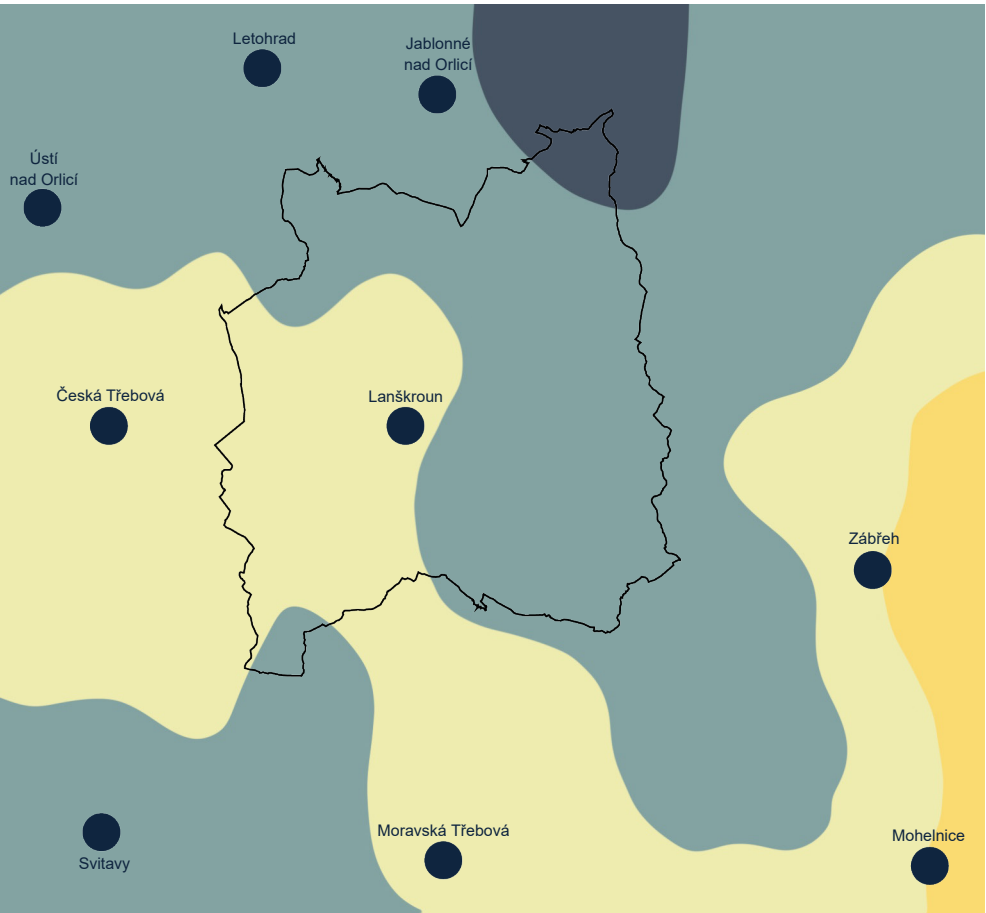
Mapa pedologie

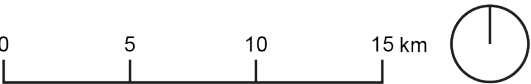
Klima

Region převážně spadá do chladné a mírně teplé klimatické oblasti. Obec Čenkovice a severní část Výprachtic však již spadá do velmi chladného klimatu. Dle klasifikace Quitta se jedná o jednotky CH6, CH7 a MT7.

- teplá
- mírně teplá
- chladná
- velmi chladná

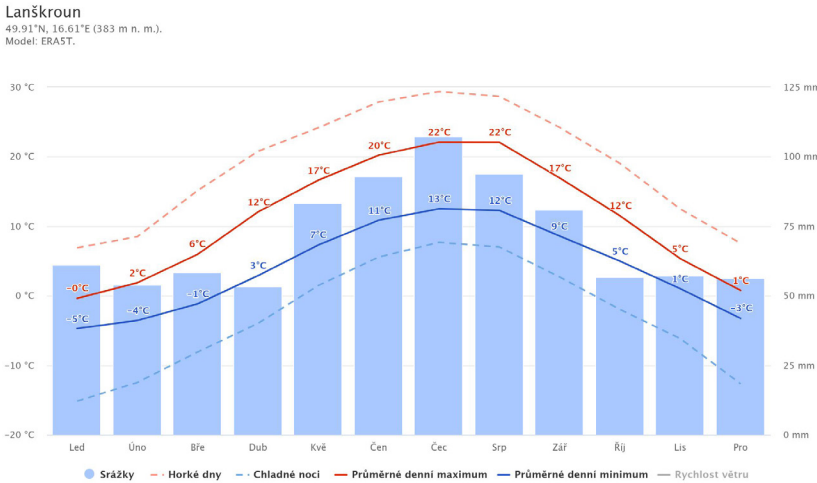

Mapa klimatu

Teploty a srážky

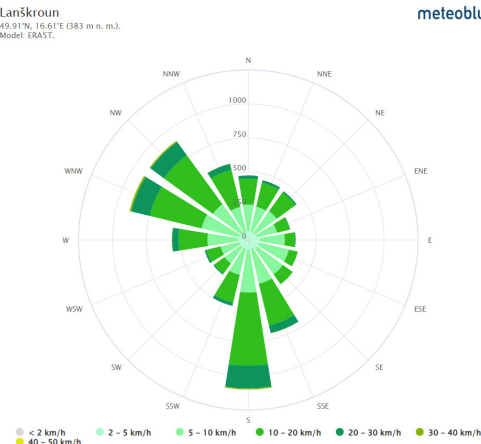
Nejvyšší průměrné denní teploty dosahují kolem 22 °C v letních měsících a průměrná minima se v zimním období pohybují okolo -4 °C. Jsou zde poměrně vysoké průměrné úhrny srážek, které se v průměru pohybují kolem 60 mm srážkové vody za měsíc.

Graf průměrných měsíčních srážek a teplot - https://www.meteoblue.com

Větrná růžice

Na území převládají severozápadní a jižní větry, což má spojitost s reliéfem území a průběhu údolí. Větry zde průměrně dosahují rychlosti 10-20 km/h, nicméně mohou vanout rychlostí 30 až 40 km/h.

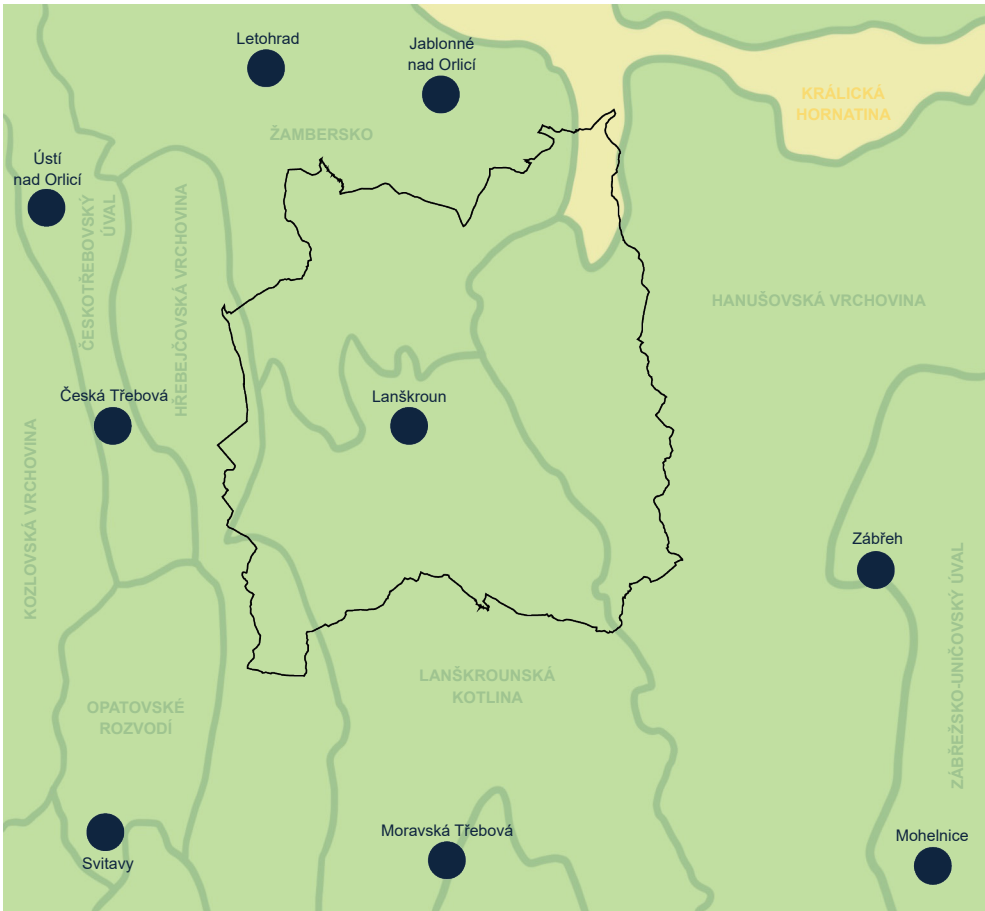

Větrná růžice - https://www.meteoblue.com

Fytogeografie

Region se nachází ve 4 fytogeografických oblastech, a to Lanškrounské kotlině, Hřebejčovské vrchovině, Hanušovské vrchovině a Žambersku. Všechny tyto oblasti patří do celku Českomoravského Mezofytika.

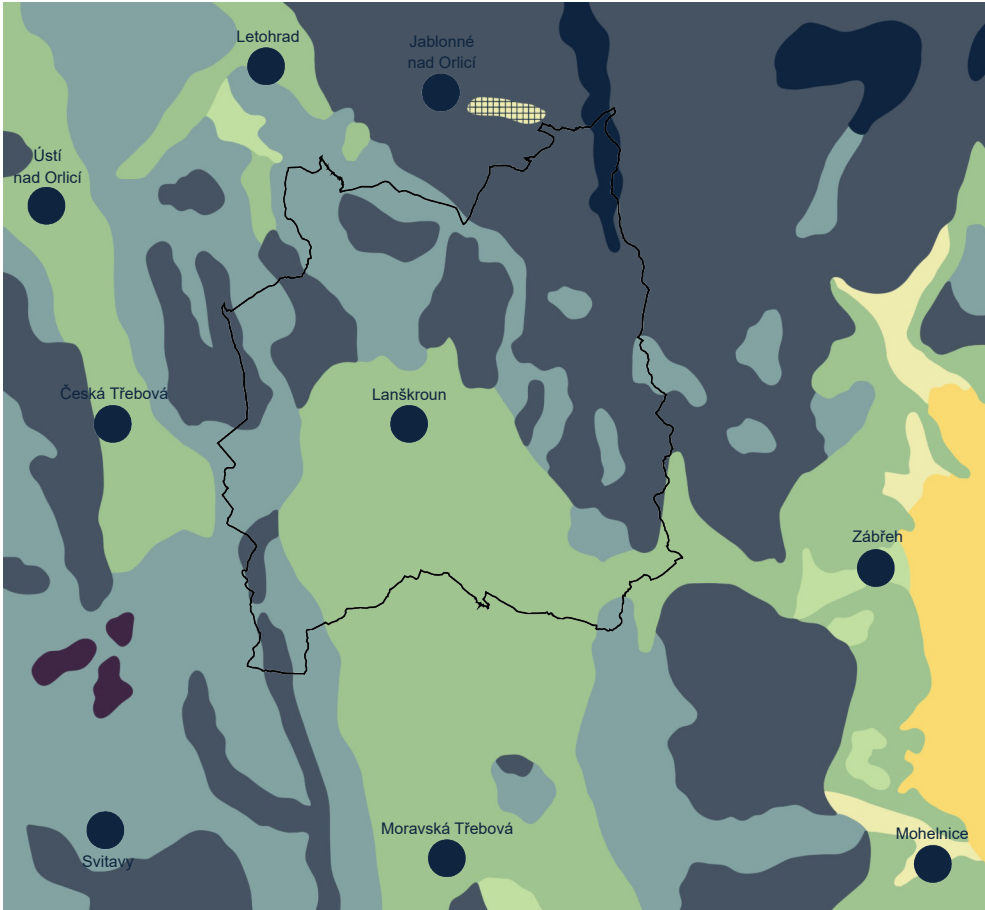
- České Oreofytikum
- Českomoravské mezofytikum

Mapa fytogeografie

Potenciální přirozená vegetace

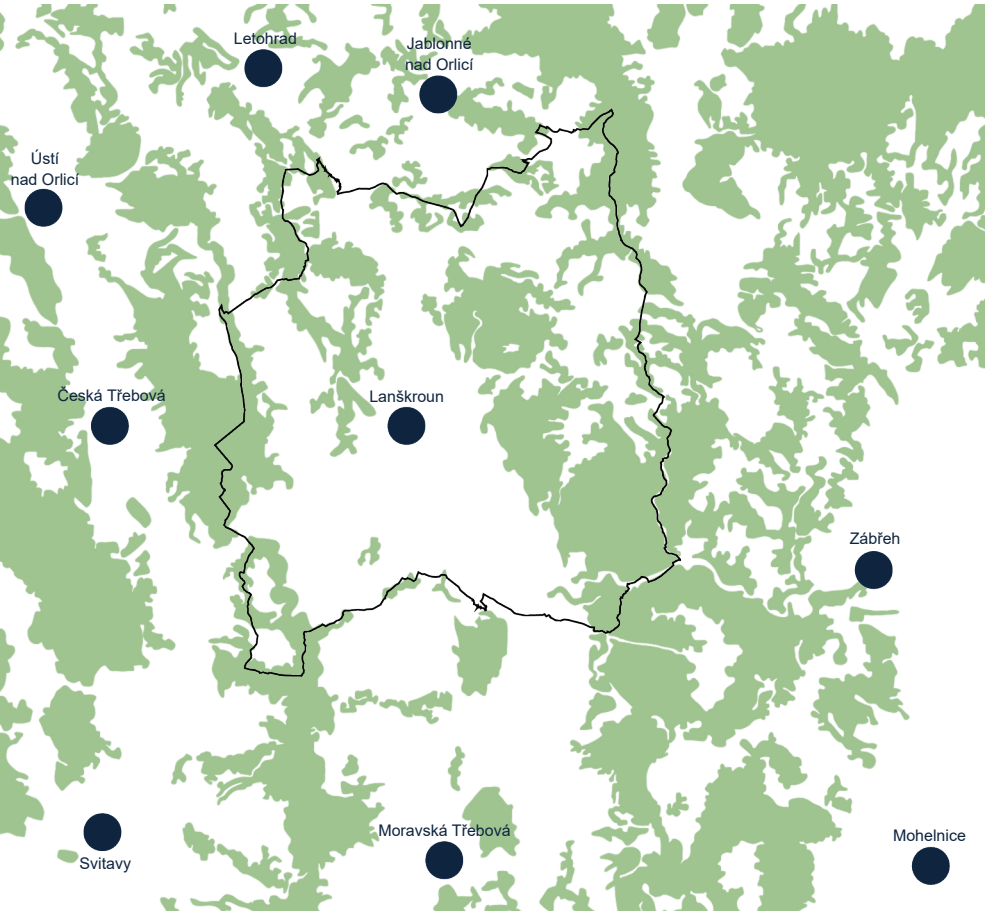
- jilmová doubrava
- střemchová jasenina
- suťové a roklinové lesy
- biková a jedlová doubrava
- černýšová dubohabřina
- biková bučina
- bučina s kyčelící žláznatou
- smrková bučina
- podmáčená rohozcová smrčina

Mapa potenciální přirozené vegetace

Lesy

Lesy zabírají přibližně jednu čtvrtinu celého území. Nachází se převážně ve východní části regionu a jsou zde zastoupeny dubobukový, bukový, jedlobukový a smrkobukový lesní vegetační stupeň. Lesy jsou tedy převážně listnatého, případně smíšeného charakteru.

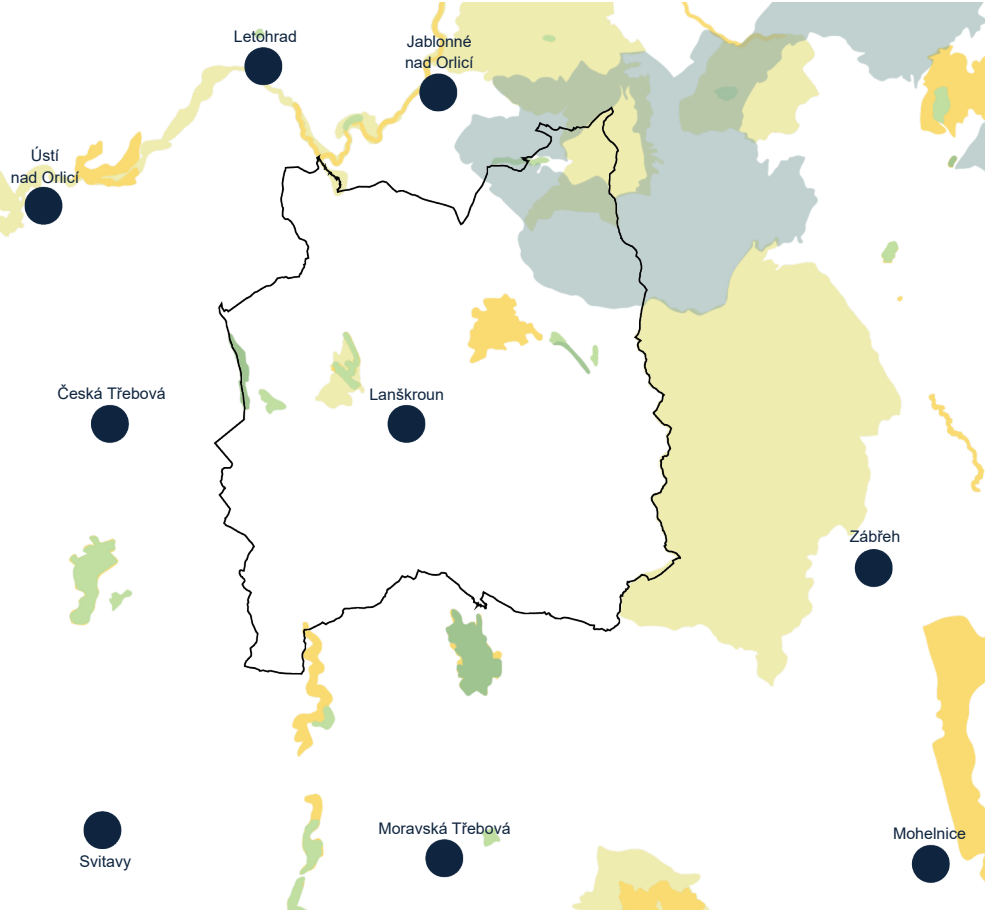

Mapa lesů

Chráněné oblasti

V regionu a jeho okolí se nachází hned několik přírodních parků, evropsky významných lokalit, přírodních rezervací i přírodních památek. Do severovýchodní části na území Čenkovic, Výprachtic, Horních Heřmanic a Horní Čermné zasahuje ptačí oblast.

- evropsky významná lokalita
- přírodní park
- přírodní rezervace
- přírodní památka
- ptačí oblast

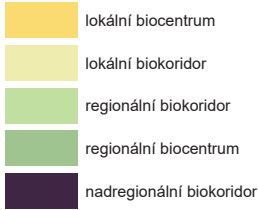
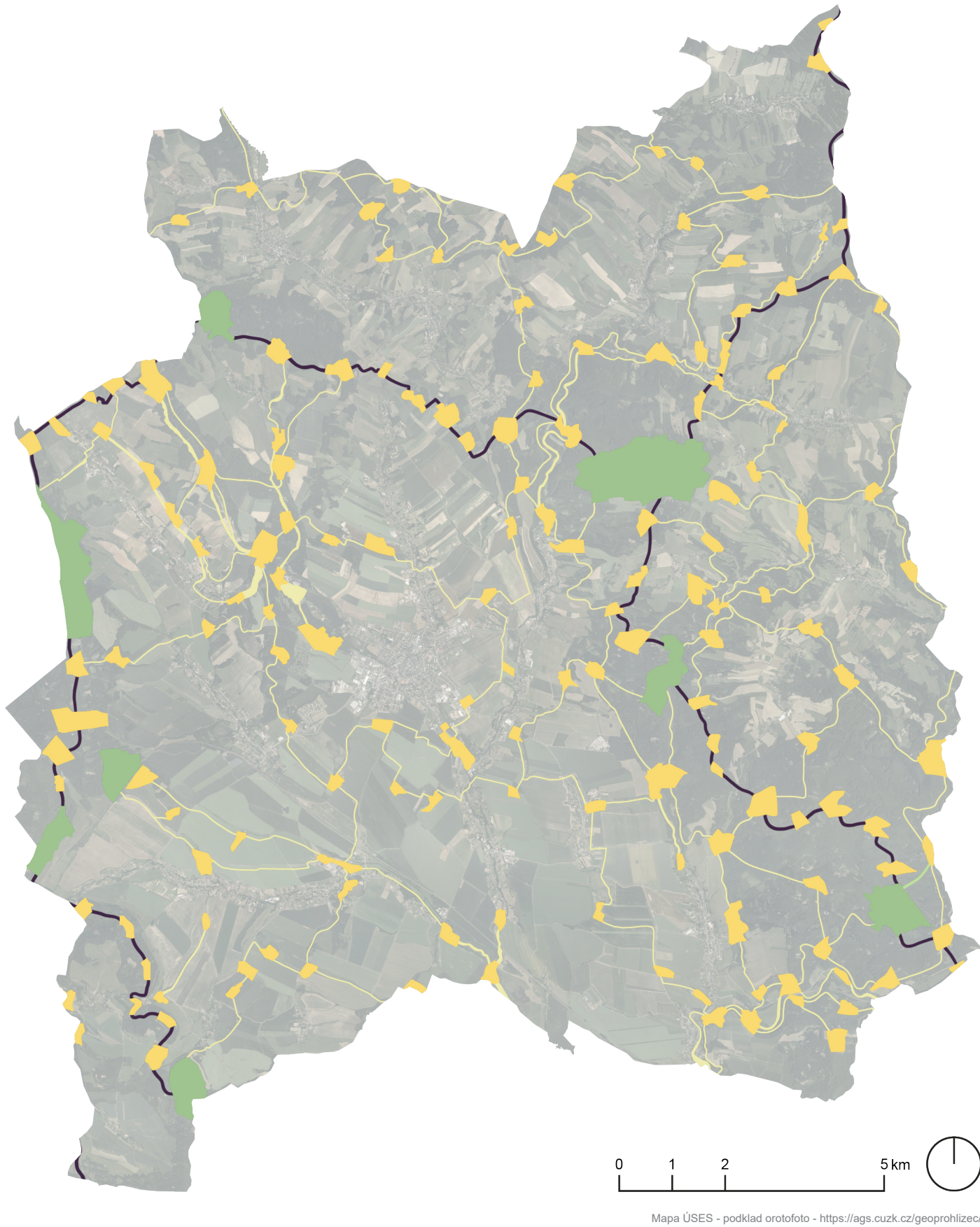
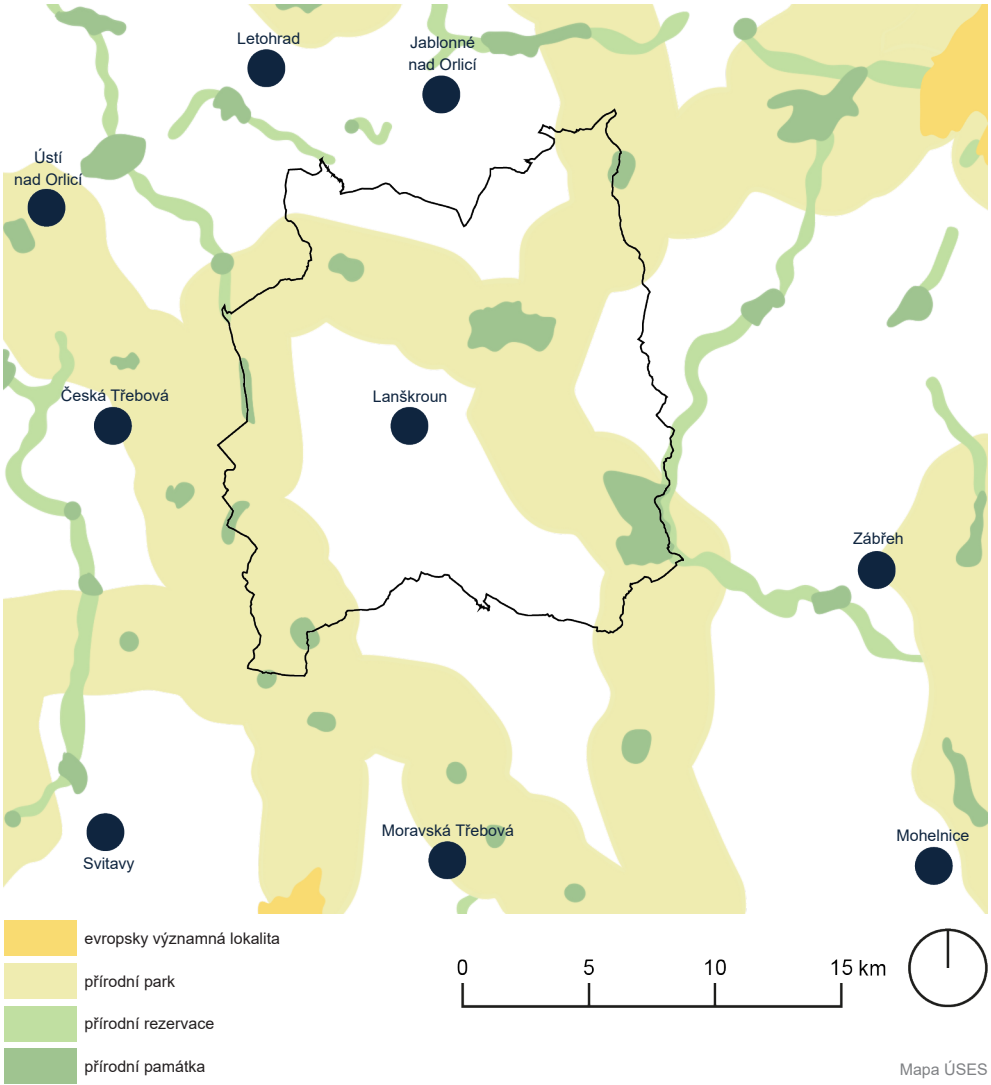
Mapa chráněných území

ÚSES

Územní systém ekologické stability je strategickým plánem, jehož cílem je zachování a obnova ekologické rovnováhy v regionu. Tento systém se zaměřuje na propojení přírodních prvků krajiny tak, aby byla zajištěna biodiverzita a stabilita místních ekosystémů. ÚSES pokrývá celé správní území ORP Lanškroun o rozloze 27 521 ha a zahrnuje všechny úrovně ekologické stability, tedy nadregionální, regionální i místní prvky.

Plán ÚSES pro ORP Lanškroun byl vypracován dle Metodiky vymezení územního systému ekologické stability z roku 2017, která stanovuje standardy pro identifikaci a propojení ekologicky významných lokalit. Hlavním cílem tohoto systému je vytvoření sítě biocenter a biokoridorů, které podporují migraci a šíření organismů, čímž přispívají k ekologické stabilitě a zachování biologické rozmanitosti. Plán ÚSES navíc slouží jako podklad pro územní plánování a výkon státní správy v oblasti ochrany přírody a krajiny.

Projekt byl spolufinancován z prostředků Evropské unie prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí, přičemž celkové náklady dosáhly přibližně 2,24 milionu Kč. Implementace ÚSES v regionu Lanškrounska přispívá k udržitelnému rozvoji tím, že integruje ekologické aspekty do územního plánování a podporuje ochranu přírodních zdrojů pro budoucí generace.

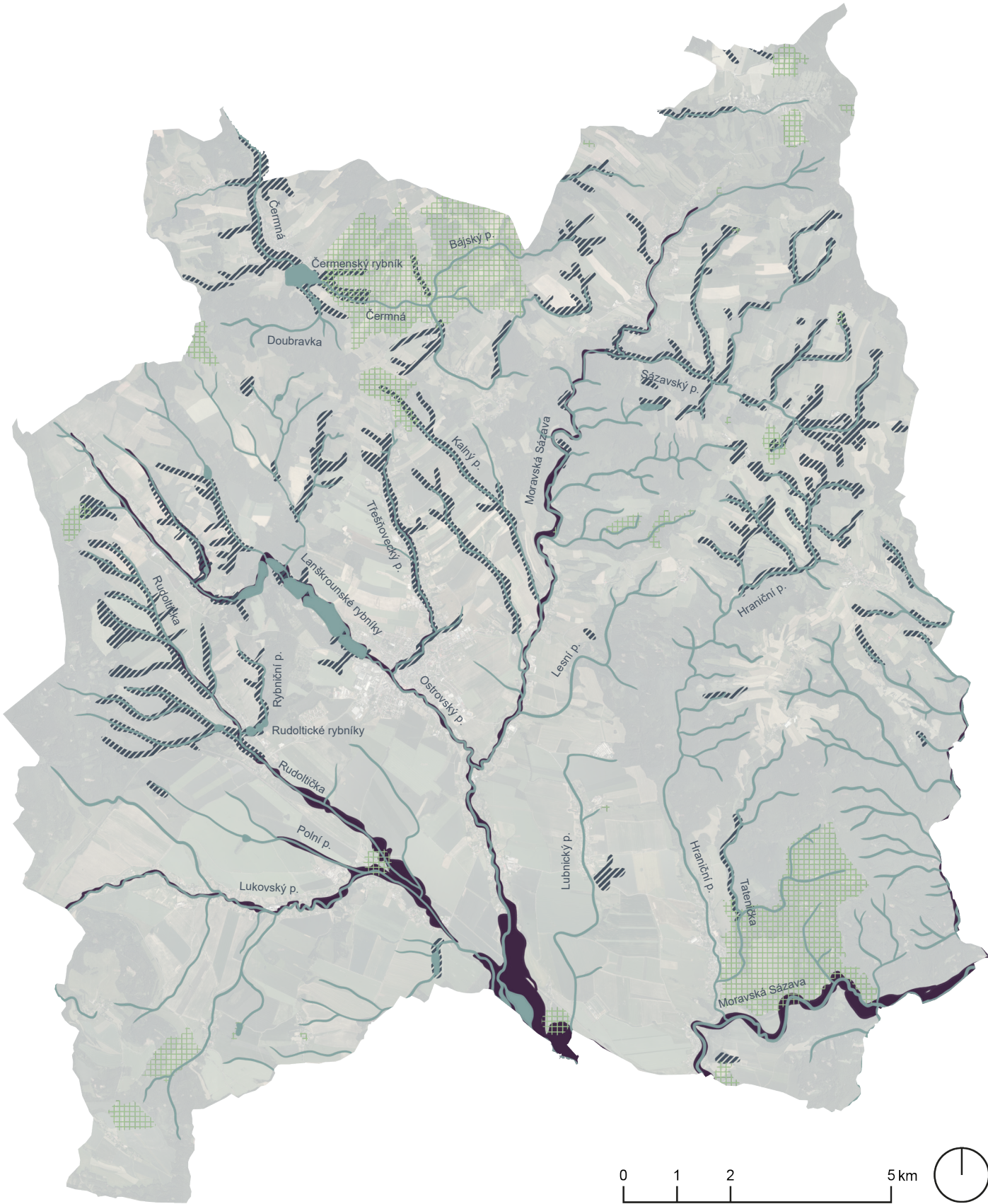
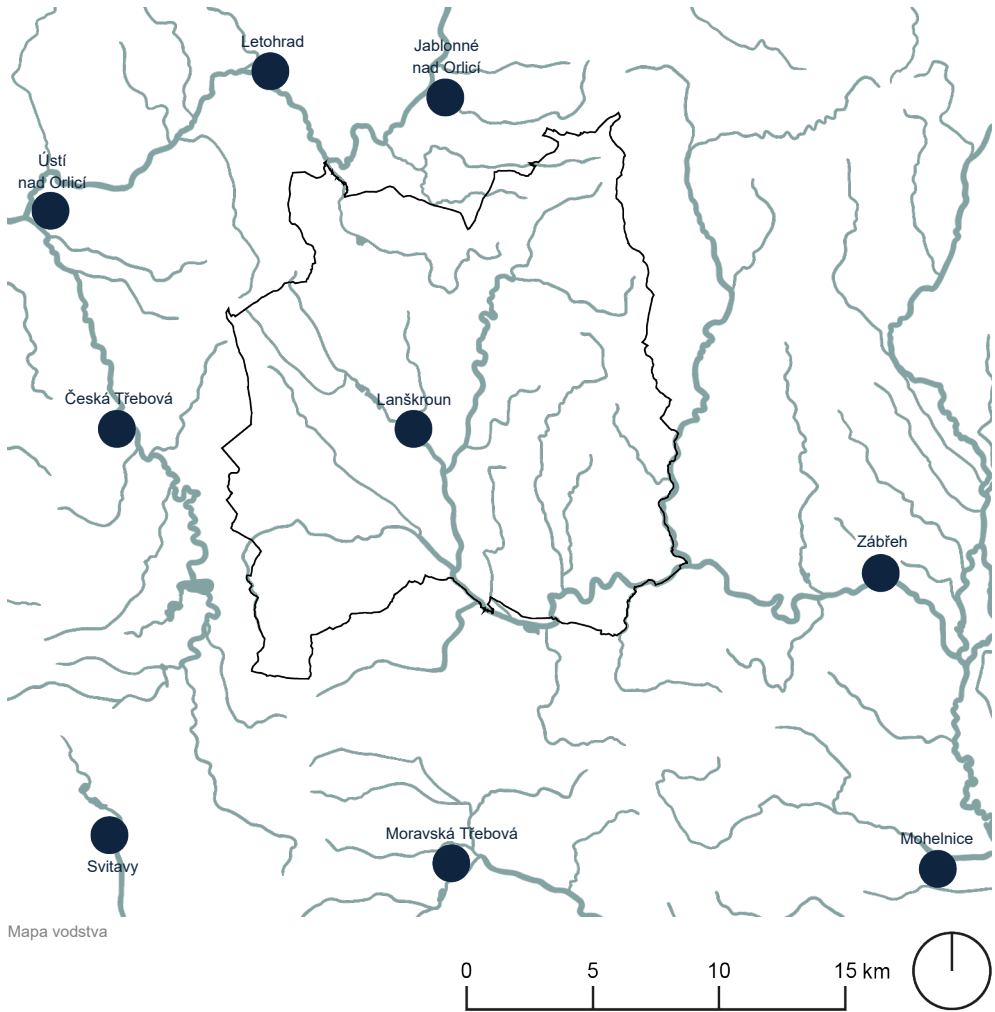

Voda v krajině

Oblast je charakteristická rozmanitou sítí vodních toků a ploch, které významně ovlivňují místní krajinu i život obyvatel. Mezi hlavní vodní toky regionu patří Moravská Sázava, která protéká územím ORP a tvoří významný přítok řeky Sázavy. Tento tok zásadně ovlivňuje odtokové poměry oblasti. Širší oblast regionu je rovněž ovlivněna povodím Divoké Orlice, která sice neprotéká přímo Lanškrounem, ale hraje významnou roli v hydrologii okolního území.

K významným vodním plochám v ORP Lanškroun patří Lanškrounské rybníky, které jsou důležitým krajínotvorným prvkem a oblíbeným místem pro rekreaci. Tyto rybníky slouží nejen k chovu ryb, ale i jako biotopy pro různé druhy fauny a flóry. Další významnou vodní plochou v blízkosti regionu je údolní nádrž Pastviny. Tato nádrž, kromě své rekreační funkce, plní i roli protipovodňové ochrany a zásobárny vody, a je také vyhledávaným místem pro vodní sporty a rybolov.

Vodní toky a plochy v regionu Lanškrounska představují nejen významný ekologický a hospodářský prvek, ale také důležitou součást turistického a rekreačního potenciálu oblasti.

Mapa vody v krajině - podklad orotofoto - <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

- ochranná pásma vodních zdrojů
- vodní toky a plochy
- podmáčené půdy
- aktivní záplavová oblast

Cestní síť a zájmy v území

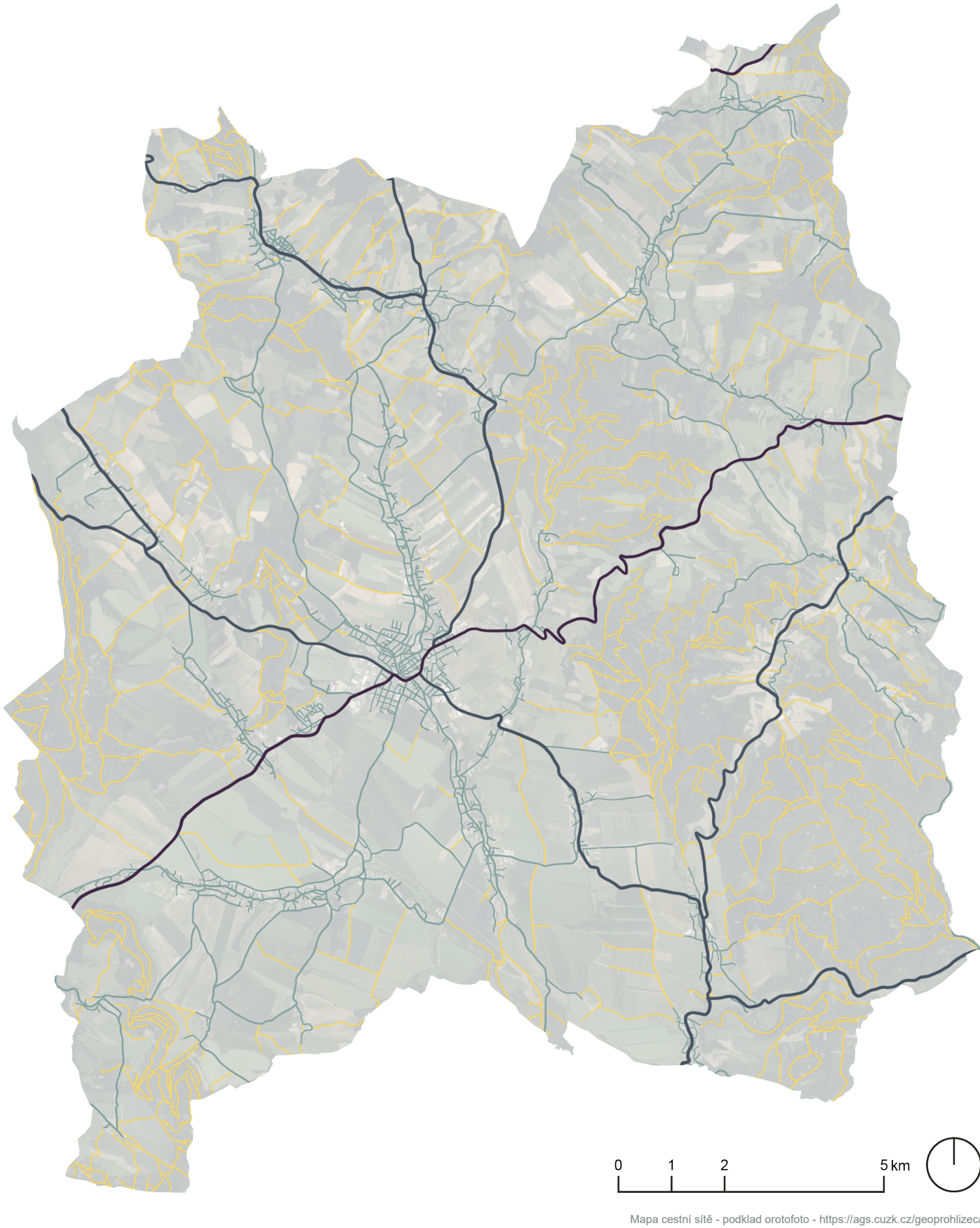
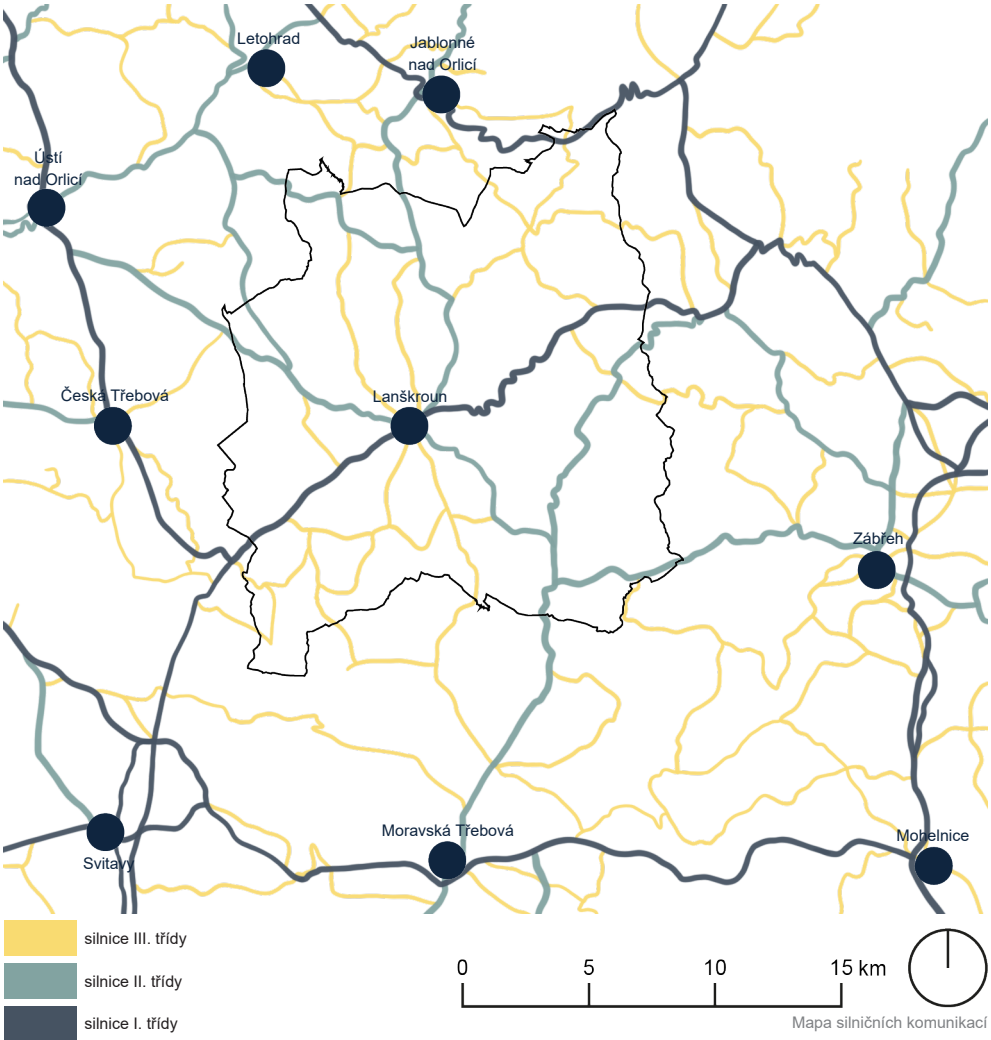

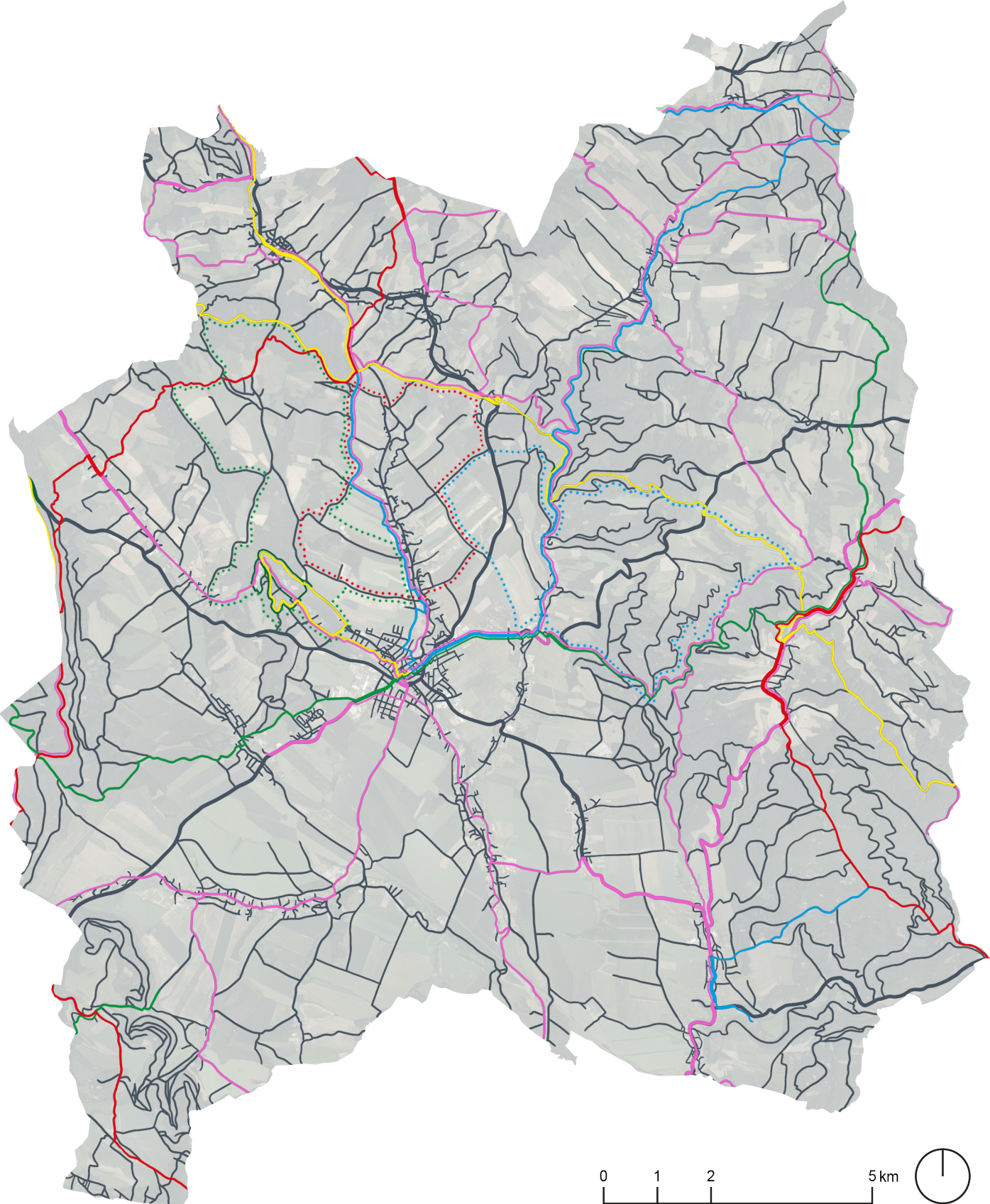
Cestní síť

V oblasti nejsou přítomny silnice I. třídy, což ovlivňuje její napojení na nadřazenou silniční síť a může mít dopad na tranzitní dopravu a ekonomické aktivity. Významnou roli hrají silnice II. třídy, které tvoří páteřní komunikace regionu a zajišťují propojení mezi městy a obcemi, například silnice II/311 spojuje Lanškroun s Jablonným nad Orlicí a Mladkovem. Místní dopravu pak zajišťují silnice III. třídy, které tvoří více než 50 % silniční sítě v ORP Lanškroun a propojují menší obce s regionálními centry.

Silniční síť má výrazné vlivy na okolní prostředí. Absence silnic I. třídy omezuje rychlé spojení s ostatními regiony, což může mít vliv na ekonomický rozvoj a atraktivitu území pro investory. Na druhé straně doprava přispívá ke znečišťování ovzduší a hluku, což negativně ovlivňuje kvalitu života obyvatel a stav životního prostředí. Přetížené úseky silnic mohou také zvyšovat riziko dopravních nehod a snižovat bezpečnost dopravy. Nedostatečné napojení na nadřazenou silniční síť zároveň omezuje příliv turistů do regionu, což má dopad na místní ekonomiku a rozvoj cestovního ruchu.

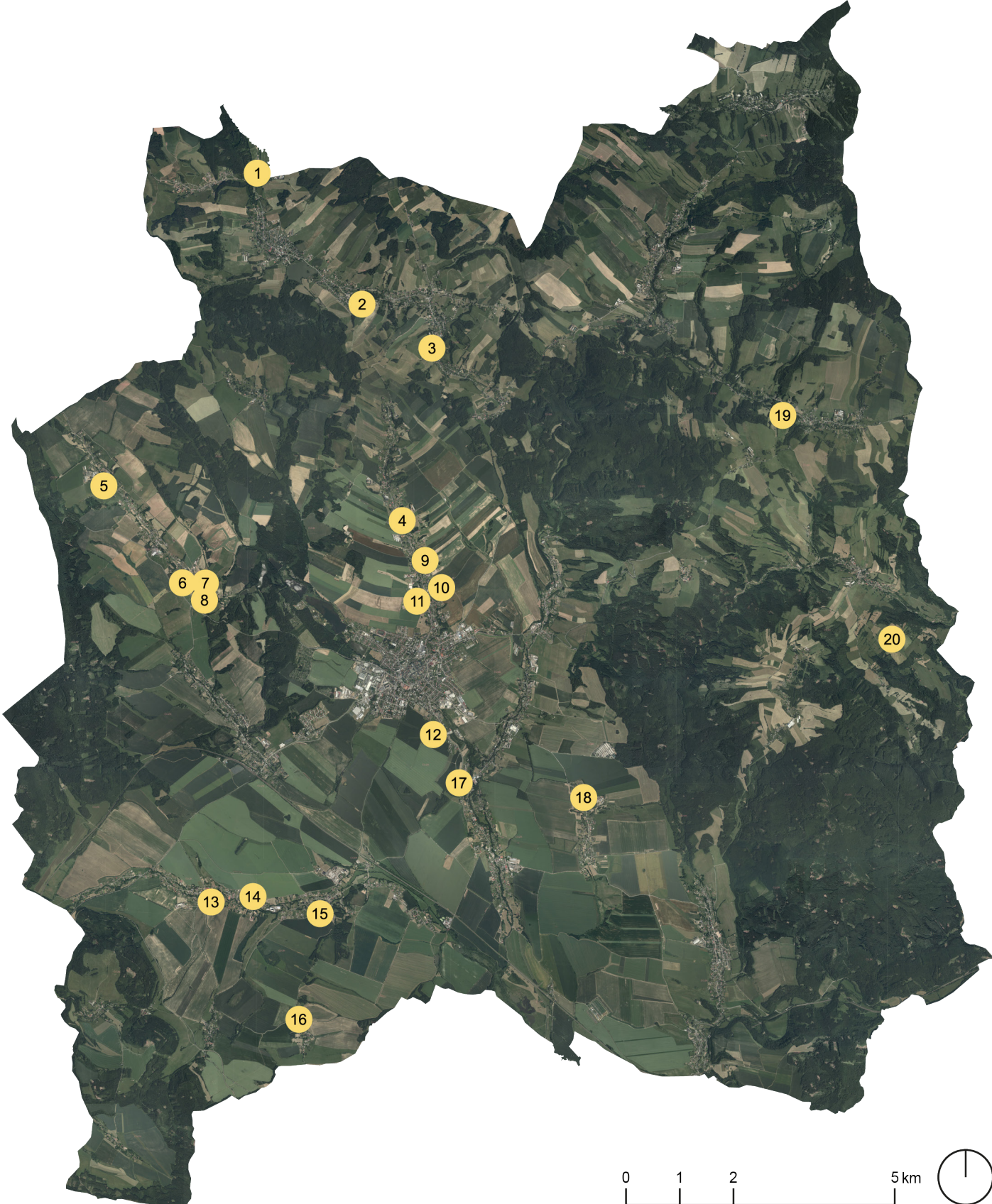
Celkově je silniční síť v ORP Lanškroun klíčovým faktorem ovlivňujícím mobilitu obyvatel, ekonomické aktivity i kvalitu životního prostředí. Proto je její plánování, údržba a rozvoj zásadní pro udržitelný rozvoj regionu a zlepšení životních podmínek obyvatel.

Mapa turistické sítě - podklad orotofoto - <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

- cestní síť
- turistické trasy
- naučná stezka
- cyklostezka
- hipotrasy

Mapa jízdáren - podklad orotofoto - <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

1) Farma Blahotínek	8) Roping center cz	15) Jezdecká společnost Sára
2) JK Farma pod Lipou - Petr Krejsa	9) JK Rosemary	16) Jaroslav Marvan - chladnokrevníci
3) Stáj Pecháček - sportovní stáj	10) J.A.C TRANS - Jan Carda	17) StájMarek - spřežení
4) Farma Indra	11) SZeŠ Lanškroun	18) Eva Zichová
5) JK Hellios - Helena Kancírová	12) Sklenářství Šulák	19) JK JIN&K - klub, turistická jízdárna
6) stáj M&M	13) JK Padlý Kvítek	20) Ekofarma VALKO
7) Farma Kněžour	14) JK Gloserovi	

Památky

Mezi významné kulturní památky patří především zámek Lanškroun, původně renesanční stavba, která dnes slouží jako sídlo městského muzea. Další dominantou města je děkanský kostel sv. Václava, jedna z nejvýznamnějších sakrálních staveb v regionu, a barokní kostel sv. Anny, který přispívá k duchovnímu dědictví oblasti. Zajímavou ukázkou empírové architektury je kostel sv. Maří Magdaleny, zatímco dřevěný hostinec Krčma představuje příklad lidové architektury. Oblíbeným cílem turistů je také zřícenina Nového zámku u Lanškrouna, která dodává regionu romantický ráz.

Přírodní bohatství regionu je neméně významné. Přírodní park Lanškrounské rybníky zahrnuje soustavu sedmi rybníků na Ostrovském potoce a jejich okolí. Tato oblast je významným hnízdištěm tažných ptáků a domovem chráněných druhů rostlin a živočichů. Přírodní rezervace U Kaštánku, nacházející se poblíž Ostrova u Lanškrouna, zahrnuje komplex rašelinných luk a mokřin, které jsou biotopem pro vzácné druhy flóry a fauny. Další přírodní rezervaci v oblasti je Selský les, což je zbytek smíšeného lesa s bohatou biodiverzitou, který je cenný z hlediska ochrany přírodního prostředí.

Tyto památky a přírodní lokality činí z ORP Lanškroun atraktivní destinaci, která nabízí bohaté možnosti pro milovníky historie, architektury i přírody. Region poskytuje pestrou škálu zážitků a podněcuje k objevování jeho jedinečné krajiny a kulturního dědictví.

Přírodní památky

- 1) Přírodní rezervace Zřebovské stěny
- 2) Přírodní rezervace U Kaštánku
- 3) Přírodní rezervace Lanškrounské rybníky
- 4) Přírodní památka Čenkovička
- 5) Přírodní rezervace Selský les
- 6) Přírodní památka Selský potok
- 7) Přírodní rezervace V dole

Kulturní památky

- 8) Kaple Panny Marie

9) Plaňovova kaplička Božského Srdce Páně

10) Kostel sv. Františka Xaverského

11) Kostel sv. Jiří

12) Kaplička

13) Evangelický kostel

14) Mariánská hora a Kostel Narození Panny Marie

15) Rozhledna Mariánka

16) Kostel Nanebevzetí Panny Marie

17) Kostel sv. Mikuláše

18) Rozhledna Hláska na Kypuši

19) Lanškrounské rybníky

20) Selský dům

21) Kostel sv. Anny

22) Zámek Lanškroun

23) Zájezdní hostinec

24) Zámek Nový zámek

25) Kostel sv. Petra a Pavla

26) Venkovská usedlost

27) Kostel sv. Jana Křtitele

28) Kostel sv. Vavřince

29) Kaple sv. Anny

30) Kaple sv. Anny

31) Kaple Nanebevzetí Panny Marie

32) Kaple sv. Vavřince

33) Kostel sv. Markéty

34) Poldr na Žichlíčku
- 35) Kaplička Panny Marie

36) Kaple

37) Zámek Tatenice

38) Kostel Narození sv. Jana Křtitele

39) Kostel sv. Petra a Pavla

40) Kaple sv. Prokopa

41) Kaple sv. Anny

42) Pomník protifašistického odboje

43) Kaple Panny Marie

44) Kaple

45) Kostel sv. Jana Nepomuckého

46) Rozhledna Lázek

47) Kaplička

48) Kaplička

49) Kostel sv. Isadora

50) Kaplička

51) Kaplička

52) Kostel Panny Marie Růžencové

53) Kaple nejsvětější Trojice

54) Kostel sv. Jiří

55) Kaplička

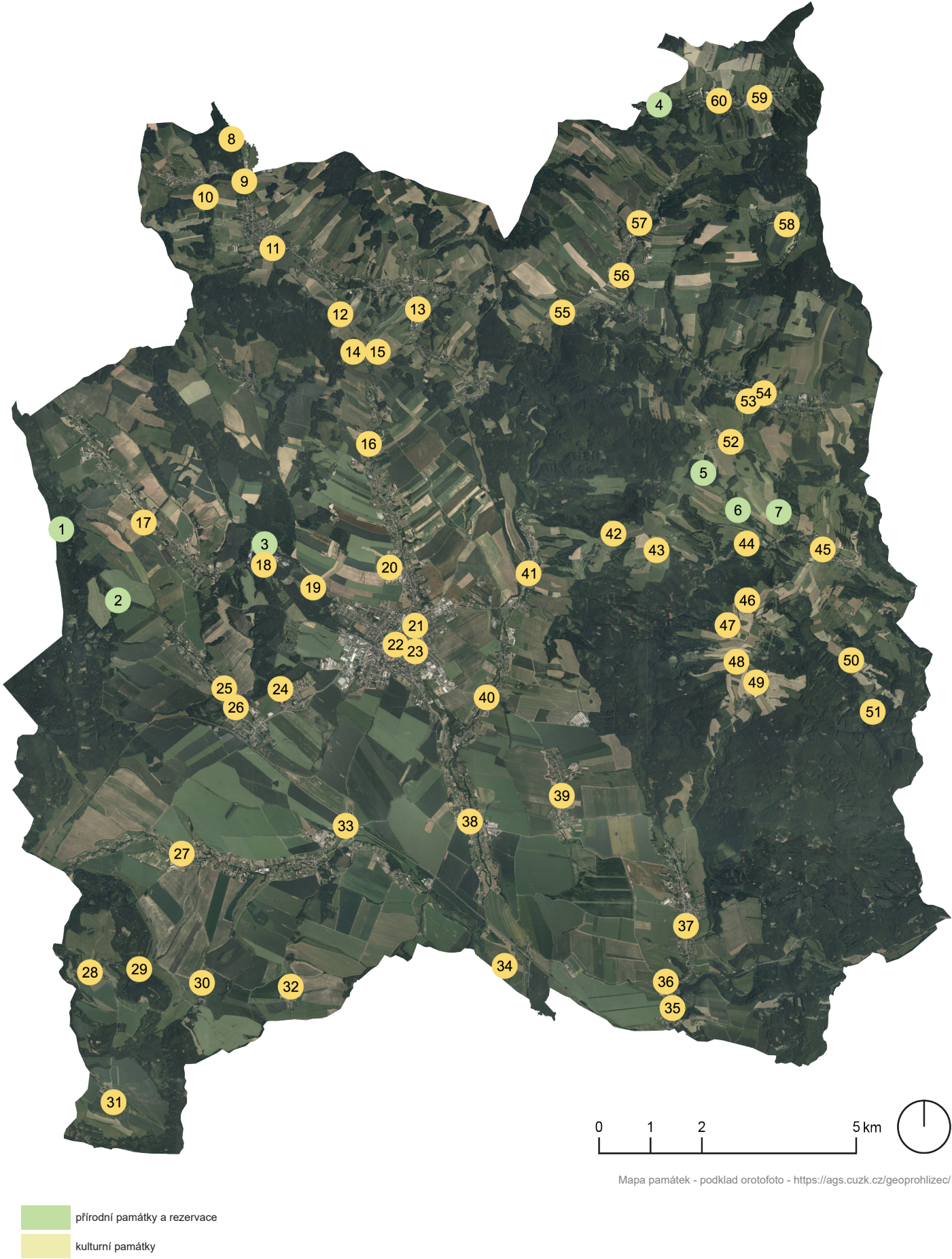
56) Kaplička ke cti Matky Boží

57) Kostel Proměnění Páně

58) Kostel Povýšení sv. Kříže

59) Bývalý evangelický kostel

60) Kostel sv. Vavřince

Rozhovory

Rozhovor s paní Martinou Jasanskou – veterinářka a rančerka z Horního Třešňovce

Jelikož je paní Jasanská místní Lanškrounskou veterinářkou a také rančerkou, tak jsem dostala zpětnou vazbu hned ze tří pohledů. Jeden pohled byl ze strany občana jedné z obcí, která je součástí obce Lanškroun s rozšířenou působností, tedy jak nahlíží na věc z hlediska místních tradic, zvyklostí a volnočasových aktivit. Druhým pohledem se stala záležitost koňáků a farmářů, kteří potřebují denně zajíždět své koně. A třetí pohled tvořila veterinární zkušenost paní Jasanské při práci na několika farmách v okolí.

Hipoturistika

Pokusy o vytvoření hipoturistických tras již zde byly, například i ze strany Střední zemědělské a veterinární školy v Lanškrouně. Nicméně se tyto trasy neujali z důvodů obav o omezení ježdění mimo vyznačené trasy. Aktuálně se může jezdit víceméně všude, kde to jiná omezení vysloveně neumožňují (například oplocené soukromé pozemky). Jelikož se jedná o zemědělskou krajinu a většina majitelů koní jsou farmáři, tak se zde nejedí po polích, ale pouze na jejich hranici, po polních nebo lesních cestách či loukách. Ideální stav by byl štěrkotrávník (s malou frakcí kameniva) podél polní cesty. Paní Jasanská pokládá za nejpříjemnější (jak pro jezdce, tak pro koně) úseky ty, které vedou po louce. Avšak musí se předejít frekventovanosti, aby nedosázelo k úbytku travních drnů, kdy se mohou začít tvořit vyšlapané hliněné cestíčky, které se v kombinaci s deštěm stávají bahnitými a dochází k ničení louky a vzniku nevhodných podmínek po koně. Dalším příjemným povrchem jsou lesní cesty či pískové povrchy s maximální hloubkou 10 cm.

Možnost volného ježdění v některých zemích však není a vyjížďky tak mohou být velice přísně omezeny, právě pouze na vyznačené hipostezky. Proto možnosti v České republice jsou dle paní Jasanské velmi pohodlné a nesvazující či nezavazující různými pravidly. Pro představu přísnosti některých zahraničních pravidel paní Jasanská uvedla příklad Nizozemí, kde mohou jezdci jezdit pouze na vyznačených trasách. Ty však často nenavazují na místní stáje. Jezdci proto musí koně naložit do přepravního vozu dojet k síti hipostezek, zde se projet a následně koně po vyjížďce zase naložit a vrátit se zpět do stáje. Jelikož u nás prozatím žádná takováto omezení legislativně neexistují, připadají mi tato omezení velmi nepraktická pro všechny koňáky, kteří nejsou v blízkosti těchto tras a také nepřilíš ekonomická, jelikož musí být využito přepravního boxu a osobní dopravy pro možnost vyjížďky mimo pozemky farmy či jezdeckých klubů a stájí.

Z běžné zkušenosti s vyjížďkami na koních je dle paní Jasanské průměrná vyjížďka asi 15 kilometrů. Vyjížďky jsou většinou v rychlosti kroku koně s případnými kratšími úseky v klusu. Časově takováto vyjížďky tedy mohou zabrat asi 2 hodiny. Vyjížďku by měl mít kůň za den pouze jednu ať se jedná o, jakkoliv dlouhý časový horizont, proto paní Jasanská upozorňuje, že je většinou nemožné bez předchozí domluvy (asi 1-2 týdny předem) přijet a očekávat, že vám na jízdně rovnou propůjčí koně. Domnívá se, že větší oblibě se dnes bude těšit využití vlastního koně, se kterým přijedu na určité území, kde si domluvím ustájení koně, zeptám se na doporučené trasy, či poprosím o doprovod.

Dle názoru paní Jasanské jsou pro začátečníky v jezdecktví obecně nevhodnější americká plemena (například Paint Horse) nebo chladnokrevníci. Méně vhodnými jsou pak teplokrevníci či plnokrevníci, kteří jsou často sportovními koňmi. Nicméně vždy záleží na povaze jednotlivce, kdy je důležitá klidná povaha a jistota v nohách.

Jelikož se pro vyjížďky používají běžné cesty, můžou tak jezdci přijít do styku s pěšími, cyklisty, motorkáři, kteří jezdí po lesích, nebo s účastníky silničního provozu je-li potřeba jít chvíli po silniční komunikaci. Při těchto míjeních může nastat několik situací, které je potřeba vždy řešit tak, aby nedošlo k vyplašení koně. Pokud jste kolemjdoucí a blíží se k vám jezdec/í stačí pokračovat ve svém směru při pravé straně cesty, nebo zastavit a počkat až jezdci projedou či naopak. Pokud si chcete například koně pohladit vždy se nejprve zeptejte jezdce, jestli to je možné. Pokud jezdci doženou skupinku pěších, upozorní je na záměr předjetí a platí to samé jako když se pěšci a jezdci míjí. Jezdci přitom pěší předjíždí zleva. Je potřeba zmínit že míjení vždy probíhá v rychlosti chůze koně. Při míjení s cyklistou platí podobná pravidla, nicméně se předpokládá že cyklisti se pohybují rychleji. Proto při míjení spíše zastavuje jezdec, považuje-li to za potřebné pro bezpečné minutí. Pokud cyklista dožene jezdce, je vždy vhodné nepoužívat zvonky či jiné zvukové signály mimo hlasového projevu. Zvuk zvonku může být totiž příčinou splašení koně a je lepší se těmto signálům tedy vyhnout. Zvonek používám pouze jsem-li ve větší vzdálenosti od jezdce. Lepší je na jezdce zavolat a následně předjet jej předjet, nebo pokud mám slyšitelné kolo mohu jezdce na koni předjet bez varování. Vhodné je, aby jezdec zpomalil svoji rychlost při samotném míjení, opět kvůli bezpečnosti. Pokud se stane, že na koni narazíme na lesní nebo polní cestě na motoráře, je vždy lepší s koněm zastavit, pokud tak neučiní motorkář. Zvuk motorek může koně velice vyděsit a je tak potřeba při míjení dávat pozor. Opět platí, že by motorkář měl zpomalit svoji rychlost při míjení. Pokud se jezdec stává součástí provozu na motorových komunikacích platí pro něj stejná pravidla jako pro řidiče motorových vozidel. Jezdec by měl jezdit u pravé krajnice nebo uprostřed jízdního pruhu uváží-li že je to z důvodu jeho bezpečnosti potřeba. Mnoho řidičů je totiž velmi bezohledných a nedodržíjí bezpečnou vzdálenost při míjení jezdce, proto když jezdec pojede uprostřed jízdního pruhu je řidič nucen vyčkat na možnost předjetí až mu to místní situace dovolí (vjetí do protisměru, do druhého jízdního pruhu). Pokud jsem řidič a potkám na silniční komunikaci jezdce přizpůsobím tomu svou rychlost a minu či předjedu jezdce s dostatečným odstupem. V žádném případě nepoužívám zvukové výstražné znamení, jakým je klakson, který může koně vyplašit.

Ke konci našeho rozhovoru se paní Jasanská nadchla pro téma mé diplomové práce a myslí si, že tuto problematiku je vhodné řešit, jelikož celý pardubický kraj je na hipostezky zaměřen díky své historii. Ale dodává, že je velice důležité a stěžejní dobře pojmutou údržbu a správu stezek, kvůli předchozím neúspěšným pokusům vytvořit hipoturistické stezky v místní krajině, které zanikaly právě z důvodu nevhodného způsobu správy, údržby a značení. Dle paní Jasanské by možné řešení bylo pouze vyznačit stáje, které umožňují ustájit cizí koně či půjčit pro účely vyjížďky koně vlastní a stezky popsat pouze neoficiálně bez jejich řádného označení jako hipoturistické trasy, či si nechat nějakou trasu doporučit přímo od místních koňáků anebo jet v doprovodu místního jezdce.

Tradice a zvyklosti

Jezdecký klub při SZeŠ pořádá parkurové závody a místní tradicí jsou Hubertovy jízdy. Hubertovy jízdy se pořádají vždy v jedné z místních stájí, která hostí místní koňáky. Koním se vlétají do hřív a ocasů barevné stuhy („omašličkování“) a následně se společně vyráží na vyjížďku, která trvá asi 1-2 hodiny. Po vyjížďce se koná zábava různé soutěže s koňmi. Někdy se koně stávají součástí místních masopustních průvodů, kdy jsou koně například hnací silou průvodových spřežení. Také se zde konají občasné závody v tahu koňských spřežení.

Zdraví koně

Je nejdůležitější jak pro farmáře, tak i koňáka a jezdce. Proto je důležité dbát o koňské zdraví jak při vyjížďkách, tréninku na jízdnárně tak i když koně potkáme v ohradě. Při vyjížďkách je lepší vyhnout se rozbahněným cestám. Zde může dojít k uklouznutí koně, kdy se může zranit jak jezdec, tak i kůň a projetím po takovéto po dešti rozbahněné trase nesvědčí ani samotné cestě, kdy zde pak zůstávají koňské stopy, které naruší rovinatost cesty a postupem času tak dochází k její erozi. To, co mnohým lidem nemusí dojít je, že by nikdy neměli krmit bez souhlasu cizího koně, když ho potkají někde cestou v ohradě. Paní Jasanská má několik zkušeností s inzulinovou převahou (důsledek krmení stravou bohatou na cukry a škroby, kdy dochází k navýšení produkce inzulinu), kdy může docházet i ke kolikám (nadměrná plynatost spolu se zácpou a přetáčením střev) u koní právě v důsledku krmení koní kolemjdoucími, kteří koni dají pečivo, ať už čerstvé či tvrdé, nebo různé druhy ovoce. Právě kolika je pro koně velice životu ohrožujícím stavem, kdy jinak zdraví koně mohou, v důsledku z počátku nevinného nakrmení, pojit. Paní Jasanská použila příklad běžné rodiny, co jde na výlet a prochází kolem ohrady, vidí koně a řeknou si, že mu přilepší a dají mu ovoce, zeleninu či pečivo. Některé rodiny s touto myšlenkou mohou již opouštět své domovy a přibalí tak tyto potraviny s sebou na výlet. Jedna takováto rodina možná takovéto komplikace nepřivodí, nicméně když si toto řekne více domácností, tak jsme v jádru problému, v důsledku čehož ve výsledku statisticky umírá nejvíce koní, tedy na příčiny koliky.

Louky

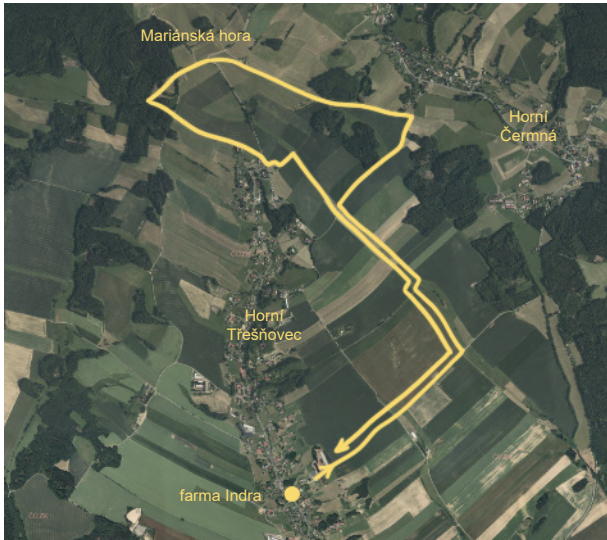
Jelikož zdraví koně se odvíjí také od jeho stravy zajímala jsem se u pají Jasanské taky o pastviny, které jsou pro koně vhodné. Například když bych byla na vyjížďce a jak já tak i kůň by potřeboval na chvíli oddechnout a posilnit se, tak jestli je možné dovolit mu spásat jakoukoliv pastvu. Dozvěděla jsem se, že pro koně je nejvhodnější pastva na přirozené skladbě louky. Těch u nás ani na Lanškrounsku však již v současné době příliš není. Většina luk je druhowě upravována přisevem pro pastvu vhodnou pro krávy. Ta ale není naopak vůbec vhodná pro koně, kteří v jejím důsledku mohou trpět obezitou. Důvodem je velké zastoupení jílků v pastvě. Existují však i přisevy, které jsou vytvořeny speciálně pro koně. Téma pastvin je pro hipoturistiku velmi důležité, pokud se vypravíme na celodenní túry. Kůň by totiž měl mít celodenní přístup pastvy a bez žrádla by měl zůstat nanevýžš 4 hodiny, pak koním hrozí riziko vzniku žaludečních vředů.

Voda

Mimo stravu mě pak zajímala tematika vody a po jaké době se kůň potřebuje napojit. V souvislosti s tím mi paní Jasanská doporučila vést hipostezky podél vodních toků, kde by koně měli možnost se napít. Vhodné by bylo, aby se při delších vyjížďkách měli možnost napít po 3 hodinách. Mimo vodních toků má paní Jasanská zkušenost, že když je po cestě restaurační zařízení a požádá se personál o kýbl s vodou většinou vám vyhoví.

Vlastní vyjížďka

V rámci diplomové práce se mi podařilo domluvit si s paní Jasanskou vyjížďku na od ní zapůjčeném koni. Výchozím místem byla farma Indra a mým přáním bylo podívat se na Mariánskou horu. Většinou jsme jeli po lesních či polních cestách ale i po pozemcích trvale travních porostů, jelikož místy zde žádná jiná cesta není. Při vyjížďce jsem měla se osobně seznámit i s tím, jak fungují místní vztahy a ochrana soukromých zemědělských pozemků. Na několika místech docházelo dříve k ničení luk i orné půdy cyklisty či motorkáři a vlastníci pozemků si tak začali svůj majetek chránit oplocením, navážkami a dalšími způsoby, aby předešli škodám. Cestou se mi otevíralo mnoho pohledů do okolní zvlněné krajiny, která dostala ze sedla novou atmosféru. S příjezdem na Mariánskou horu jsme začali potkávat první lidi za celou cestu, což i vzhledem k brzké jarní době svědčí o oblíbenosti místa a musím ve svém návrhu tedy počítat s větší frekventovaností. Cestou zpět na farmu jsme viděli zbylou značku červené hipostezky. Byla vyrobená z dřevěné destičky s bíle vyznačenou podkovou a červeným pozadím. Nicméně bylo zřejmé, že si už něco pamatuje a barvy byly velmi vybledlé a ošuntělé, že jsem nějakou dobu musela přemýšlet o jaké barvy se vlastně jedná. Při sestupu z Mariánské hory se opět otevírali pohledy do krajiny a na Lanškroun. Celá cesta nám trvala necelé dvě hodiny, kdy jsme převážnou většinu času šli krokem a pouze na travnatých úsecích či travnatých středových pásech polních cest jsme jeli klusem, za předpokladu, že jsme na cestě byly samy a měly jsme dobrý rozhled před sebe. Tato zkušenost mi jen potvrdila, jak krásná by zde mohla být možnost rekreační hipoturistiky, která by nám umožnila poznávat krásy místní přírody, zvyklostí a smýšlení místních obyvatel.

Plánek vyjížďky na Mariánskou horu - podklad orotofoto - <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

Rozhovor s Michaelou Špičákovou – vedoucí jezdeckého klubu při SZeŠ Lanškroun

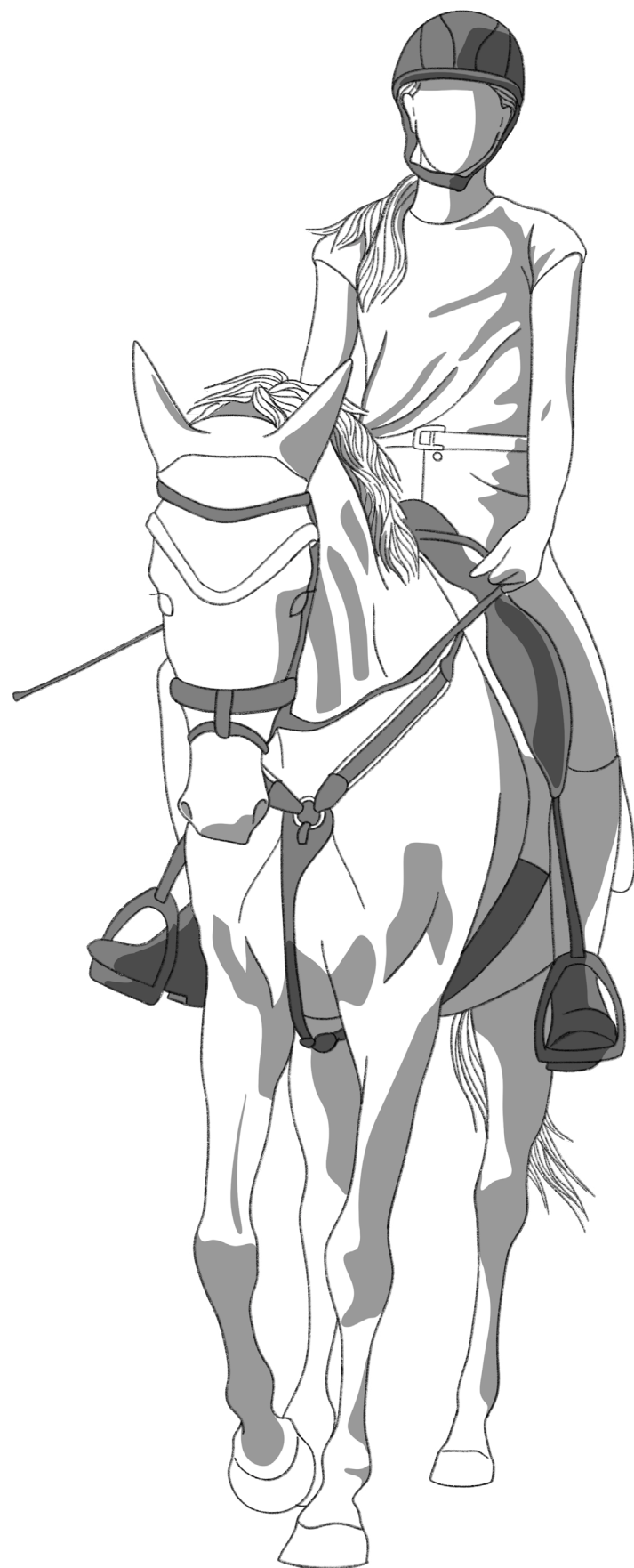
Paní Špičáková mi v krátkosti sdělila pár informací ohledně možností vyjížděk mimo areál školy. Ve výsledku jsou jejich možnosti minimální. Na základě rozhovoru s paní Špičákovou a na tom, jak se o celé věci vyjadřovala vše naznačuje tomu, že vyjíždky školního jezdeckého klubu nesou velmi negativní dopady na místní vztahy. Dle slov paní Špičákové využívají pozemky přilehlých polí a lesů (nezmiňovala, zda využívají polní cesty či jedou přirozeně ve směru, kterým se jim zachce, po celém pozemku), kdy vlastníci těchto pozemků jejich přítomnost většinou neradi vidí. Jezdecký klub má tak prý velice špatný vztah s místními myslivci, kteří spravují lesní pozemky a velmi vypjaté vztahy s majiteli pozemků zemědělské půdy a luk. Abych citovala paní Špičákovou: „Máme velmi křehkou ústní dohodu s pár majiteli polních pozemků a vlastně už jen čekáme, kdy nám možnosti využívat jejich pozemky zatrhnou úplně, proto Vás ani nebudu moci vzít na vyjíždku, aby se celá věc ještě více vyostřila.“ Když jsem se zmínila o tématu své diplomové práce, reakce paní Špičákové byla spíše negativní ve smyslu, že současné hipostezky jsou příliš dlouhé (na 6 hodin), většinou vedou po asfaltové komunikaci a jsou jim vlastně spíše na obtíž. I přes tuto poznámku si myslím, že naopak vytvoření nové sítě hipostezek by mohla urovnat místní vztahy a stezky by byli upraveny v závislosti poznatků místních potřeb.

Rozhovor s paní Milenou Andrlovou

Paní Andrlová je vedoucí sekce jezdecké turistiky Klubu českých turistů, se kterou jsem měla možnost konzultovat svoji práci a také projít školením značkařů od KČT. Zde jsem si doplnila pár informací o metodice značení a naučila se praktické značení v terénu. Školení jsem podstoupila společně s 2 dalšími českými koňáčkami a 3 Rakuškami, které mají své farmy v blízkosti českých hranic, kde platí pro hipoturistiku přísná pravidla, jak jsem již uvedla v teoretické části této práce. Proto se zajímali o toto školení a o spolupráci s KČT, jelikož je naše metodika značení na rozdíl od rakouského finančně ekonomičtější a mohou, tak zároveň navázat na síť českých stezek.

Shrnutí

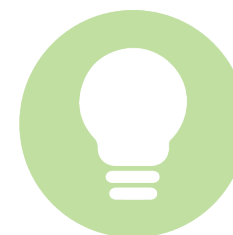
HODNOTY

- rozmanitý terénní reliéf umožňuje rozhledy nebo obklopení okolní krajinou
- na území se nachází několik přírodních památek, rezervací a dokonce i přírodní park
- rozestá drobná architektura po krajině
- množství kulturních památek
- rozvinutý strategický plán ÚSES pro celé Lanškrounsko
- množství vodních toků, vodních ploch a podmáčených půd
- rozvinutá síť turistických cest a cyklotras
- na několika místech hustá síť lesních a polních cest
- velký počet majitelů koní a množství větších farem a jízďáren

PROBLÉMY

- na některých místech nedostatek cestních propojení
- přeměna klasického vzhledu polní cesty na asfaltovou komunikaci
- lánové uspořádání menších obcí - zamezení prostupnosti
- neúspěšnost dřívějších snah o vyznačení hipotras

PŘÍLEŽITOSTI

- velký počet majitelů koní a rančů, kteří mohou využít výhod hiposteze
- napravení místních vztahů
- nová rekreační aktivita pro místní i turisty - zapojení do slow destination
- napojení na páteřní hipotrasu Pardubického kraje
- ekonomické zhodnocení hipoturistiky

HROZBY

- špatně zvolená metodika značení
- obavy místních z nutnosti využívání k vyjížděním pouze značené trasy

Návrhová část

Úvod do návrhu

Koncepce projektu Na koni po Lanškrounsku vychází z analytické části, podporuje hodnoty v území, využívá potenciálů, zaměřuje se na opatření proti hrozbám a komplexně řeší a pracuje s problémy v území. Návrh je řešen jako koncepce a jeden okruh je zpracován do detailu studie.

Navrhovaná značená síť hipostezek je v rámci širšího kontextu Pardubického kraje napojena na jednu z páteřních jezdeckých stezek, která prochází v blízkosti řešeného území a je zde tak navržena odbočka pro slow tourism po Lanškrounsku.

Návrh umožňuje flexibilní výběr z nepřeberného množství jezdeckých tras, které se dají dále různě kombinovat a jsou doplněny o stromořadí mezi příliš velkými plochami zemědělské půdy, které poskytnou stín při slunečném počasí a zmírní účinky větrné eroze. Koncepce je dále doplněna o přetvoření některých pozemků trvale travních porostů a zemědělských pozemků na pastviny a louky vhodné svým složením pro koně. Budou tak umožňovat pastvu projíždějícím či místním majitelům koní. Pro zapojení i pěších turistů, kteří si na koně netroufají, je součástí řešeného území detailu studie navržena naučná stezka, která nám poskytne některé informace o koních, které jsme prozatím neznali.

CO?

- síť hipostezek
- tři hlavní okruhy
- odbočka z páteřní jezdecké trasy procházející Pardubickým krajem
- vegetace v krajině

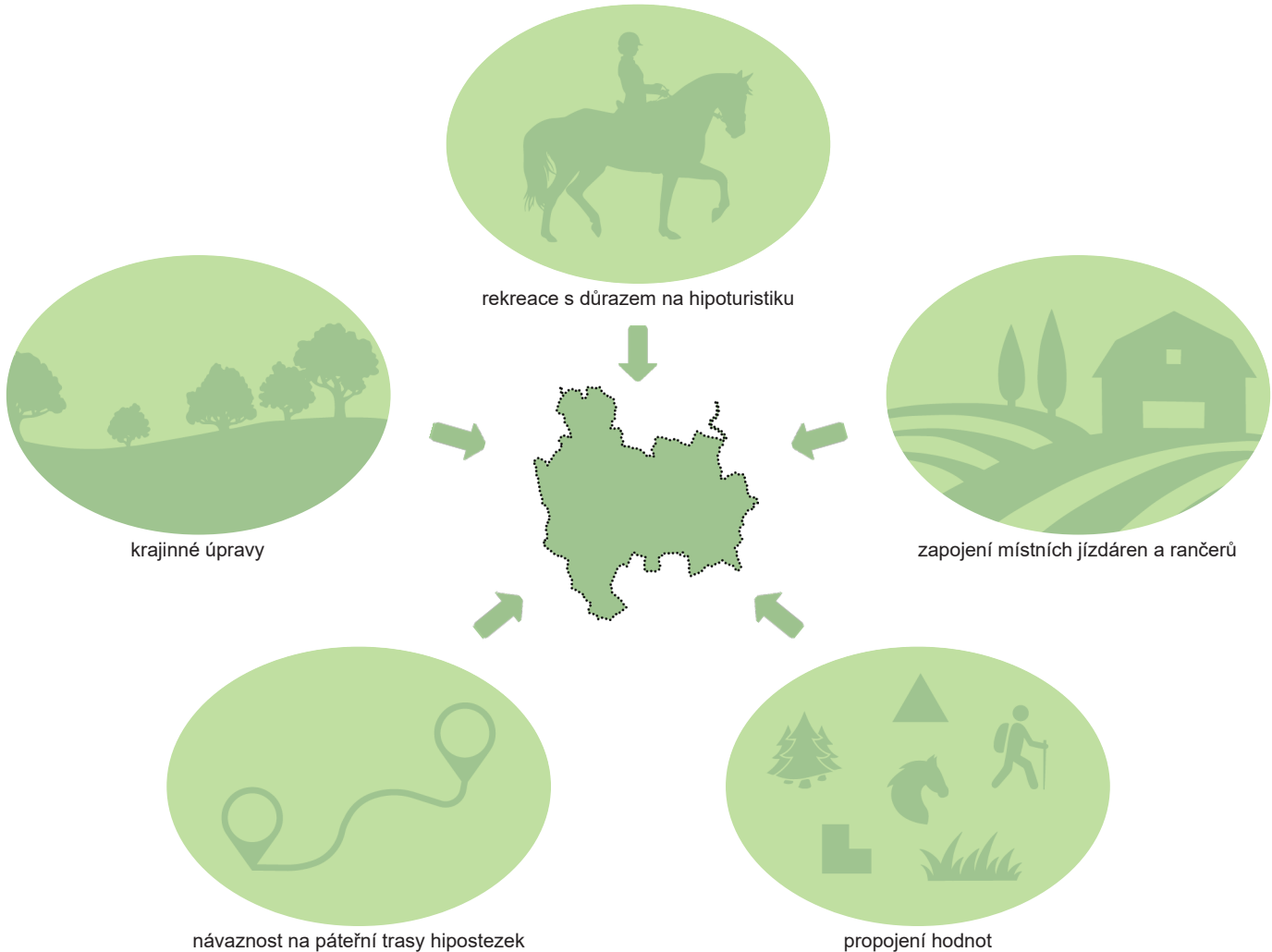
PROČ?

- zájem města Lanškroun o koňskou tematiku
- velké množství rančérů a majitelů koní v této oblasti

PRO KOHO?

- pro obyvatele Lanškrounska všech věkových kategorií
- pro rekreační návštěvníky

Cíle

Koncept

Sít’ stezek

Koncept krajinářsko-architektonické koncepce rekreace s důrazem na hipoturistiku navazuje na páteřní červenou jezdeckou turistickou trasu. Napojení vytvoří odbočku do Lanškrounska, kde si budou projíždějící užít krás pomalého turismu kolem celého Lanškrounska. Místní a víkendoví turisté si zas budou moci užít husté sítě tras uvnitř Lanškrounska, kde jsem zvolila tři hlavní tematické okruhy (červený, modrý, zelený).

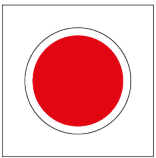
Značení

Po konzultacích s paní Andriovou, která je předsedkyní sekce jezdecké turistiky KČT, jsem se rozhodla pro část značení dle metodiky Klubu českých turistů a své vlastní značení.

Dle metodiky klubu českých turistů bude značena regionální (modrá) odbočka z páteřní (červené) hipostezky, která prochází severně nad řešeným územím. Jihozápadním směrem se nachází ještě jedna páteřní stezka, na kterou by bylo možné se napojit, nicméně jelikož je poměrně vzdálená od řešeného území, zmiňuji toto napojení pouze jako podnět pro jinou práci a další rozvoj hipoturistické sítě.

Dále dle metodiky KČT v území navrhuji 3 jízdařenské okruhy, které jsou navrženy kolem míst největší koncentrace jízdařů a propojují regionální odbočku kolem Lanškrounska. Pro každý okruh jsem navrhla název dle jeho tematiky. Červený jízdařenský okruh je okruh “Kolem Lanškrouna” vedoucí celého obvodu města Lanškroun. Modrý jízdařenský okruh “S vyhlídkou na Mariánskou horu” je okruhem, který jsem se rozhodla zpracovat do detailu studie. Vede kolem Lanškrounských rybníků na Mariánskou horu, kam jsem v rámci terénního průzkumu došla i na koni a celý okruh následně ještě projela na kole. Během celé trasy jsou ze všech částí tohoto okruhu krásné výhledy na okolní krajinu. Zelený okruh s názvem “Ve stínu lesa” je nejdelším značeným jízdařenským okruhem a prochází většinou zvlněnými lesy obce Cotkytle.

Všechny trasy včetně těch, které jsou značeny dle metodiky KČT budou dále doplněny mojí značkou, která bude podobná značení KČT. Jedná se o bílou podkovu na zeleném poli. Touto značkou budou vyznačeny všechny jezdecké trasy. Nev tvoří podmínku nutnosti využívání těchto cest, nicméně tyto trasy budou upraveny dle potřeb pro jezdce na koni a budou orientačním značením v terénu pro jezdce, kde je pro ně pohodlné a bezpečné se pohybovat. Tato značka není závazná a v praxi by bylo možné zvolit jakoukoliv jinou metodu značení nicméně nesmí být shodná se značením KČT.

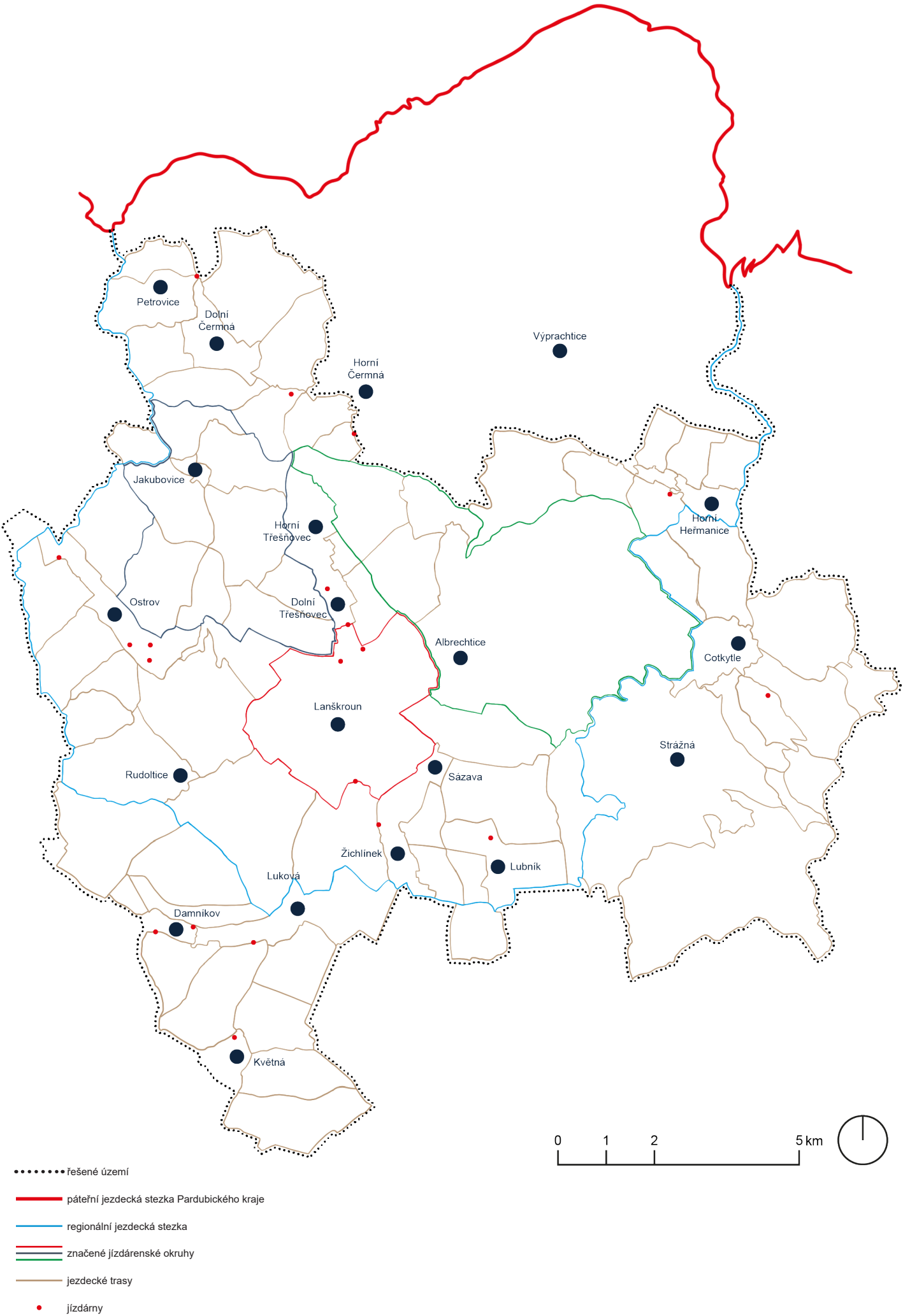
turistická jezdecká značka

jízdařenský okruh

jezdecká stezka

Louky a pastviny

Koncept jezdecké sítě tras je protkán mozaikou přeměněných pastvin a luk pro koně, které se budu snažit rozmístit v časové vzdálenosti po 4 hodinách cesty rychlosti chůze koně. Tato doba je totiž tou, po které by se kůň měl kvůli dobrému zdraví napást.

Přeměny luk jsem v rámci práce konzultovala s paní Marií Strakovou (obchodní ředitelkou firmy Agrostis, která se specializuje na poradenství v oblasti travních porostů) a panem profesorem Josefem Haklem (profesorem na ČZU katedře agroekologie a rostlinné produkce, který je specialistou na pícniny). Jelikož travní směsi se liší v závislosti na typu plemene a způsob přeměny současných travních porostů je závislý na současném složení místních porostů, nelze specifikovat přesnou travní směs ani způsob přeměny luk. Tento výběr by byl možný pouze v případě následného monitoringu vybraných ploch a na základě informací o převládajícím typu plemene v oblasti. Obecně však platí, že směs nesmí obsahovat větší podíl fruktanů a může obsahovat pouze menší podíl jetelovin. V případě krajinných trávníků by zde tak mohla vzniknou snaha o vytvoření běžných travinobylinných porostů (přirozených luk), které jsou i druhově bohaté přispívají krajíně. Potřeba je však dát pozor na možný výskyt jedovatých druhů rostlin.

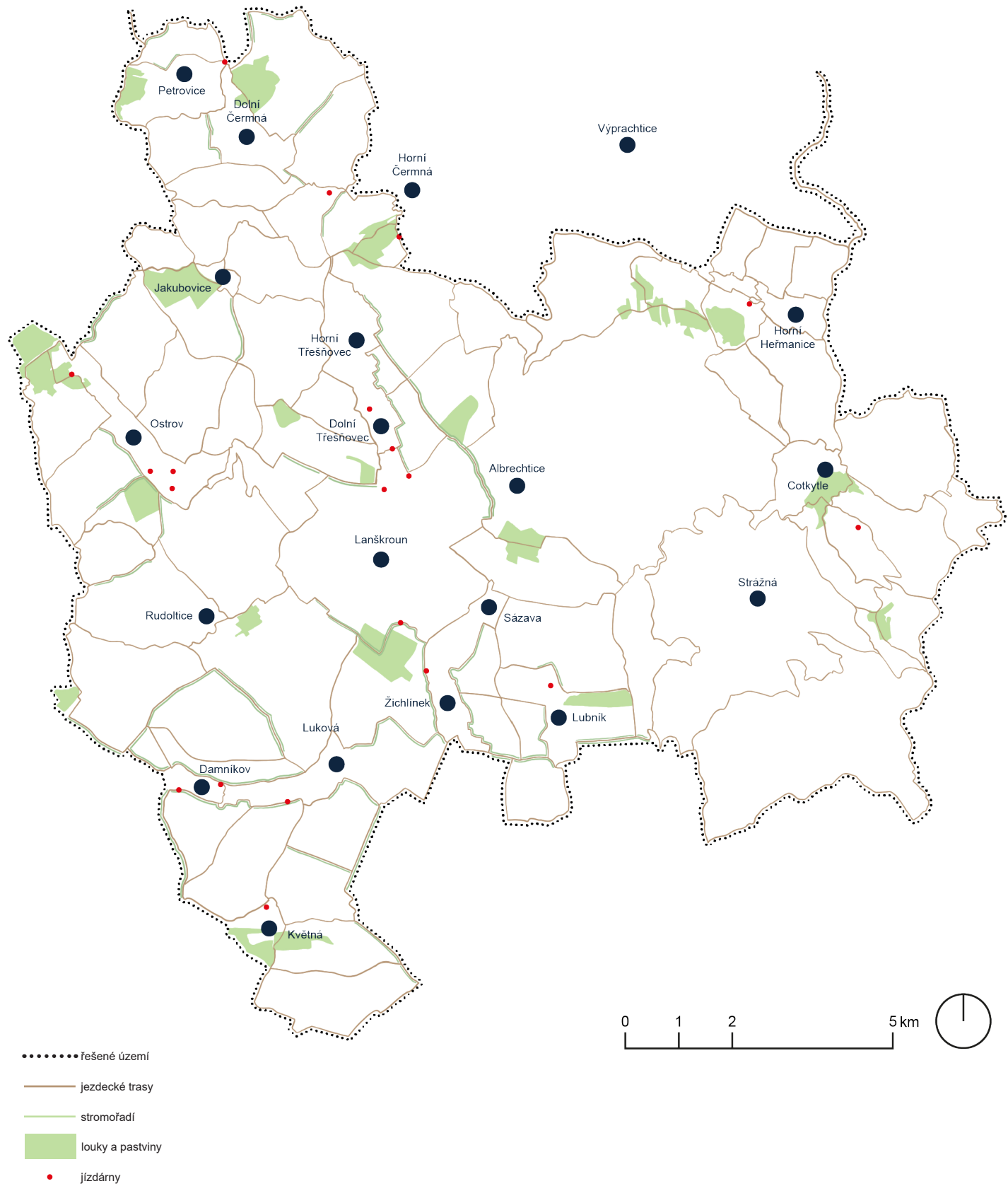
Pro vybrané plochy by v případě přeměny dále platila pravidla:

- Pokud se při monitoringu zjistí, že daný trvale travní porost je biodiverzitně bohatý, a proto cenný není vhodné do takového porostu zasahovat.
- Založení do nové plochy – rozorání současného travního drnu a následný výsev zvolené směsi
- Dosev – lze použít pouze v případě při založení do nové plochy nebo u složení s nižší konkurencí (u degradovaných travních ploch).
- Navrhované plochy lze dále řešit jako dočasné travní porosty na zemědělské půdě. V takovém případě se vyseje vhodná travní směs pro koně a po nějaké době je třeba ji znovu osít či lze změnit její využití zpět jako zemědělské půdy

Stromořadí

Stromořadí doplňuje síť stezek v místech, kde se nachází velké plochy zemědělské půdy, která je v důsledku toho ovlivňována erozí. Umístění stromořadí tak poskytne nejen příjemnější cestu během slunečných dní, ale ovlivní i následky eroze.

Do této oblasti navrhuji pro tato stromořadí javor klen (*Acer pseudoplatanoides*), javor mléč (*Acer platanoides*), habr obecný (*Carpinus betulus*), jeřáb břek (*Sorbus torminalis*) a jařáb oskeruše (*Sorbus domestica*). Tyto druhy jsou vhodné pro své vlastnosti jako jsou odolnost proti suchu, jsou světlomilnými dřevinami a jsou odolné vůči větru.

Návrh okruhu v detailu studie

Návrh okruhu v detailu studie

Je jím modrý jízdařenský okruh “S vyhlídkou na Mariánskou horu”, který vede kolem Lanškrounských rybníků na Mariánskou horu, kam jsem v rámci terénního průzkumu dojela i na koni a celý okruh následně ještě projela na kole. Během celé trasy jsou ze všech částí tohoto okruhu krásné výhledy na okolní krajinu.

Okruh je rozdělen na části dle stávající vs. navrhované cesty včetně potřeb rekonstrukce cesty, materiálů povrchu a dle kolizí s dalšími druhy pohybu něž je jezdectví. Části okruhu jsou součástí dalších barevných jízdařenských okruhů a část okruhu je souběžná také s modrou regionální jezdeckou trasou. Okruh navazuje a uvnitř něj je protkán dalšími hipotrasami, které jsou označeny vlastní jezdeckou značkou a upozorňují tak jezdce, že se nachází na bezpečné a udržované trase a další účastníky na cestě na možnost že se potkají s jezdcem na koni.

Odpočívadla

Okruh je doplněn několika odpočívadly na křížení cest nebo na vyhlídkovém místě. Tato odpočívadla jsou doplněna o úvaziště a o špalek, který jezdci pomůže se jednodušeji vyhoupnout zpět do sedla. Pokud se odpočívadlo nachází v blízkosti navržené louky a pastviny. Bude část pastviny ohrazena a umožněna k užívání jezdci na túrách. Tyto ohrady budou doplněny o pravidla chování a dobu, kdy je pastvinu možné využívat.

Naučná stezka

Podél východní půlky okruhu a poté jeho středem prochází naučná stezka “O koni a hipoturistice“, která je věnována koňské tematice. Stanoviště naučné stezky je také vybaveno odpočívadlem s úvazíštěm a špalkem. Naučná stezka má celkem 7 zastavení a na každém se seznámíme s jiným okruhem informací o koních a hipoturistice. Touto naučnou stezkou se snažím vzdělávat veřejnost o koních a o tom co dělat v situaci, pokud koně či jezdce na koni někde potkám. Může se tak předejít nebezpečným situacím a zároveň se tak rozšíří povědomí o tomto druhu turistiky.

Trasu naučné stezky jsem číslovala po směru hodinových ručiček s počátečním místem u Lanškrounských rybníků, kde předpokládám největší frekvenci místních a turistů a nalezení této naučné stezky je tak pozvánkou pro odbočku směrem na Mariánskou horu a koncem v Dolním Třešňovci. Celá trasa je přibližně na 3,5 hodiny a překonáme na ní něco málo přes 170 m, stezka je proto poměrně nenáročná a vhodná pro všechny věkové kategorie.

První zastávkou naučné stezky “O koni a hipoturistice“ je stanoviště, kde se návštěvníci dozvědí obecné informace o hipoturistice a jezdectví. Mimo toho, co je potřeba si vzít na výjížďku a jak se na ni připravuje kůň. Tabule bude pojata formou mimo těchto základních informací formou kvízu, kde se lze dozvědět něco dalšího nebo se prozkouším v tom, jak dobře jsem si přečetla krátký obecný text. Kvíz bude zpracován jako otáčecí tabulky na nerezové trubce, která se tak bude moci otáčet podle vertikální osy o 360°.

Druhé stanoviště se nachází kousek za přírodním parkem Lanškrounské rybníky, kde se dozím o tom, jak se mám chovat jako pěší turista k jezdci a naopak. Forma bude obdobná jako u prvního zastavení formou krátkého informativního textu a kvízem na otáčecích tabulkách.

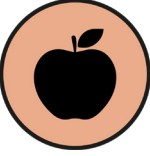
Na třetím stanovišti se budou návštěvníci moci dozvědět něco o historickém vývoji koně a následně si zahrát pexeso s jeho vývojovými fázemi. Tyto fáze jsou více popsány v přílohách této práce.

Mariánská hora je čtvrtým stanovištěm a mezníkem, který představuje polovinu cesty. Zde se dozvíme něco o lesních a hospodářských zvířatech a zábavnou složkou jsou odkrývací tabulky, které skrývají jednotlivá zvířata, jejichž stopy jsou vyryty na vrchní straně odklápěcí destičky.

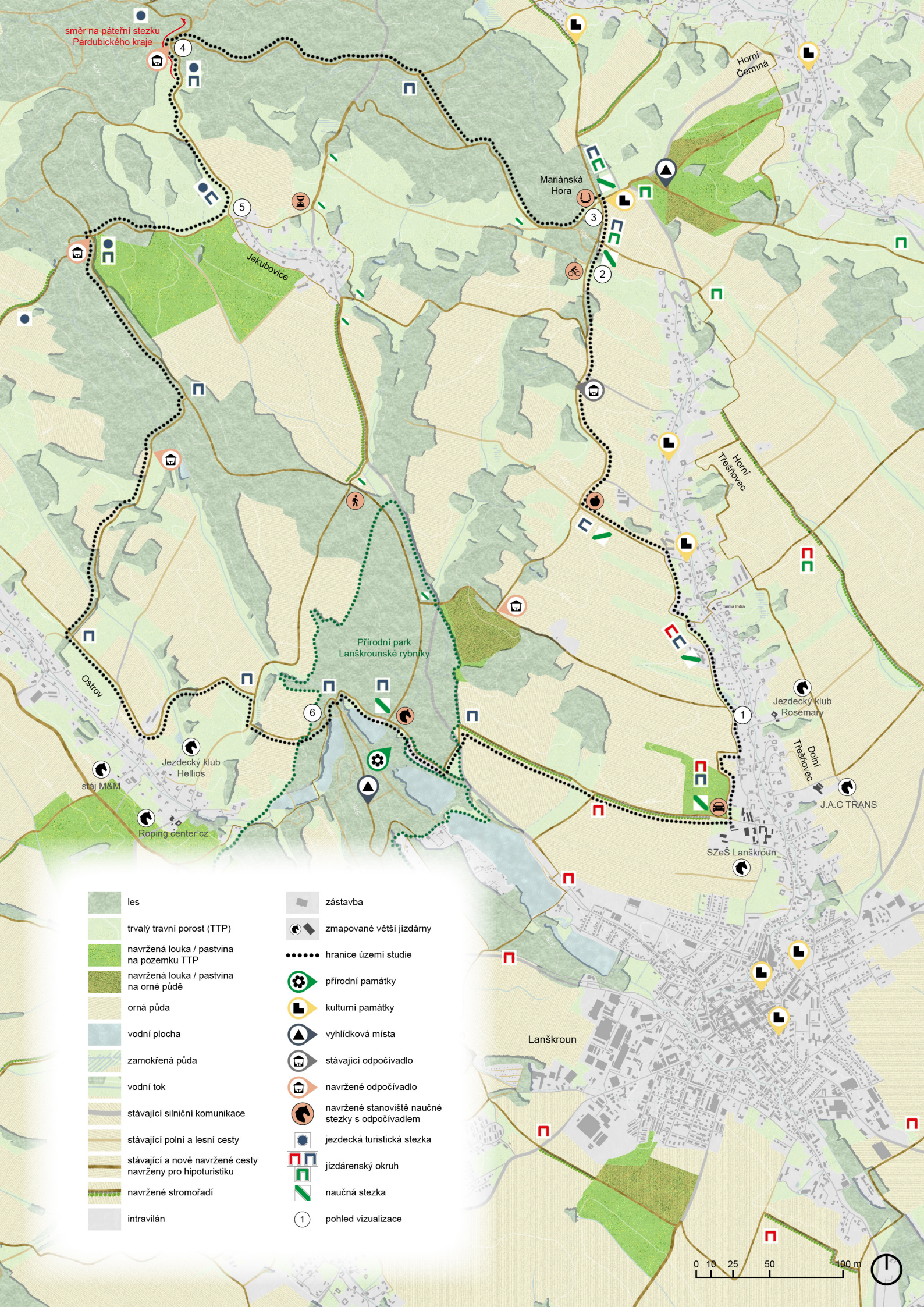
Páté zastavení je slunném svahu v blízkosti kravské pastviny. Nacházíme se také na trase cyklostezky, a proto se zde dozvíme něco o tom, jak se zachovat v případě potká-li se jezdec na koni s cyklistou. Tato problematika je za mě velice důležitá, jelikož i já jako jezdec na koni musím umět správně zareagovat, a proto by tak měli mít o vhodném chování přehled i cyklisté. Tento panel bude opět obsahovat krátkou textovou část a otáčecí kvíz.

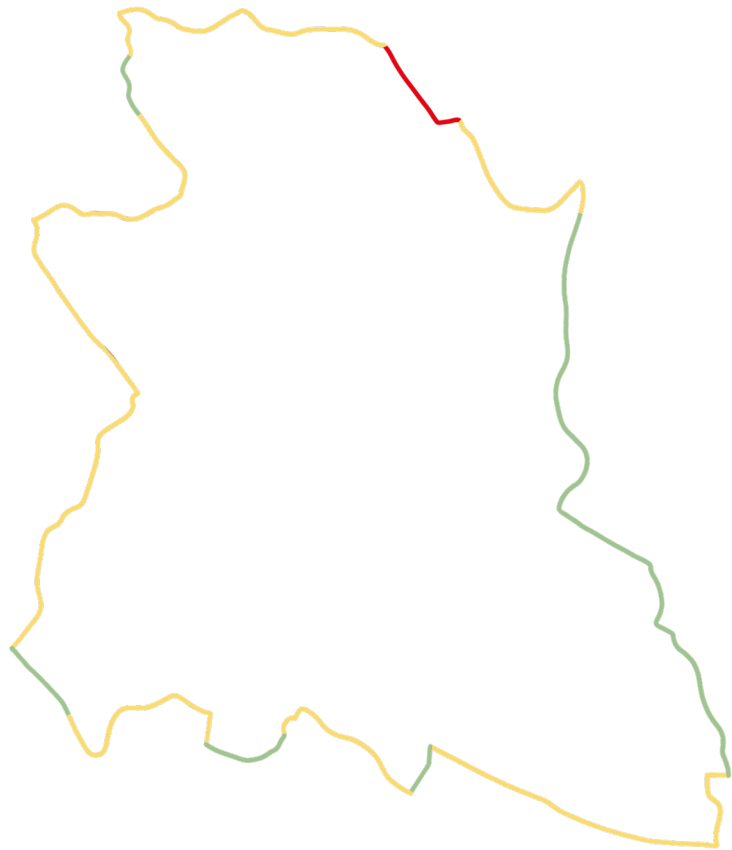
Jídelníček koně a čím koně krmit, nebo nekrmit se dozvíme na stanovišti číslo šest. Budou zde uvedeny, jaké potraviny jsou pro koně jedovaté, jako například mák setý, avokádo, paprika, cibule, květák, brokolice nebo čokoláda. A forma představení bude pomocí krátkého textu a interaktivní spojovačkou, kde se pokusíme dát koni jen takové potraviny, které neškodí jeho zdraví.

Posledním zastavením je odbočka u SZeŠ Lanškroun v Dolním Třešňovci, kde si můžeme přečíst o případech chování, když potkám koně při jízdě na silnici a obráceně. Forma panelu bude informovat krátkým textem a doplňovat znalosti kvízem.

Stávající, navrhované a rekonsruované cesty - šířka cest

Na navrženém okruhu se nachází stávající lesní a polní cesty, které jsou převážně z mechanicky zpevněného kameniva se středovým travním pásem. V severní části okruhu se nachází část cesty, která vyžaduje rekonstrukci. V daném úseku jsou dva problémové povrchy, a to Drcené kamenivo frakce 32/63, kterém se nedá jet jak na koni, tak na kole a obtíže dělá i obyčejná chůze. Na tento úsek navazuje podemletá lesní cesta, kterou je potřeba vyztužit a zpevnit. Hloubka vymletých koryt od stékající vody zde dosahuje až 50 cm.

Dále se zde nacházejí úseky nově navrhované, které jsou navrženy buďto jako nové propojení či jako nová cesta pouze pro jezdce na koni. Nové cesty pouze pro jezdce na koni jsou navrženy v místech, kde to umožňují prostorové podmínky a kde se snažím vyhnout jízdě po asfaltovém povrchu. Šířka těchto cest je 3 m.

- stávající polní a lesní cesty
- navržené šterkotrávníkové cesty
- stávající cesty vyžadující rekonstrukci

Povrchy

Stávající cesty jsou z mechanicky zpevněného kameniva včetně úseků jež vyžadují rekonstrukci, jak zmiňuji již výše.

Nově navržené cesty jsou z šterkotrávníku s menší frakcí drceného kameniva (4/8). Tento povrch jsem na základě analýz a konzultací vyhodnotila jako pro kone nejvhodnější, pokud není možnost využít stávající polní nebo jesní cestu z mechanicky zpevněného kameniva.

- mechanicky zpevněné kamenivo
- šterkotrávník

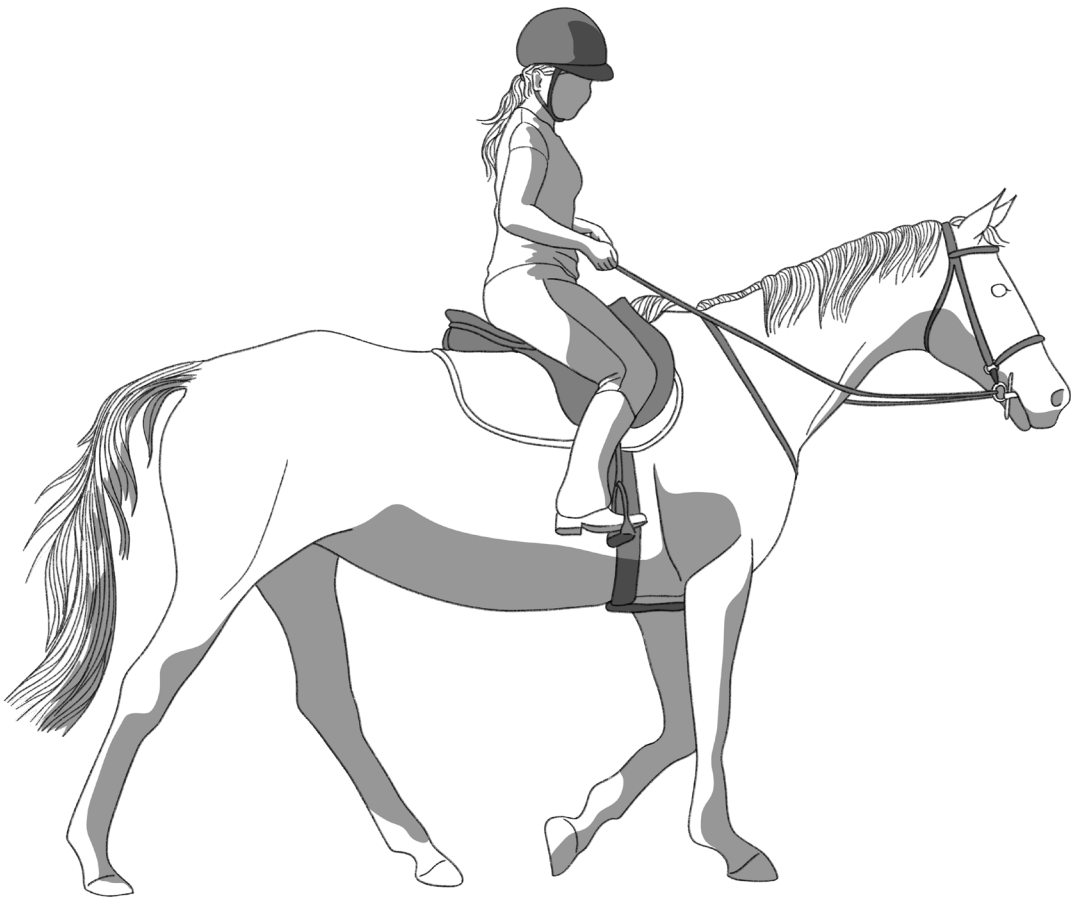
Kolize různých způsobů pohybu

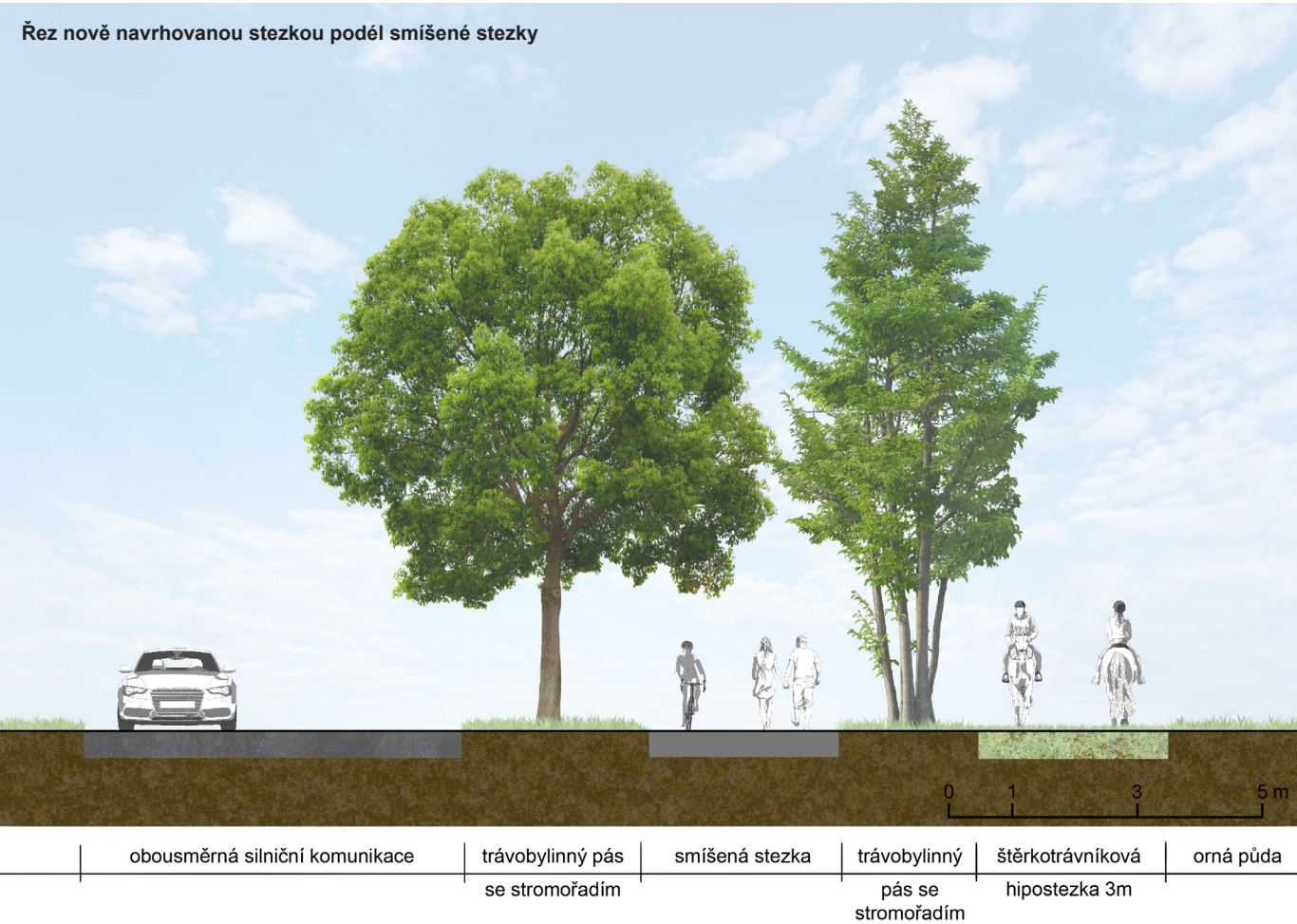
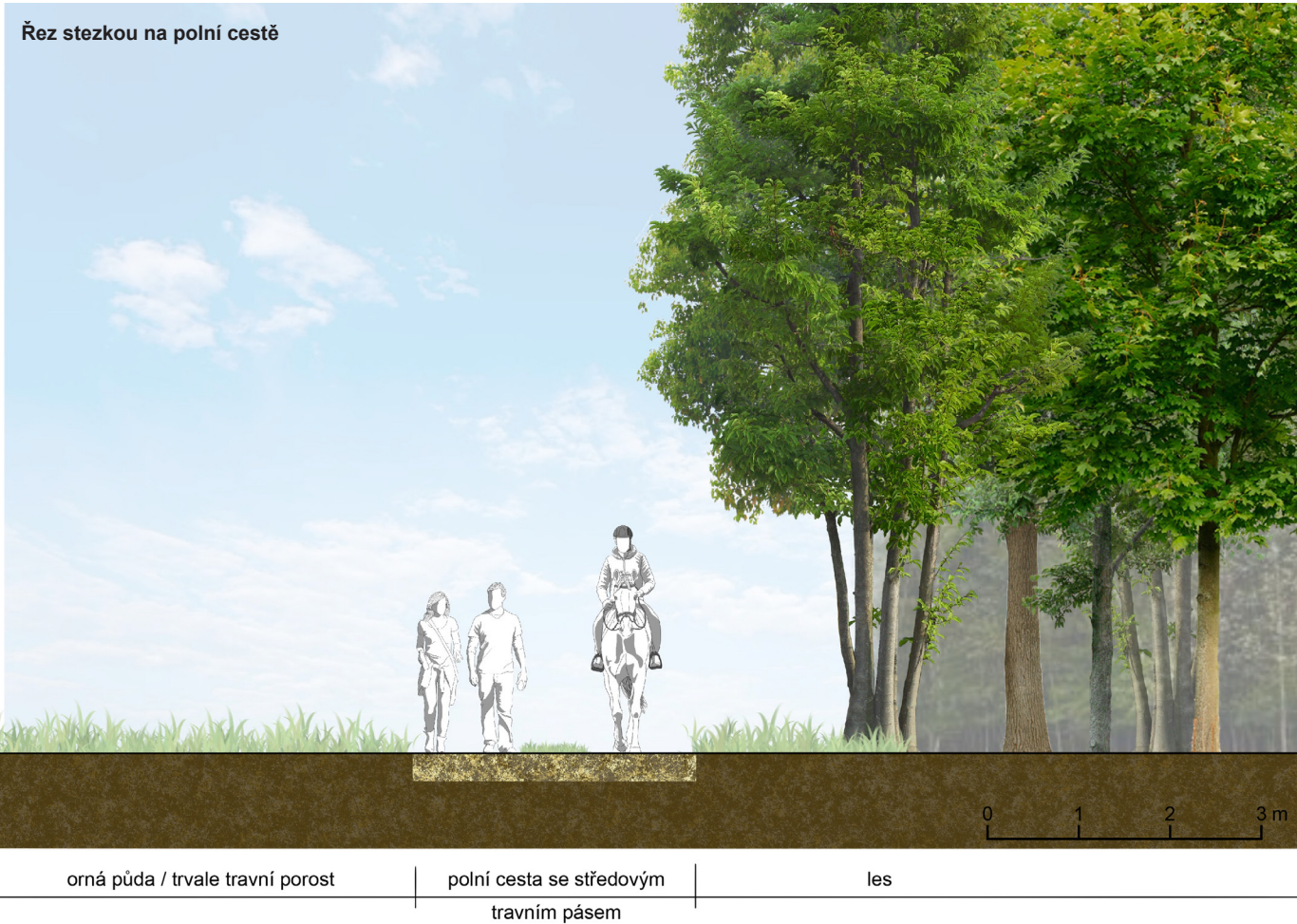
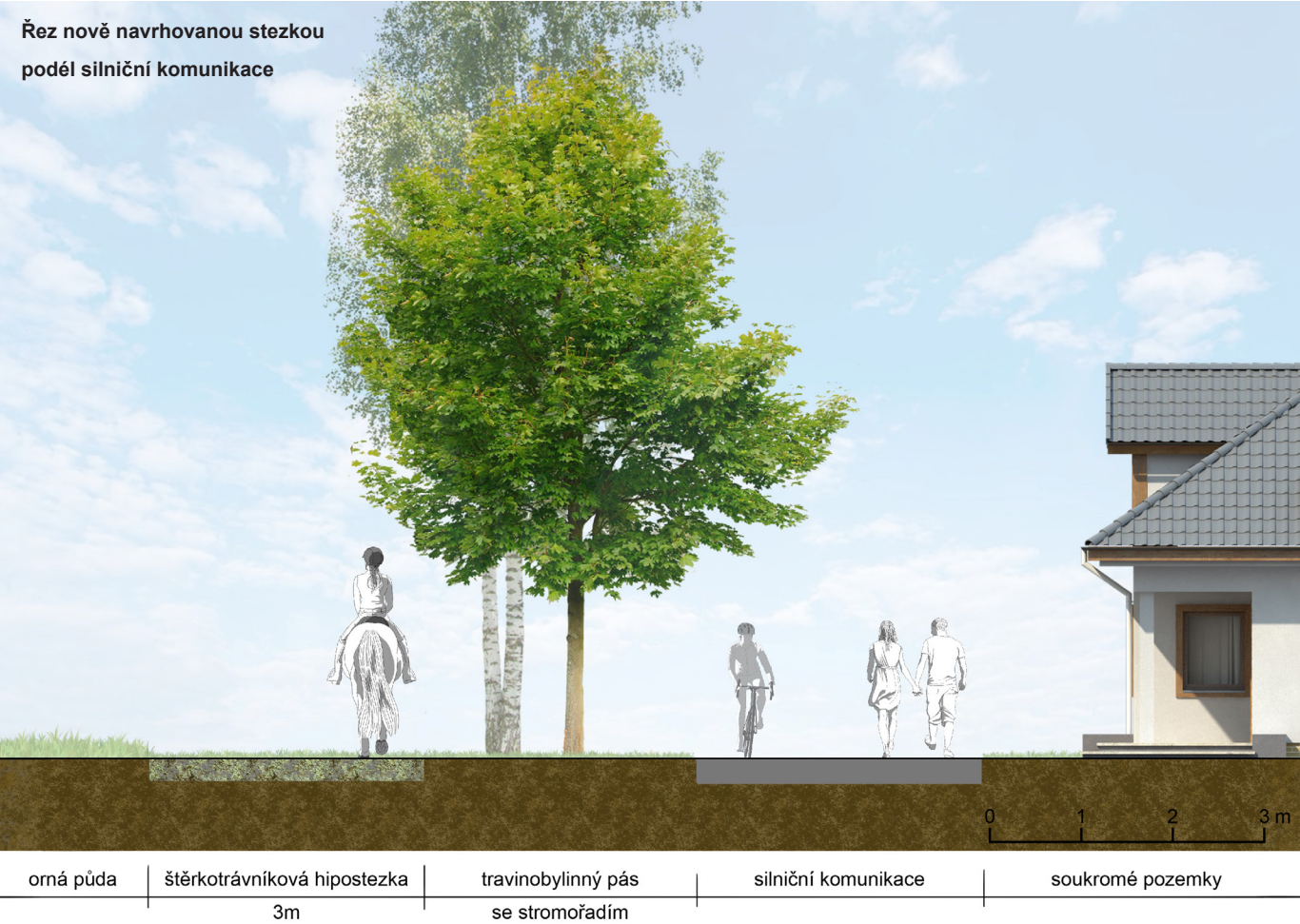
Na většině stávajících cest dochází ke kolizi s pěšími a v malé míře s cyklostezkou.

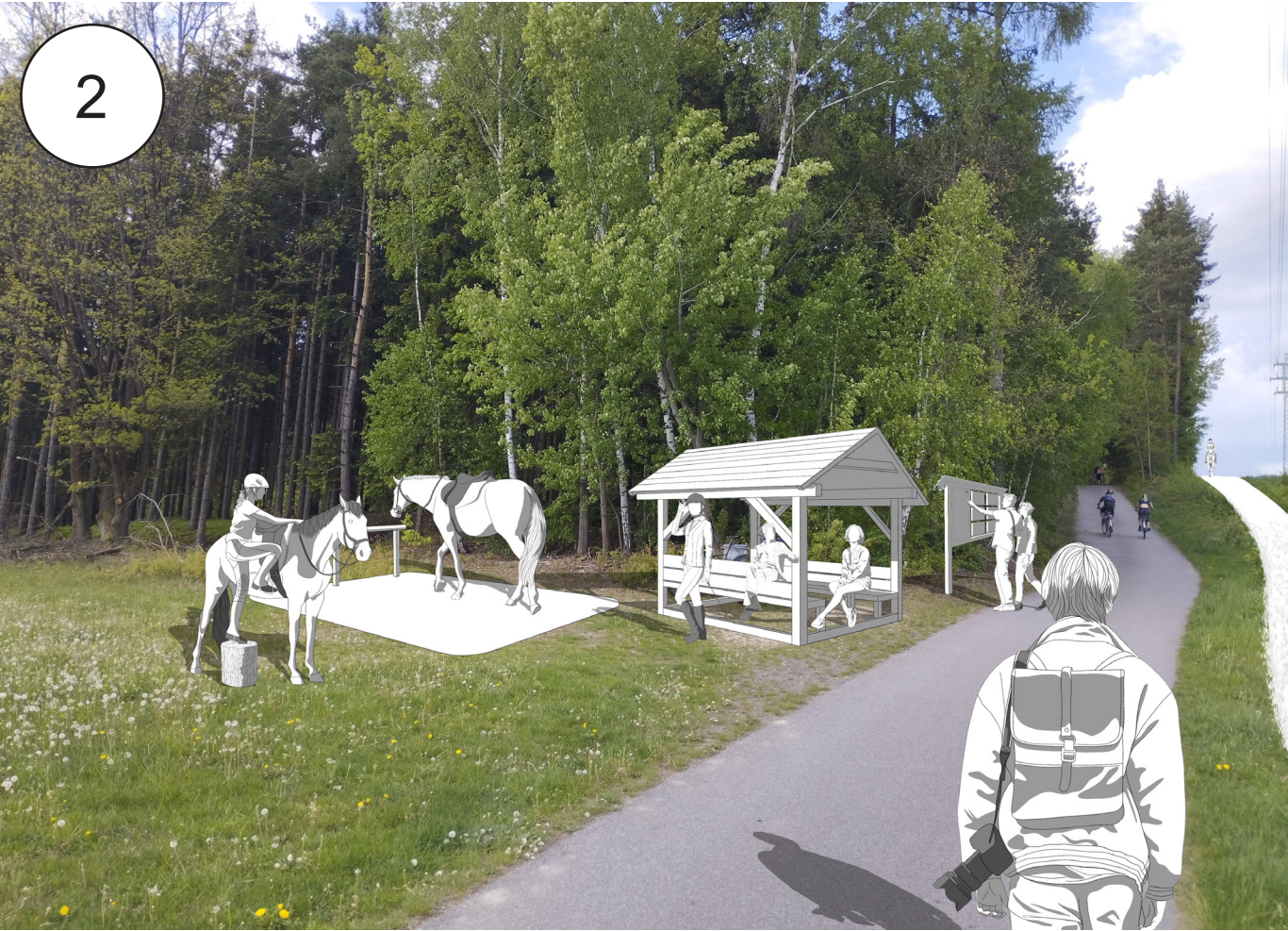
Dlouhý úsek, který je navržen pouze pro jezdce na koni vzniká podél asfaltové cyklostezky a peší turistické trasy. Tímto způsobem se snažím předejít střetu s cyklisty a zároveň i s asfaltovým povrchem cyklostezky, který není po delší trase na koni příliš vhodný.

- samostatná jezdecká stezka
- kolize s pěšími
- kolize s cyklisty

Řezy územím

Závěr

Za celý ten rok práce si dovoluji říci, že jsem pronikla do tajů a krás Lanškrounské krajiny a do problematiky hipoturistiky v daném území.

Ačkoliv se v současné době jedná o marné pokusy zavedení značených hipotras v území domnívám se, že tento koncept a studie podpoří místní vztahy a umožní jezdcům na koni bezstarostně projíždět krajinou Podorlicka. A v případě postupného omezování legislativou ohledně volné jízdy v krajině, která může být po vzoru Rakouských sousedů značně zpřísněna, celá tato krajinářsko-architektonická koncepce umožní této oblasti se na to připravit.

I když znám oblast teprve rok, měla jsem možnost krajinu zažít z různých pohledů. Ať už se jedná o pohledy místních, pěšího turistu, cyklisty, nebo jezdce na koni. Díky tomu jsem mohla komplexně řešit problematiku v celém území.

Koncepce se ve výsledku zabývá třemi tématy, a to jezdeckou turistikou, pěší turistikou a krajinnými úpravami. Tyto okruhy si kladou za cíl vytvořit místo pro jezdeckou rekreaci, zapojení místních rančerů do komerční hipoturistiky, navázat na páteční síť hipostezek v Pardubickém kraji, propojení hodnot a pomocí krajinných úprav přizpůsobit krajinu potřebám hipoturistiky.

Věřím že pak si milovníci koní a Orlického podhůří budou plnými doušky vychutnávat Lanškrounsko na koni.

Poděkování

Na závěr bych chtěla poděkovat své rodině za obrovskou podporu během celé doby studia, která mě podporovala, když bylo nejhůř.

Velké poděkování patří také Ing. Jitce Trevisan jakožto vedoucí mé práce, která mi dala do budoucna množství zkušeností a odvahy.

Další slova díky také patří všem konzultujícím, kteří si na mne a mé dotazy našli čas, a to tedy své oponentce práce Ing. Jitce Vágnerové, Martině Jasanské, Mileně Andřelové a Ing. Marii Strakové, Ph.D.

Zdroje

- [1] Jelínková. JEZDECKÉ STEZKY LIBERECKÉHO KRAJE. [Online] 1. 12. 2024_ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://jslk.wbs.cz/prezentace/jelinkova_26_4_14.pdf
- [2] Magdaléna Kovaříková. Bakalářská práce Cestovní ruch a hipoturistika - specifika, podmínky a význam pro rozvoj oblasti. Vysoká škola regionálního rozvoja. Praha, 2013. [Online] 1. 12. 2024_ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://is.ambis.cz/th/giej2/Kovarikova_Magdalena_BP_2013.pdf
- [3] Pavlína Novotná. Bakalářská práce Produkty cestovního ruchu. Produkt hipoturistiky jako prostředek geografického poznání regionu. Univerzita Hradec Králové, fakulta informatiky a managementu. Hradec Králové 2019. [Online] 1. 12. 2024_ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://theses.cz/id/66xs22/STAG91132.pdf
- [4] Dagmar Dušková. Bakalářská práce Hipoturistika na Vysočině se zaměřením na oblast Jihlavská. Vysoká škola polytechnická Jihlava, cestovní ruch. Jihlava, 2013. [Online] 1. 12. 2024_ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://isz.vspj.cz/bp/get-bp/student/17585/thema/3625
- [5] Hipostezka. Wikipedia. [Online] 1. 12. 2024_ https://cs.wikipedia.org/wiki/Hipostezka
- [6] Lenka Véghová. Bakalářská práce Cestovní ruch a hipoturistika - specifika, podmínky a význam pro rozvoj oblasti. Vysoká škola regionálního rozvoja, Praha, 2013. [Online] 1. 12. 2024_ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://is.ambis.cz/th/oddy9/Veghova_Lenka_BP_2013.pdf.pdf
- [7] Petra Škraňková. Bakalářská práce Analýza rozvoje hipoturistiky v Pardubickém kraji. [Online] 1. 12. 2024_ https://vskp.vse.cz/7460
- [8] Stovky kilometrů na hřbetu. Vydejte se do centra koňské turistiky v Česku. Pavla Apostolaki. [Online] 15. 12. 2024_ https://www.idnes.cz/cestovani/po-cesku/konska-turistika-v-cesku-par-dubicky-kraj-hrebcin-kladruby-konske-stezky-hipostezka-hipoturistika.A200610_100427_po-cesku_hig
- [9] Svaz soukromých chovatelů koní. Ukázkový kurz. [Online] 3. 5. 2025_ http://vzdelavani.chov-koni.cz/kurzy
- [10] Milena Andrlová. Na koni křížem krážem po Česku. 1- vydání. Praha: FRAGMENT, 2008. ISBN 978-80-253-0569-0
- [11] Království map. Turistické mapy KČT. [Online] 4.5.2025_ https://www.kralovstvimap.cz/klub-ceskych-turistu/
- [12] Kartografie. Turistické mapy 1:50 000. [Online] 4.5.2025_ https://www.kartografie.cz/turisticke-mapy-1-50-000/
- [13] Milena Andrlová. Celostátní edice map pro turistiky na koni. [Online] 4.5.2025_ https://equichannel.cz/clanky/jezdecka-turistika-a-stezky/celostatni-edice-map-pro-turistiku-na-koni
- [14] Autorský kolektiv metodické komise Sekce turistického značení RZ ÚV KČT. Základní pravidla značení turistických tras. Praha: Rada značení ÚV KČT, 2013
- [15] Eldhestar. Riding in Iceland with Eldhestar. [Online] 2025 [cit. 11.5.2025]. Dostupné z: https://eldhestar.is/wp-content/uploads/2024/10/BrouchureA4_STOR_enska_2025-1.pdf
- [16] Austria Tourism. Durch die Winterlandschaft reiten. [Online] 7.9. 2022 [cit. 11.5.2025]. Dostupné z: https://press.austria.info/de/wintererlebnisse-mit-tieren/durch-die-winterlandschaft-reiten/
- [17] Nationalpark Kalkalpen. Riding in horse country Kalkalpen Nationalpark . [Online]. [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://en.kalkalpen.at/reiten
- [18] Wikipedia. Naučná stezka. [Online] 6. 8. 2024 [cit. 8. 5.2025]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Dn%C3%A1_stezka
- [19] Tomáš a Lucka. Průběžně doplňovaný kompletní přehled naučných stezek v ČR. [Online] 8.5.2025_ https://www.naucne-stezky.cz/
- [20] Tomáš a Lucka. Naučné stezky v Praze a středních Čechách. [Online] 8.5.2025_ https://www.stezky.info/
- [21] Wikipedia. Louka. [Online] 13.7.2023 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Louka
- [22] Wikipedia. Meadow. [Online] 4.5.2025 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Meadow
- [23] Wikipedia. Pastvina. [Online] 5.5.2025 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pastvina
- [24] Farmito. Louka. [Online] 13.7.2023 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://www.farmito.cz/slovník-pojmu/louka
- [25] Farmito. Využití trvalých travních porostů. [Online] 13.3.2024 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Louka
- [26] Ministerstvo zemědělství. Ošetřování travních porostů. [Online] 9.2.2021 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-q284421---rkKhg5w3/prezentace-osetrovani-travnich-porostu?_linka=a425871
- [27] Horse Vítal. Jak má vypadat správná pastvina?. [Online] 25.4.2017 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://www.horsevital.cz/clanky/detail/16/jak-ma-vypadat-spravna-pastvina
- [28] Profi Press. Několik poznámek ke složení travních směsí pro trvalé pastviny pro koně. [Online] 17.1.2001 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://naschov.cz/hekolik-poznamek-ke-slozeni-trav-nich-smesi-pro-trvale-pastviny-pro-kone/
- [29] Agrostis. Pastevní směsi pro koně. [Online] 13.7.2023 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://www.agrostis.cz/katalog/travni-smesi/pastevni-smesi-pro-kone#text-bottom
- [30] Agrostis. Pastva koní a možnosti použití bylinných druhů do pícních směsí. [Online] 13.3.2017 [cit. 8.5.2025]. Dostupné z: https://www.agrostis.cz/informace/odborne-clanky/smesi-pro-pastvu-koni
- [31] Jiří Skládanka a kolektiv. Pastva skotu. Mendelova univerzita v Brně. Brno, 2014[Online] 8.5.2025. Dostupné z: https://web2.mendelu.cz/af_291_projekty/files/21/21-pastva_skotu.pdf
- [32] Agrostis. UNI P-12 pastevní travní směs raná. [Online] 8.5.2025. Dostupné z: https://www.agrostis.cz/produkt/uni_p_12-pastevni-smes-rana
- [33] Stanislav Staněk. Pastva zvířat – výpočet zatížení pastviny. [Online] 8.5.2025. Dostupné z: https://www.zootechnika.cz/clanky/pastva-zvirat---vypocet-zatizeni-pastviny.html
- [34] Prof. Ing. Josef Pulkrábek, CSc., Ing. Ivana Capouchová, CSc. A kolektiv. Skripta – Speciální fytootechnika. Katedra rostlinné výroby ČZU v Praze, Praha, 2003. [Online] 8.5.2025. Dostupné z: https://agrobiologie.cz/SMEP3/Fytotechnika/fyto/php/skripta/kapitola45.html?titul_key=4&idkapitola=234

Zdroje obrázků

- [1] Anglické sedlo. Equito. [Online] 1. 5. 2025_ https://equito.cz/anglicke-sedlo/
- [2] Westernové sedlo. Vidaxl. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.vidaxl.sk/e/vidaxl-westernove-sedlo-ohlavka-a-popsrak-prava-koza-12%22-cierne/8718475577386.html
- [3] Kožené sedlové brašny. Zdravá zvířata. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.zdravazvirata.cz/prislusenstvi-k-sedlum-barefoot/113-sedlove-kozene-brasny-barefoot.html
- [4] Nylonové sedlové brašny. Equutex. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.equutex-shop.cz/sedlove-brasny-premium/
- [5] Uzdečka s otěžemi. Janhauzr. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.janhauzr.cz/uzdecky/anglicke/uzdecka-rund-dixi-komplet-vyprodej-detail.html
- [6] Ohlávka. Jezdecké potřeby Ostrava-Heřmanice. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.jpostrava.cz/ohlavka-hkm-cerna
- [7] Koňské vodítko. Manmat. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.manmat.cz/voditko-pletene-p1829/?vid=1803
- [8] Jezdecká přílba. Decathlon. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.decathlon.cz/p/jezdecka-prilba-500/_/R-p-300621?mc=8595606&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=cz_t-perf_ct-pmax_n-3-pla-pmax-zombies_ts-gen_f-cv_o-reve_pnl-mkt_xx-attract&gad_source=1&gbraid=0AAAAADoQNS63H-rdH DU9JcYXF8qwUIBCi&gclid=Cj0KCQjw t8zABhDKA-RIsAHXuDY22WxIs9eqT13pJZVI9UxZm9h118zRPriW6O1NA7LnbaJChf4uAaAuUOEALw_wcB
- [9] Jezdecké boty. Proffauna. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.proffauna.cz/kozene-jezdecke-boty-perka-elt-nizza-38
- [10] Jezdecké kalhoty (rajtky). Ketris. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.ketris.cz/jezdecke-kalhoty-detroit-covalliero-s-s-2022-bezova_z4018/
- [11] Jezdecké rukavice. Mauricio. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.mauricio.cz/pro-jezdce/jezdecke-obleceni/jezdecke-rukavice/letni-jezdecke-rukavice-style-hkm/?variant=379721
- [12] Jezdecký bičik. Agrozet. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.agrozet.cz/e-shop/bicik-jezdecky-s-kozenou-placackou-65-cm-d47452.html
- [[13] Kšiltovka. Bezbrandu. [Online] 1. 5. 2025_ https://www.bezbrandu.cz/ksiltovka-clasico-cerna/
- [14] Asfalt. Unsplash. [Online] 3. 5. 2025_ https://unsplash.com/s/photos/asphalt-texture
- [15] Dlažební kostky. Adobe Stock. [Online] 3. 5. 2025_ https://stock.adobe.com/cz/search?k=paving+stone+texture
- [16] Zámková dlažba. Abode Stock. [Online] 3. 5. 2025_ https://stock.adobe.com/search?k=interlocking+pavers
- [17] Litý beton. SketchUp TEXTURE. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.sketchuptextureclub.com/textures/architecture/roads/stone-roads/pebble-and-concrete-road-texture-seamless-17512/
- [18] Skála. Textures4Photoshop. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.textures4photoshop.com/tex/stone-and-rock/rocky-mountain-texture-seamless.aspx
- [19] Suché pole nebo louka. Stockvault. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.stockvault.net/photo/257975/dry-soil-texture
- [20] Lesní cesta. Materials of the world. [Online] 3. 5. 2025_ https://materialsoftheworld.com/product/seamless-forest-road/
- [21] Polní cesta. Adobe Stock. [Online] 3. 5. 2025_ https://stock.adobe.com/search?k=dirt+road+texture&asset_id=1062855200
- [22] Louka. Pxhere. [Online] 3. 5. 2025_ https://pxhere.com/en/photo/966755
- [23] Trávník. Free Stock Texture. [Online] 3. 5. 2025_ https://freestocktextures.com/photos-grass/
- [24] Hlinitopísčitá cesta. Freepik. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.freepik.com/premium-photo/texture-sandy-road-road-sand-yellow-sand-sun-with-car-footprintssand-embankment-road_31299853.htm
- [25] Podmáčená louka. 123RF. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.123rf.com/photo_118770937_wet-green-grass-lawn-with-water-texture.html
- [26] Zorané pole. iStock. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.istockphoto.com/cs/fotografie/%C4%8Dern%C3%A1-p%C5%AFda-oran%C3%A9-pole-pozemsk%C3%A1-textura-gm800523402-129867863
- [27] Bahnité cesty s výmoly. Dreamstime. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.dreamstime.com/spring-landscape-muddy-swamp-forest-road-dirty-wet-texture-image313682156
- [28] Jíl. Posters.cz. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.posters.cz/ground-dirt-soil-soil-sand-clay-alumina-texture-background-close-up-f269166217
- [29] Štěrka. Free Stock Textures. [Online] 3. 5. 2025_ https://freestocktextures.com/photos-gravel/
- [30] Písek. Graphicsfuel. [Online] 3. 5. 2025_ https://www.graphicsfuel.com/beach-sand-textures/
- [31] Kačírek. Free Stock Textures. [Online] 3. 5. 2025_ https://freestocktextures.com/photos-gravel/
- [32] Úvaziště. Check point. [Online] 5. 5. 2025_ https://check-point.webnode.cz/news/uvaziste-pro-kone/
- [33] Odpočívadlo. Česká tisková kancelář. [Online] 5. 5. 2025_ https://hanacka.drba.cz/zpravy/spolecnost/14024-sest-novych-odpocivadel-pribylo-pro-cyklisty-a-turisty-na-sternbersku.html
- [34] Informační panely. Městské lesy Hradec Králové. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.mestske-lesy.cz/tipy-na-vylet/naucna-stezka-vidime-stromy-ale-uz-nevidime-les.html
- [35] Eldhestar. Eldhestar. [Online] 2025 [cit. 10.5.2025]. Dostupné z: https://eldhestar.is/wp-content/uploads/2024/10/BrouchureA4_STOR_enska_2025-1.pdf
- [36] Mühlviertler Alm. Austria Tourism. [Online] 11. 5. 2025_ https://press.austria.info/de/wintererlebnisse-mit-tieren/durch-die-winterlandschaft-reiten/
- [37] Pferdelan Nationalpark Kalkalpen. [Online] 11. 5. 2025_ https://www.pferdeland-nationalpark.at/
- [38] Informační panely naučné stezky. Nasvahu. [Online] 5. 5. 2025_ https://nasvahu.net/informacni-tabule/
- [39] Jílek vytrvalý. Agrostis. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.agrostis.cz/produkt/jilek-vytrvaly-liolium-perenne-l
- [40] Tritikálie. Agromanual. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.agromanual.cz/cz/clanky/ochrana-rostlin-a-pestovani/osivo-a-sadba-1/seznam-doporucenych-odrud-tritikale-ozimeho-2023
- [41] Ovsík vyvýšený. Wikipedia. [Online] 5. 5. 2025_ https://cs.wikipedia.org/wiki/Ovs%C3%ADk_vyv%C3%BD%C5%A1en%C3%BD
- [42] Jetel luční. Salviaparadise. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.salviaparadise.cz/herbar-rostlin-jetel-lucni-trifolium-pratense-c-736_1118.html
- [43] Jetel bílý. Semena. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.semena.cz/zelene-hnojeni-bily-jetel-semena-60-g
- [44] Černucha setá. Salviaparadise. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.salviaparadise.cz/herbar-rostlin-cernucha-seta-nigella-sativa-c-736_1136.html
- [45] Vojtěška. Eqsmagazin. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.eqsmagazin.cz/krmeni-vojteskou-vyhody-a-nevyhody/
- [46] Alpínská louka. Mundo. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.mundo.cz/foto/rozkvetla-alpska-louka-na-mannlichenu
- [47] Pobřežní louka. Pixino. [Online] 5. 5. 2025_ https://pixnio.com/cs/krajiny/pobrezi/krajina-priroda-leto-trava-pozemky-pole-louka-pobrezi
- [48] Záplavová louka. Pixers. [Online] 5. 5. 2025_ https://pixers.cz/fototapety/nivni-louky-pri-zapadu-slunce-28951375
- [49] Step. iStock. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.istockphoto.com/cs/search/2/image-film?phrase=step+travnat%C3%A1+plocha
- [50] Prérie. Britannicca. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.britannica.com/place/Great-Plains
- [51] Celina. Wikipedia. [Online] 5. 5. 2025_ https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bolshezemelskaja_tundra_1.JPG
- [52] Pampa. Expedia. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.expedia.co.th/en/La-Pampa-Province.dx6232299
- [53] Lesostep. Treking. [Online] 5. 5. 2025_ https://www.treking.cz/regiony/zoborske-vrchy-a-zoborska-lesostep.htm
- [54] Pouštní louka. Ekolist. [Online] 5. 5. 2025_ https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-severu-chile-rozkvetla-poust-atacama-stava-se-to-jednou-za-zhruba-sest-let

